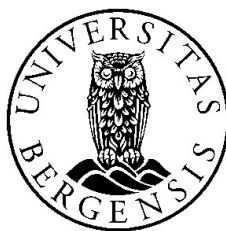

Unge gutters tanker om maskulinitet og mannsroller:

Hvordan det er å være ung gutt i dagens samfunn.

Sigve Johannes Skjærven

Masteroppgave

Våren 2018

Sosiologisk institutt, Universitetet i Bergen

Forord

Da var jeg ved veis ende med masteroppgaven. Jeg vil rette en stor takk til min veileder, Ann Nilsen, for uvurderlig hjelp underveis. Hun har hjulpet meg med mange gode innspill, og inspirerende veiledninger.

Jeg vil benytte anledningen til å takke min samboer Ida. Hun har vært en god støttespiller i denne lange prosessen, og gjort det mulig for meg å tilbringe sene kvelder på lesesalen gjennom å overta alle husholdningsoppgaver. Jeg vil også takke Øystein, Frøy, Jorunn og Oda for hjelp med korrekturlesing og gode innspill. Det skal også rettes en takk til medstudenter, og spesielt Oda og Henrik for å ha bidratt til en fin og minneverdig studietid.

Til slutt rettes en stor takk til guttene som har deltatt i fokusgruppeintervjuene, og gjort det mulig for meg å gjennomføre denne studien.

Sammendrag

Denne studien undersøker hvordan unge gutter i to ulike utdanningssituasjoner gir mening til maskulinitet og mansroller, og diskuterer hvordan det er å være gutt i dagens samfunn. I media er det rettet stort fokus på jenter og det presset de utsettes for, enten det er kroppspress eller prestasjonspress, der gutter er en mindre representert gruppe. Dette er bakgrunnen for at studien ble gjennomført. Gutter opplever gjerne det samme presset som jenter gjør, men på noe ulik måte. Formålet med studien er å bidra med et nyansert bilde av hvordan det er å være ung gutt i dagens samfunn, og dette kan arte seg forskjellig hos ulike grupper gutter. Den overordnede problemstillingen i oppgaven er: *Hva tenker unge gutter om maskulinitet og mansroller, og hva tenker de er mannsidealet?* For å besvare denne problemstillingen har jeg gjennomført fire fokusgruppeintervjuer med gutter på studiespesialiserende og yrkesfaglig utdanning. Det å sammenligne studiespesialiserende og yrkesfaglige gutter ble gjort på bakgrunn av tanker om generelle forskjeller innad i studieretningene som kjønnsbalanse, hvilket arbeidsmarked de skal ut i, og at det er ulikheter dem i mellom når det kommer til sosial bakgrunn. Målet med studien har ikke vært teoritestning, men teorigenerering der dataanalysen er inspirert av grounded theory som tilnærming. Datamaterialet vil tolkes gjennom en tematisk analyse, hvor en får innblikk i hva informantene sier om og gir mening til oppgavens temaer.

Det å vokse opp i dagens samfunn er ulikt fra hvordan det var å vokse opp for bare noen tiår siden. Sosiale medier bidrar til å skape felles idealer i samfunnet. Dette er noe som kommer til uttrykk i fokusgruppeintervjuene. Det er påfallende hvor like tanker de to gruppene har om de forskjellige temaene tatt opp i oppgaven, og informantene er sterkt influert av inntrykk de får gjennom sosiale medier. Til tross for dette er det flere forskjeller i hvordan de gir mening til temaene. Maskulinitet og mansroller utspiller seg ulikt med tanke på hva informantene tenker om begrepene, og hva de ser for seg når de skal beskrive *idealmannen*. Studien viser at utdanningssituasjonen til de to gruppene spiller en sentral rolle i hvordan de gir mening til temaene, der det kom frem ulike krav til det å være mann i dagens samfunn. Kropp er et av gutters mest sentrale virkemiddel i uttrykking av maskulinitet og mansroller. I de yrkesfaglige gruppene ble muskler ilagt mest vekt, og for dem, ble muskler sett på som et symbol på maskulinitet. I de studiespesialiserende gruppene er muskler mindre viktig, og en sunn kropp var et kroppsideal for dem. De tenkte at gutter ikke brydde seg nok, og at humor rundt kroppen, påførte gutter mindre følelse av press til å oppnå samfunnets kroppsideal.

Skillelinjene mellom femininitet og maskulinitet synes å bli mindre i dagens samfunn, og alle gruppene tenkte at en gutt kan kombinere feminine og maskuline trekk. Til tross for dette finnes det indikasjoner på at guttene ønsker å oppfattes som maskuline heller enn feminine, og ønsket om å være *mann* fremkommer som et ideal. Hvordan en er *mann*, var det imidlertid litt forskjellige tanker rundt. De yrkesfaglige gruppene la stor vekt på tøffhet, barskhet, ureddhet og fysisk styrke, mens i de studiespesialiserende gruppene var ikke dette like fremtredende. De tenkte at ens samfunnsposisjon sier mer om den mannen en er. De verdsetter lederrollen som den fremste bæreren av maskulinitet, og mente at menn skulle velge mer prestisjefulle yrker, og utøve makt og dominans over andre mennesker. Det så de på som et klart tegn på maskulinitet, eller det å være en *ekte mann*.

Oppgavens siste analysekapittel tar for seg menn i samfunnet, der fokuset ligger på sosiale medier og yrkeslivet. Sosiale medier er i følge informantene nesten hele grunnen til at det eksisterer kroppspress blant gutter. Det har vært hevdet at kjendiser kan bidra til uoppnåelige kroppsbilder, men en sammenligning med kjendiser er ikke noe informantene tenkte at gutter gjør. Den sosiale sammenligningen skjer mellom venner og bekjente, der det foreligger like egenskaper som gjør det meningsfullt å sammenligne. Det finnes indikasjoner på at gutter spesielt, er preget av prestasjonspress, der mannsrollen skal presteres. Er en venn flinkere innen et felt som er ansett som mannlig, vil det være konkurranse om å slå denne vennen. Det å være ypperst i noe som mann, er viktig, så lenge feltet ikke ansees som kvinnelig. Dette gikk igjen i begge gruppene. Når informantene diskuterte hvilke forskjeller de *tror* det er mellom yrkesfaglige og studiespesialiserende grupper, kom også forskjellene tidligere i oppgaven, tydeligere frem. For de yrkesfaglige gruppene vil muskler spille en rolle i deres arbeidshverdag, og derfor blir også muskler en stor del av hvordan de ser på det å være en *mann*. For de studiespesialiserende guttene er karakterer det som ansees som viktigst for dem, og kroppen har mindre å si for deres fremtid. De ser for seg en fremtid med yrker hvor makt og dominans er fremtredende. Studien bidrar til å se nærmere på hvordan gutter har det i dagens samfunn, og hvordan normer for maskulinitet og mannsroller er med på å prege hvordan de fremstiller seg selv. Guttene har selv uttalt at maskulinitet og mannsroller ikke er spesielt viktig for deres hverdag, men ut ifra svarene jeg har fått, er det mye som tyder på at dette fungerer som en underliggende faktor i hvordan de lever sine liv.

Antall ord i oppgaven: 34898

Innholdsfortegnelse

FORORD	I
SAMMENDRAG	III
KAPITTEL 1 INNLEDNING	1
1.1 TEMA/FORMÅL	1
1.2 OPPGAVENS OPPBYGNING	2
KAPITTEL 2 STUDIENS BAKGRUNN: FORSKNING PÅ UNGE GUTTERS TANKER OM MASKULINITET OG MANNSROLLER.....	5
2.1 INNLEDNING	5
2.2 KJØNNSFORSKNINGENS HISTORIE	6
2.2.1 Kvinne- og kjønnsforskning	6
2.2.2 Mannsforskning	7
2.3 MASKULINITET	9
2.3.1 Hegemonisk maskulinitet	9
2.4 MANNLIGHET/UMANNLIGHET	11
2.5 KJØNNSSROLLER	12
2.6 DOING GENDER	13
2.6.1 Mannsroller	13
2.7 KROPPEN	14
2.7.1 Kroppsfiksering	15
2.8 SOSIALE MEDIER	16
2.8.1 Fremstilling på sosiale medier	17
2.9 OPPSUMMERING	18
KAPITTEL 3 METODE OG DESIGN.....	19
3.1 FORSKNINGSDESIGN	19
3.2 GROUNDED THEORY	19
3.3 FOKUSGRUPPEINTERVJU	20
3.4 UTVALG	22
3.5 UTFORMING AV SPØRSMÅL	23
3.6 INTERVJUSITUASJONEN	24
3.7 ANALYSE	25
3.8 ETISKE VURDERINGER	26
KAPITTEL 4 KROPP OG TRENING	27
4.0 INNLEDNING	27
4.1 KROPP OG TRENING	28
4.1.1 "Kroppspress"	28
4.1.2 "Tabu å snakke om kroppspress?"	31
4.1.3 "Hva er idealkroppen?"	33
4.1.4 "Hvor kommer idealkroppen fra?"	35
4.2 TRENING	37
4.2.1 "Treningssentre versus fotball"	37
4.3 OPPSUMERENDE DISKUSJON	40
KAPITTEL 5 MASKULINITET OG MANNSROLLER	43
5.0 INNLEDNING	43
5.1 MASKULINITET	44
5.1.1 "Hva er maskulinitet"	44
5.1.2 "Kan en være både maskulin og feminin?"	48
5.1.3 "Det er viktig for en mann å være maskulin"	52
5.2 MANNSROLLEN	55
5.2.1 "Menn skal oppføre seg på en spesiell måte"	55
5.2.2 "Ekte mann"	59

5.3 "OPPSUMMERING"	62
KAPITTEL 6 MENN I SAMFUNNET	65
6.0 INNLEDNING	65
6.1 MENN I SAMFUNNET	65
6.1.1 "Mannsidealet på sosiale medier"	65
6.1.2 "Sosiale medier bidrar til kroppspress"	68
6.1.3 "Sammenligning med venner skaper mest kroppspress"	70
6.1.4 "Reklame fremstiller mannsidealet og maskulinitet"	74
6.2 "YRKES VERSUS STUDIESPESIALISERENDE"	78
6.2.1 "De tenker ulikt på yrkesfaglig og studiespesialiserende"	78
6.2.2 "Mannsjobber og kvinnejobber?"	82
6.3 OPPSUMMERENDE DISKUSJON	86
KAPITTEL 7 AVSLUTNING.....	89
7.1 OPPSUMMERING	89
7.2 REFLEKSJONER	91
LITTERATURLISTE	93
VEDLEGG 1 – INTERVJUGUIDE.....	97
VEDLEGG 2 – INFORMASJONSSKRIV	100
TABELL 1: INFORMASJON OM FOKUSGRUPPENE	23

Kapittel 1 Innledning

1.1 Tema/formål

Ungdomstiden er en tid med mye usikkerhet rundt egen selvidentitet med klare sosiale normer for hvordan kjønn skal gjøres. Gutter sosialiseres fra tidlig alder inn i mansrollen og det er en lang og vanskelig prosess. Noe voksne i dagens samfunn ikke har erfaring med, er nettopp det å vokse opp i *dagens* samfunn. Det finnes elementer i dag som legger føringer på hvordan en skal utføre mansrollen, og hvordan en uttrykker maskulinitet, som det ikke har vært tidligere. Eksempelvis har kjønnslikestilling og sosiale medier gjort kjønnsrollene mindre tydelige, og derfor mer komplisert å uttrykke. Det å være en "verdige" mann i dagens samfunn, er blitt en mer kompleks oppgave. Før i tiden ble en regnet som mandig så lenge en hadde en jobb, som ga økonomi til forsørgelse av kone og barn. I dagens samfunn er tilstandene annerledes. Kvinner er ikke avhengige av menn til å bli forsørget, og trenger ikke lenger å velge menn basert på økonomiske forhold. Dette kan utgjøre noe av bakteppet for at mansrollen nå må uttrykkes på andre måter.

Med utviklingen av sosiale medier, har også mansrollen blitt endret. Det var også via sosiale medier at jeg fattet interesse for oppgavens tema. Det blir skrevet mye om kroppspresset kvinner følger, men lite om hvordan gutter utsettes for et lignende press. Mangelen på fokus rundt gutter var det som førte til mitt ønske om å undersøke hva unge gutter tenkte om nettopp maskulinitet og mansroller – det å være en *mann*. Er det slik at gutter ikke opplever press rundt det å skulle være mannlig?

"På samme tid som presset mot kvinner har økt gjennom urbaniseringen, moderniseringen og kommersialiseringen av samfunnet har presset mot menn også økt. Spør jeg sønnene mine istemmer de klart i at det er et voldsomt press på gutta for å være tøff og sterk og kul." (Lorentzen, 2014).

Det å være mann i dagens samfunn handler om å være best i det en driver med. Sitatet ovenfor kommer fra en kronikkserie på NRK med navnet: #kvinnepress, der mannsforskeren Jørgen Lorentzen skriver om prestasjoner. Hvorfor det ikke skrives så mye om gutter i media handler ifølge Lorentzen (2014) om hvordan det i mansrollen ikke er rom for syting og klaging. Menn skal ikke vise at de har noen svakheter, og dette fører igjen til at menn ikke gir

uttrykk for eventuelle vanskeligheter de opplever. Denne problematikken var det som gjorde meg interessert i å forske på maskulinitet og mansroller.

Denne studien undersøker hvordan det er å vokse opp som gutt i dagens samfunn, og gjør en komparativ analyse av gutter på yrkesfaglig og studiespesialiserende utdanning. De ulike aspektene ved det å være *mann* kan være forskjellige i deres respektive studieretning, og bunner i en tanke om at gutter på mannsdominerte studier vil se opp til en annen form for maskulinitet enn gutter på studiespesialiserende, der kjønnsbalansen er mer eller mindre lik.

Studiens overordnede problemstilling er: Hva tenker unge gutter om maskulinitet og mansroller, og hva tenker de er mannsidealet? Hovedproblemstillingen vil bli nærmere presisert gjennom tre underproblemstillinger, som vil utforskes i hvert sitt analysekapittel (kapittel 4, 5 og 6):

- 1) Hvordan tenker informantene omkring kropp og trening, og er det ulike kroppsidealer de tenker er rådende i dagens samfunn?
- 2) Hvor viktig er maskulinitet, og hvordan skal en gutt oppføre seg?
- 3) Hvilken rolle spiller sosiale medier i å fremstille mannsidealet, og hva tenker de er mannsdominerte jobber og hvorfor?

Denne oppgaven er en empirisk undersøkelse basert på fokusgruppeintervjuer med gutter på yrkesrettet og studiespesialiserende utdanning.

1.2 Oppgavens oppbygning

Kapittel 2 presenterer jeg litteratur som belyser studiens samfunnsmessige og faglige bakgrunn. Maskulinitet og mansroller er brukt som sensitiverende begreper for å utforske ulike temaer omkring det å være ung gutt i dagens samfunn, og litteraturen som er redegjort for i kapitlet brukes derfor som en inspirasjon til analysen, og for å kontekstualisere funnene.

Kapittel 3 redegjør for oppgavens forskningsdesign og hvilken metode som er benyttet for å innhente data. Forskningsdesignet til oppgaven er inspirert av grounded theory som lar en utforske begreper uten å være påvirket av et overordnet teoretisk rammeverk. Begrepene maskulinitet og mansroller er brukt sensitiverende, og på bakgrunn av dette falt valget på

fokusgruppeintervjuer som metode for å innhente data, der informantene gis frihet til å diskutere og gi mening til begrepene slik de blir brukt i deres kontekst. Videre blir forskningsprosessen beskrevet, der jeg avslutningsvis presenterer de etiske vurderingene jeg har gjort med tanke på innsamling av datamaterialet.

Kapittel 4 er det første av tre analysekapitler, og tar for seg kropp og trening. Kapittelets utgangspunkt er kroppens sentrale rolle i uttrykking av maskulinitet og mansroller. Det er et stadig økende kroppsfokus i dagens samfunn, og derfor relevant å diskutere hvorvidt gutter også utsettes for et lignende press som jenter gjør. I kapittelet starter diskusjonen om kroppspress, der det videre blir diskutert en mulig årsak til at det er lite fokus på gutter i media. Det finnes indikasjoner på at gutter ikke ønsker å gjøre seg bekjent av kroppspresset på bakgrunn av maskuline idealer, der ytringer om misnøye med seg selv, *kan* bli sett på som en svakhet. Videre diskuteres hva som er det mannlige kroppsidealet, og *hvor* det kommer fra. Kapittelet avsluttes med en diskusjon om styrketrening, med utgangspunkt i at treningsformen har økt i popularitet i takt med det kroppslige fokuset i dagens samfunn.

I det andre analysekapittelet – **Kapittel 5** – undersøker jeg *eksplisitt* hva guttene tenker om maskulinitet og mansroller, hva de sier, og hvordan de gir mening til begrepene i deres kontekst. Det viser seg å være større likheter mellom de to gruppene enn jeg på forhånd ville trodd, men det er også forskjeller i hvordan de gir mening til begrepene. Spesielt ilegger de yrkesfaglige gruppene muskler en sentral rolle i uttrykkingen av maskulinitet, mens det er indikasjoner på at de studiespesialiserende gruppene ilegger muskler mindre vekt, og mer vekt på det å være en leder. Videre i kapittelet diskuteres det hvordan mansrollen skal gjøres, og om det er forventet at de som gutter skal oppføre seg på en spesiell måte. Det er tendenser i fokusgruppeintervjuene til at gutter skal oppføre seg på en spesiell måte om en sammenligner hvordan *jenter* skal oppføre seg, likevel tyder mye på at mangfoldet i dagens samfunn gjør mansrollen mer diffus.

I det tredje og siste analysekapittelet – **Kapittel 6** – undersøker jeg samfunnsmessige påvirkninger på maskulinitet og mansrollen. Kapittelet sitt utgangspunkt tar høyde for at sosiale medier spiller en sentral rolle i formidlingen av hvordan *menn* skal se ut og hvordan de skal oppføre seg. Det diskuteres derfor hvorvidt informantene tenker at sosiale medier legger føringer på mansrollen og hvordan de oppfatter maskuline normer. Det kommer klart frem i alle gruppene at sosiale medier kanskje er hovedårsaken til kroppspresset, og at manssidealet

som kommer til uttrykk er den veltrente mannen. Reklame blir også diskutert, selv om det ikke er et sosialt medium, på grunn av sin sentrale rolle som formidler av ulike produkter for menn og kvinner, der de spiller på kjønnsroller. Kapitlet avsluttes med en diskusjon av mannsdominerte og kvinnedominerte jobber, og undersøker hvordan maskulinitet og mansroller har betydning for tanker om yrkesvalg.

Kapittel 2 Studiens bakgrunn: Forskning på unge gutters tanker om maskulinitet og mansroller

2.1 Innledning

Det norske samfunnet er fortsatt kjønnssegregert. Eksempelvis er det i videregående utdanning store forskjeller av kjønns sammensetning når en snakker om yrkesrettet eller studiespesialiserende utdanning. På studiespesialiserende er det et flertall av kvinner. I følge statistikk fra SSB er 56 prosent av elevene på studiespesialiserende kvinner (SSB, 2017). På yrkesrettet utdanning der i mot, er kjønns sammensetning ganske ulik, på de forskjellige studieretningene. På bygg- og anleggsteknikk er 90-95 prosent av elevene menn (SSB, 2017). Det er store forskjeller mellom kjønns sammensetningen på yrkesrettet og studiespesialiserende utdanning. Selv om både kvinner og menn er godt representert innenfor utdanning, regnes Norge som er av de landene hvor det er størst kjønnssegregering i arbeidsmarkedet, i følge Hoel, referert i Bæck (2006, s. 48). Noe av forklaringen til dette handler om vertikal og horisontal kjønnssegregering. Med horisontal kjønnssegregering er det snakk om at kvinner og menn velger ulike fag, mens vertikal kjønnssegregering handler om hvilket nivå en tar utdanningen sin på (Støren og Arnesen, 2003, s. 135). Det er den horisontale kjønnssegregeringen det ofte blir lagt størst vekt på.

I denne oppgaven er fokuset på en sammenligning mellom studiespesialiserende og yrkesrettet utdanning, som er de to valgene en har etter endt grunnskole. Sosial bakgrunn har mye å si for hvilke av disse to retningene en kommer til å velge. Den største andelen av elever velger studiespesialiserende (60 prosent) etter grunnskolen (Ekren, 2014, s. 22). Hos de på studiespesialiserende er det et flertall med foreldre med kort eller lang høyere utdanning, og til sammenligning er det på yrkesfaglig et stort flertall som har foreldre med utdanning fra enten grunnskole eller videregående som høyeste utdanning (Ekren, 2014, s. 22). Med sosial bakgrunn kommer også verdier og holdninger, som vil ha noe å si for hvordan en tenker om ulike forhold i livet. I dette kapitlet vil det først redegjøres for kjønnsforskningens historie i korte trekk. Den er sentral for å vise hvordan mannsforskning oppsto som et eget forskningsfelt, hvor mannen skulle problematiseres som et kjønn vesen. Videre redegjøres det for litteratur som er sentral i mannsforskning, og da spesielt på maskulinitet og mansroller.

2.2 Kjønnforskningens historie

2.2.1 Kvinne- og kjønnforskning

På 1970- og 80-tallet gjorde kvinneforskning seg gjeldende. Kvinners rettigheter og muligheter ble flittig fremmet av den internasjonale kvinnebevegelsen, og i takt med denne oppstod kvinneforskningen (Halsaa, 2003a, s. 95). Feministisk forskning er gjerne brukt som en samlebetegnelse på kvinneforskning, og dette er gjort for å vise dens fagpolitiske interesse. Kvinneforskning begynte ganske likt i flere ulike land, og har blitt forklart med industrialiseringen. Med teknologiseringen av samfunnet ble det økt konkurranse og stor etterspørsel etter ulik kunnskap. Dette førte til at det ble stor vekst i høyere utdanning, hvor alle skulle med. Dette gjaldt også for kvinners del (Halsaa, 2003a, s. 97). Nå Som det var flere jenter i høyere utdanning, var det mange som la merke til kvinners forsvinnende rolle i faglitteraturen. Den handlet stort sett ikke om kvinner, og hadde en stereotypisk fremstilling av kjønnsroller.

Det var fokus på likestilling i samfunnet, og det å snakke om kvinneundertrykking hadde ikke lengre den samme brodden. Dette førte til en endring, hvor kjønn ble et av de nye forskningsfeltene. Tyngdepunktet og perspektivene gikk over til kjønn som system, hvor de så på kjønnsrelasjoner og myndiggjøring. "*Kvinnefrigjøringens tid var slutt, 1980-tallet ble likestillingspolitikkenes tiår.*" (Halsaa, 2003b, s. 108). Gjennom 1980-tallet ble flere forskningsprogrammer finansiert av staten, som gjorde at kvinneforskning fikk ta del i flere prioriterte politikkområder. Det skjedde store endringer dette tiåret, og kvinneforskningen ble institusjonalisert, hvor de fikk nettverk og sentre på alle universiteter og på flere høyskoler. Dette har vært med på å prege politikken, hvor nye sider ble fremstilt, og en generell ny tankegang ble presentert.

Synliggjøring av kvinner ble en av de store politiske områdene i årene fremover. En rekke med bøker ble utgitt mellom 1980- og 1990-tallet, hvor kvinners situasjon og livskår var hovedelementer. Selv om arbeid for likestilling var satt på agendaen, var det fortsatt en del skjevheter mellom kjønnene som ble tatt opp i disse bøkene. Ressursene i samfunnet virket å komme i mennenes favør, nesten uansett hvilke arenaer det var snakk om (Halsaa, 2003b, s. 112). Den mannlige arbeidsmodellen var den som kom best ut av det, da pensjonsordninger og trygd kunne nytes best av menn. Kvinner jobbet gjerne dobbelt, hvor de tok seg av barn, og hadde lavtlønnede stillinger på arbeidsmarkedet. Menns valgfrihet var større, og dette gikk

på bekostning av kvinnene. Menn tok ikke nødvendigvis større ansvar i hjemmet, og nøt generelt godt av kvinners tjenesteyting (Halsaa, 2003b, s. 112).

Et annet tema som preget kvinneforskningen var historie- og kulturformidlingen. Som tidligere skrevet, var kvinner generelt lite nevnt i litteratur på universiteter og høyskoler. Det samme gjaldt også litteratur skrevet av kvinner (Halsaa, 2003b, s. 113). Om en kvinne var kjent i sin samtid, ble hun usynliggjort etter sin død. Dette førte til at kulturelle bidrag, forsvant i mengden, hvor menn sine kulturelle bidrag var de som kom frem i lyset.

Humanistisk kvinneforskning prøvde å bøte for dette ved å gjøre kvinnekulturen synlig. Det ble laget oversiktsverk der flere kvinner ble nevnt for deres bidrag, og hvor en kunne lese sammendrag av deres kvinnekultur.

2.2.2 Mannsforskning

Det har i lang tid foregått forskning på mennesker, og menn har tradisjonelt sett vært det nøytrale kjønn. Kvinner har vært det andre kjønn. Det som er viktig å presisere er at mannsforskning er en forlengelse av kvinneforskning. Slik en forsket på kvinner, forsker en også på menn. Mange av de samme metodologiske fremgangsmåtene blir brukt, hvor en bruker lik teori og problemstillinger (Lorentzen, 2003, s. 121). Når en forsker på menn, er det viktig å ha et kritisk blikk, og problematisere menn og mannlighet. Dette gjør at det skiller seg fra tidligere forskning, ettersom menn ikke brukes som en normal. Det er mannen som forskes på, og på denne måten gjøres mannen til et kjønnets vesen. Et viktig poeng, er at mannsforskning ikke forveksles med *menns* forskning (Lorentzen, 2003, s. 121).

Mannsforskning kan utføres av både kvinner og menn, og handler om teoretisering av menn og mannlighet. Når en driver med mannsforskning, er det for analysens del, viktig å skille mellom mann og kvinne, og maskulinitet og femininitet. "*Menn og kvinner er faktiske størrelser, maskulinitet og femininitet er til dels kulturelle forestillinger og til dels analytiske begreper om kjønn.*" (Lorentzen, 2003, s. 121-122).

Kvinnebevegelsen hadde stor vekst i alle vestlige land på 70-tallet, og sammen med denne veksten, dukket det opp en del mannsgrupper og mannsorganisasjoner, med et kritisk blikk på mannsrollen. I denne sammenheng, kom det ut en rekke bøker som omhandlet menn og mannlighet. Spesielt i Danmark var det stor produksjon av bøker om menn (Lorentzen, 2003, s. 123). Det kan tenkes at mannsforskning oppsto som en motpart til kvinneforskning, ettersom kvinneforskning tok opp kvinneundertrykking og mannlig dominans. Dette var ikke

tilfellet, ettersom de fleste bøkene uttrykte støtte til kvinner og deres kamp mot undertrykking. "*For de mannlige forfatterne var kvinneundertrykkelse og undertrykkelse av menns egne følelser gjensidig avhengige og forsterkende.*" (Lorentzen, 2003, s. 123). Et viktig bidrag til mannsforskning kom i 1980-årene, hvor en banebrytende artikkel ble lansert, "Towards a new sociology of masculinity", av Carrigan, Connell og Lee (1985, referert i Lorentzen, 2003, s. 124). Denne endret på en del perspektiver som var blitt vanlige. En endring var å flytte perspektivet bort fra en funksjonell kjønnsrolleteori, og den endret også tanken om maskulinitet som en psykologisk identitetsfigur (Lorentzen, 2003, s. 124). Spesielt viktig for forskning på menn og mannlighet var *den hegemoniske maskulinitet*, som omhandlet hvordan menns praksis kan plasseres innen kjønnede systemer. Her gis en forklaring på hvordan forhold mellom maskulinitet og femininitet og makt kan forstås, men viktigst av alt, var at det ikke lengre skal snakkes om kun én maskulinitet, men at en må snakke om flere ulike maskuliniteter (Lorentzen, 2003, s. 124).

I Norge ble det i 1985 opprettet et mannsrolleutvalg, som arbeidet frem til 1991 (Lorentzen, 2003, s. 124). Det var spesielt et viktig bidrag mannsrolleutvalget gjennomførte; en spørreundersøkelse om menn blant menn. Dette var ikke gjort tidligere. I slutten av 1980-tallet ble et Nettverk for forskning om menn satt i gang, hvor de andre nordiske landene fulgte etter denne nye satsingen. Det tok ikke lang tid før mannsforskningen sto som et nytt forskningsområde, og internasjonale kontakter ble knyttet, der det ble utgitt en rekke sentrale verker. Dette til tross, var det få involverte mannsforskere. I Norge blir forståelsen av menn knyttet til sosiale konstruksjoner av maskulinitet, og ikke lengre om rolleteorier (Lorentzen, 2003, s. 125).

Mannsforskning blir delt opp i tre ulike områder, hvor hver av dem har ulike forskningsfelt. Det er delt opp i (1) likestillingsorientert forskning, (2) problemorientert forskning og (3) historisk orientert forskning (Lorentzen, 2003, s. 131). I denne oppgaven er fokuset på unge gutters tanker om maskulinitet og mannsroller, og derfor passer denne studien til historisk orientert forskning. Historisk orientert forskning vil kunne bidra til en bedre forståelse av maskulinitet og mannsroller, og at dette ikke er noe som er skrevet i stein, men noe som er i konstant utvikling (Lorentzen, 2003, s. 132). Det vil være enklere å snakke om endring, hvis en har en historisk kontekst å ta utgangspunkt i. Som nevnt innledningsvis, tufter mannsforskning på allerede eksisterende kunnskaper skapt gjennom kvinneforskning, og ettersom mannsforskningen er et relativt nytt fenomen, kan den ta med seg det beste fra

feministisk forskning og bruke det på menn (Lorentzen, 2003, s. 134). På lik linje som kvinne- og kjønnsforskning, er også tanken i mannsforskning at en skal problematisere kjønn. Den historiske skissen over kjønnsforskningen er tatt med for å vise konteksten til mannsforskning, og hvordan men også er kjønnede vesener som skal tas stilling til.

2.3 Maskulinitet

Maskulinitet er et bredt begrep, i den grad det rommer flere typer maskuliniteter. Dette er i følge John Beynon (2002, s. 1) essensielt å ha med i tankene når en skal snakke om maskulinitet. Maskulinitet blir ofte beskrevet som en egenskap hos menn, noe de er født med. Slik vil maskulinitet være noe alle menn har til felles, men i følge Beynon (2002, s. 1), er det bare mannskroppen menn har til felles. Det er mange ulike varianter av maskulinitet, og hvordan kjønn uttrykkes, og slik vil ikke maskulinitet kunne brukes som en beskrivelse av menn. Maskulinitet er også helt avhengig av kultur, historie og geografisk område, hvor begrepet vil variere i sin betydning ut i fra hvilket samfunn det er snakk om (Beynon, 2002, s. 1). På dette grunnlaget, kan det være problematisk å definere maskulinitet som begrep. Maskulinitetsbegrepets betydning har generelt gjennom tidene vært omstridt, og det er et hav av forskjellige formeninger. R. W. Connell sitt begrep om "hegemonisk maskulinitet" er gjerne den som har hatt størst betydning, og vil også være den som blir presentert i denne oppgaven.

2.3.1 Hegemonisk maskulinitet

Connell sitt begrep om hegemonisk maskulinitet blir kalt multiple maskuliniteter (Connell, 2005, s. 76). Hegemonisk maskulinitet er ikke karaktertyper som blir gitt ulike individer til en hver tid, men sier noe om maskuliniteten som innehar den hegemoniske posisjonen i et kjønnsrollemønster, og denne posisjonen vil det alltid være mulig å konkurrere om (Connell, 2005, s. 76). Begrepet 'hegemoni' sier noe om en kulturell dynamikk hvor en gruppe tar og beholder en ledende posisjon i det sosiale livet. Det vil si at *en* form for maskulinitet kan innenfor en tidsperiode, anses som den ledende maskuliniteten.

"Hegemonic masculinity can be defined as the configuration of gender practice which embodies the currently accepted answer to the problem of the legitimacy of patriarchy, which guarantees (or is taken to guarantee) the dominant position of men and the subordination of women." (Connell, 2005, s. 77).

Dette må ikke forstås som at de som er de visuelle bærerne av den hegemoniske maskuliniteten, nødvendigvis er de mest mektige personene. En bærer av den hegemoniske maskuliniteten kan for eksempel være en godt kjent skuespiller, typisk en person med stor økonomisk posisjon i samfunnet. For at noen skal kunne ha hegemonisk maskulinitet, er det også viktig at det er en korrespondanse mellom kulturelle idealer, og en form for institusjonell makt. Det kan enten være kollektivt eller individuelt (Connell, 2005, s. 77). Et eksempel på dette kan være ledende businessfolk, som tjener mye penger og har en ledende stilling innenfor et korporativt system. Det som gjør denne teorien relevant for min oppgave, er spesielt begrepene om *underordning* og *medvirkning*.

Hegemoni står altså for en ledende rolle, eller makt. Med *underordning* – en maskulinitetsvariant innen den hegemoniske maskuliniteten – er det noen former for maskulinitet som blir ansett som underordnet andre. Et godt eksempel for å illustrere det er homoseksuelle menn som underordnet heteroseksuelle menn (Connell, 2005, s. 78). Det er en lang historie om homoseksuelle menn, og hvordan de er blitt undertrykket, utelatt fra politiske områder, stigmatisert og kulturelt ekskludert. "*Hence, from the point of view of hegemonic masculinity, gayness is easily assimilated to femininity.*" (Connell, 2005, s. 78). Kvinner har i lang tid blitt undertrykket, og blir det fortsatt, hvor homofile menn har blitt satt i samme bås. Som sitatet illustrerer, er femininitet noe som har vært underordnet maskulinitet, og dette er noe som er tatt opp i fokusgruppeintervjuene med informantene. Det er viktig å påpeke at det også er heteroseksuelle menn som opplever å bli ekskludert fra den maskuline legitimiteten. Dette er ofte personer som blir ansett å ikke være maskuline, og det er et stort spekter av uttrykk som illustrerer hvordan de kan bli undertrykket: "[...]wimp, milksop, nerd, turkey, sissy, lily liver, jellyfish, yellowbelly, candy ass, ladyfinger, pushover, [...]" (Connell, 2005, s. 79). Dette er symbolske uttrykk som typisk henger sammen med femininitet.

I et samfunn vil det være normative definisjoner av maskulinitet, og det vil være få menn som innfrir slike idealer. Det er trygt å si at det er få menn som i det hele tatt prøver å oppnå den maskuline standard, men de få som faktisk gjør det, bidrar positivt for andre menn (Connell, 2005, s. 79). Dette er på grunn av maskulinitetens patriarkalske utbytte, hvor menn får fordeler av at kvinner blir undertrykket. Mennene som ikke prøver å oppnå hegemonisk maskulinitet, bidrar likevel til det hegemoniske prosjektet – *medvirkning*-. Dette forklarer Connell slik: "*Masculinities constructed in ways that realize the patriarchal dividend, without the tension or risk of being the frontline troops of patriarchy, are complicit in this sense*"

(Connell, 2005, s. 79). Så lenge en bidrar i den minste grad til den hegemoniske maskulinitet, vil en få utbytte av de fordeler overordning over kvinner bringer med seg.

2.4 Mannlighet/Umannlighet

Som Connell (2005, s. 79) sier i sin teori om hegemonisk maskulinitet, har menn en dominerende posisjon over kvinner, selv de som ikke prøver å oppnå den hegemoniske maskulinitet. Mye tyder derimot på at de fleste menn ikke føler at de er i en dominerende posisjon, hvor de til og med føler på en form for maktesløshet (Ekenstam, 2006, s. 31). Når det er snakk om hegemonisk maskulinitet, er det kun en liten subpopulasjon av menn som sitter med denne makten, mens flertallet av menn vil være underordnet. Dette forklarer Ekenstam som en mulig årsak til at menn kan føle på maktesløshet (Ekenstam, 2006, s. 31). De vil på sett og vis være underordnet og marginalisert mennene med den hegemoniske maskuliniteten. Dette har likhetstrekk med en undersøkelse utført av Kimmel¹ (Kimmel, 1996, referert i Ekenstam, 2006, s. 31). Han gjennomførte en undersøkelse med et utgangspunkt i at menn strebet etter makt, dominans og kontroll. Dette viste seg imidlertid ikke å stemme. Det menn faktisk strebet etter, var å *ikke* bli dominert av andre menn. Det å bli dominert av andre menn kan kobles til en følelse av maktesløshet, og Kimmel fant ut at menn var livredde for nettopp det (Ekenstam, 2006, s. 31). Det mannlige ideal var makt og dominans, og hvis en ble dominert, var en i så måte mislykket som mann og dermed "umannlig". Mannlighet i det moderne samfunnet, var blitt til noe som stadig måtte bevises og presteres (Ekenstam, 2006, s. 33).

Mannlighet har ofte blitt definert i forhold til kvinnelighet, men en rekke mannsforskere har kommet fram til at mannlighet vel så gjerne defineres mellom ulike grupper menn. Ifølge Ekenstam (2006, s. 33) er sammenligningen som foregår mellom ulike grupper menn, kanskje av en mer umiddelbar betydning. Sammenligning mellom menn vil kunne gi en mer korrekt pekepinn på hvor en er i spekteret av mannlighet, i motsetning til en sammenligning med kvinner, hvor en kun kan konstatere at en er mer mannlig enn kvinnelig, men ikke i hvilken grad man er mannlig. For å gjøre denne problematikken mer lettvtint, ble det skapt et annet begrep: *umannlighet*.

¹ Se: Kimmel, M. (1996) *Manhood in America: A cultural history*. New York: The Free Press

Som en motpol til mannlighet, brukte Ekenstam (Ekenstam, 2006, s. 30) begrepet umannlighet. For å illustrere hvordan dette begrepet blir anvendt, siktet han til George Mosse² sine begreper om "the masculine stereotype" og "a countertype". (Mosse 1996, referert i Ekenstam, 2006, s. 33). For å kunne definere hva som blir ansett som maskulint, trengs en motpart. De som ikke tilfredsstillers de sosiale normene om maskulinitet, blir ofte påskrevet egenskaper som ble ansett som umannlige. Typiske handlinger som kunne bli sett på som umannlige var: feighet, brudd på følelseskontroll og uærlighet (Ekenstam, 2006, s. 33). I likhet med den hegemoniske maskuliniteten, vil dette være de som blir underordnet den rådende maskulinitet. De klarer ikke å leve opp til de krav som stilles, og dermed utsettes for marginalisering. Mannlighet og umannlighet vil være to begreper som kontekstualiserer diskusjonen i analysen. Hvordan anser mine informanter hva som er maskulint, hvordan en mann er maskulin, og hva som ikke vil være maskulint? Femininitet vil være et sammenligningsgrunnlag, men sammenligning mellom menn vil være hovedfokus.

2.5 Kjønsroller

Sosial interaksjon er noe som skjer mellom mennesker. Måter en ter seg i en sosial interaksjon vil prege hvordan en blir oppfattet som person. I et samfunn vil det være mønstre på hvordan sosial interaksjon skal gjennomføres, og disse mønstrene holdes ofte stabile over tid (Lindsey, 2011, s. 2). Kanskje en av de viktigste determinatorene for sosial interaksjon er ens *status*. Dette vil være en posisjon en innehar som blir utslagsgivende for hvordan en oppfattes eller behandles. Status kan blant annet være noe en oppnår gjennom handling, eller noe en blir født inn i. En vil til en hver tid inneha flere ulike statuser. Ulike statuser en person kan ha er: Gutt, jente, søster/bror, sønn/datter, elev, arbeidstaker etc. Noen roller vil være noe som oppnås gjennom livet mens andre og kanskje viktigst, er rollene en blir født inn i (Lindsey, 2011, s. 2). Ulike statuser en blir født inn i vil være kjønn, rase eller sosial klasse, og i denne oppgaven vil kjønn være av størst betydning. Gjennom sosial interaksjon vil statusen en innehar, ha noe å si for hvordan en blir oppfattet eller behandlet, og med status følger det også med ulike roller. "*A role is the expected behavior associated with a status.*" (Lindsey, 2011, s. 2). Et siste begrep som er viktig for denne konteksten vil være sosiale normer. Ens status kan

² Se: Mosse, G. (1996) *The Image of Man: The creation of Modern*

Masculinity. New York: Oxford University Press. (Kapittel 1 og kapittel 3)

være gutt, og da vil det være ulike roller som er forventet i en sosial interaksjon. Disse rollene vil styres av sosiale normer, som fungerer som en oppskrift på hvordan en skal oppføre seg i gitte situasjoner.

Når kjønn er nevnt som en status en er født inn i, handler dette om biologisk kjønn. Helt enkelt kan biologisk kjønn brytes ned til forskjeller i kromosomer, anatomi, reproduktive system, som er biologiske karakteristikk som skiller mann og kvinne (Lindsey, 2011, s. 4). Hvis statusen er mann, vil det være ulike roller som er sosialt forventet, og da går det over på sosialt kjønn. Sosialt kjønn handler om ulike egenskaper som er assosiert med biologiske kjønn. Som *mann* vil det være forskjellige sosiale normer for sosial interaksjon, enn det vil være for en kvinne. Når sosialt kjønn er handlinger en utfører på grunn av sosiale normer, handler det om "å gjøre kjønn".

2.6 Doing gender

Symbolisk interaksjon, eller interaksjonsperspektivet, tar for seg sosial interaksjon på mikro-nivå. I følge symbolisk interaksjon, er sosial interaksjon en dynamisk prosess, hvor personer hele tiden vil endre sin oppførsel basert på hvordan interaksjonen utspiller seg. En person må prøve å sette seg inn i hvordan den andre parten i interaksjonen opplever den samme situasjonen (Lindsey, 2011, s. 9). På denne måten vil en sosial interaksjon hele tiden kunne føre til endringer i oppførsel, basert på inntrykk av situasjonen, og basert på hvordan en opplever og tror den *andre* parten reagerer på din oppførsel. Som nevnt tidligere, er sosial interaksjon bestemt ut i fra sosiale normer, og det vil være gitte oppskrifter for hvordan en *mann* for eksempel, skal oppføre seg. Da er en inne på 'doing gender' (å gjøre kjønn). Det å handle etter et kjønn, innebærer egenskaper som vil være ansett som enten feminine eller maskuline (Lindsey, 2011, s. 10). Sosialt kjønn er altså noe som blir gitt mening til gjennom sosial interaksjon. En blir født hankjønn eller hunkjønn, men *mann* er noe en oppnår. I denne oppgaven vil mansrollen være det som blir diskutert i analysen, og er derfor det jeg kommer til å redegjøre for.

2.6.1 Mannsroller

"Sex makes us male or female; gender makes us masculine or feminine." (Lindsey, 2011, s. 4). Dette sitatet illustrerer forskjellen mellom biologisk kjønn og sosialt kjønn. Kjønnroller

innebefatter egenskaper som enten er feminine eller maskuline. Mannsrollen er da helt enkelt forklart, forbundet med maskulinitet. Gjennom mannsrollen skal en oppfylle maskuline kriterier. "*Veien fra unnfangelsen av et XY-individ til den voksne mann er en vei full av hinder.*" (Badinter, 1995, s. 46). Med dette menes at gutter ofte må lære av sine feil, for så å kunne handle riktig. Maskuliniteten er altså noe en oppnår gjennom en lang læringsprosess, der kjønnsidentiteten til en gutt, anses som vanskeligere å oppnå, enn kjønnsidentiteten til en jente. "*For å få sin kjønnsidentitet bekreftet av omverdenen må han overbevise seg selv og omgivelsene om tre ting: at han ikke er en kvinne, eller baby, eller homoseksuell. Fortvilelsen er stor hos dem som ikke makter denne tredoble avvísningen.*" (Badinter, 1995, s. 46). Med mannsrollen skal en være maskulin, og dermed skille seg fra alt som blir ansett som umannlig. På denne måten handler heteroseksuelle maskuliniteten mye om å ikke være noe som kan ansees som upassende; "Å være mann betyr å ikke være feminin; *ikke være* homoseksuell; *ikke være* føyelig; avhengig, underdanig; *ikke være* kvinnelig i atferd og utseende; *ikke ha* for intim eller seksuell omgang med andre menn; *ikke være* impotent overfor kvinner." (Badinter, 1995, s. 116).

Mye tyder på at mannsrollen innebærer fornektelse for alt en *ikke* er, for å bli stående igjen som en rendyrket mann, helt ribbet for kvinnelige egenskaper. Poenget er at en som nyfødt og ung gutt har flere av de feminine egenskapene, og utover i livet vil en prøve så godt en kan å tilegne seg de maskuline egenskapene, hvor store deler handler om en prosess hvor en går fra et nøytralt kjønn, sosialt sett, til en mann med alle dens egenskaper. Et av punktene nevnt over; *ikke være* kvinnelig i atferd eller utseende, er av videre interesse. Hvordan kan en mann skille seg fra en kvinne? Kroppen til en mann har visse standarder, og kropp er en av viktigste midlene en mann har for å skille seg fra en kvinne.

2.7 Kroppen

Kropp har gjennom alle tider vært et tema innen sosiologi, men i dagens samfunn med alle teknologiske fremskritt, har kroppen blusset opp som et viktig tema. "*Newspapers, magazines and television are replete with features on body image, plastic surgery and how to keep the body looking young, sexy and beautiful, while the business of weight loss and keep-fit is now a multimillion dollar industry.*" (Shilling, 2003, s. 1). Kroppen har i økende grad blitt et prosjekt som en kan endre på, og grensene for hvordan kroppen kan se ut, er blitt mindre tydelig. I vestlige samfunn er kroppen blitt en stor del av en personlig utvikling, der selvidentiteten blir

preget av hvordan kroppen ser ut, og hvor kroppen brukes aktivt som et sosialt symbol på selvidentitet (Shilling, 2003, s. 4-5). Et relativt nytt fenomen er bodybuilding, der formålet er å trene seg så store og muskuløse som overhodet mulig. Bodybuilding er et godt eksempel på hvordan kroppen er et prosjekt, og dette har vært med på å endre hvordan en ser på kroppen. For menn spesielt, har bodybuilding vært en del av den maskuline utviklingen, og mannlig og kvinnelig kropp har fått større fysiske skillelinjer. "*If one feels unable to exert influence over an increasingly complex society, at least one can have some effect on the size, shape and appearance of one's body.*" (Shilling, 2003, s. 6). En muskuløs kropp har blitt et viktigere virkemiddel i jakten på maskulinitet, hvor tradisjonell maskulinitet blir vanskeligere å oppnå i et økende kjønnslikestilt samfunn.

2.7.1 Kroppsfiksering

Sport er, og vil være en viktig arena for gutter og menn når det kommer til maskulinitet. "*Children learn early in life to associate sports with males, with hypermasculinity, and with the spectacle of violence*" (Lindsey, 2011, s. 244). Den intellektuelle delen av maskulinitet klarer ikke å ta over det sportslige aspektet. Med dette menes; ungdommer ser heller opp til Cristiano Ronaldo som en rollemodell, enn til Bill Gates, som kan bli forbundet med den intellektuelle siden. Som jenter, er også gutter mottakelig for dårlig selvbilde når det kommer til kropp, og det er gjennom sport eller idrett en kan endre på kroppen. Lindsey bruker begrepet '*brutalized bodies*' for å beskrive hvordan kroppspress kan prege gutter (Lindsey, 2011, s. 244). Ønsket om å oppnå det muskuløse ideal, som blir ansett som viktig for å kunne nyte atletisk suksess, bidrar til bruk av anabole steroider, spiseforstyrrelser og overtrening (Lindsey, 2011, s. 244-245). Dette er også syn som blir delt av Drummond (2002, s. 93). Gutter blir i ung alder opplært til at konkurranse er viktig for utvikling av karakter, og gjennom konkurranse blir man en "bedre mann". Som en del av en konkurransen, blir fokuset å vinne, eller det å være best, og dette har også overføringsverdi til andre arenaer i gutters liv. "[...] *bigger is better* [...]" (Drummond, 2002, s. 93). Skal en gutt først trene styrke, skal han også bli størst og sterkest. I relasjon til kroppsfiksering, kan sosiale medier være av stor betydning.

2.8 Sosiale medier

"Sosiale medier har ført til at det ikke lenger finnes noe klart skille mellom kommunikasjonsmedier og massemedier." (Aalen, 2015, s. 19). Det er i følge Aalen to trekk ved sosiale medier som gjør seg gjeldene; (1) Avsender og publikum er ikke adskilt på en strukturert og klar måte. Produksjon og konsumering på sosiale medier er noe alle kan gjøre, og (2) sosiale medier åpner for mange-til-mange-kommunikasjon (Aalen, 2015, s. 19). Det siste punktet fremstår gjerne ikke som et nytt fenomen, men det sosiale medier har vært nyskapende med, er at det fungerer bedre enn tidligere kommunikasjonsteknologi på å la flere mennesker kommunisere på en og samme tid. Sosiale medier er et sekkebegrep, som ikke er lett å definere, men Instagram som er en sosial nettverkstjeneste (SNS) er lette å definere. Sosiale nettverkstjenester er en underkategori av sosiale medier, og skal oppfylle tre kriterier hvor:

"[...] (1) construct a public or semi-public profile within a bounded system, (2) articulate a list of other users with whom they share a connection, and (3) view and traverse their list of connections and those made by others within the system. The nature and nomenclature of these connections may vary from site to site." (Boyd og Ellison, 2007, s. 211).

Instagram blir her nevnt på grunn av dens relevans for analysen. Instagram var den sosiale nettverkstjenesten som det tatt opp i fokusgruppene, og var den jeg anså for å være mest relevant for oppgavens tema. Instagram er en app³ som lar en kan lage en offentlig eller privat bruker, hvor hensikten er å dele bilder eller videoer. I følge Aalen (2015, s. 20) er relasjonene på sosiale nettverkstjenester enten synkrone eller asynkrone. Hvis en relasjon er synkron, betyr det i praksis at man er venner på den sosiale nettverkstjenesten. Da må en person sende en forespørsel, og den andre personen må godta. Det som er spesielt med Instagram, er at mange av relasjonene er asynkrone⁴. "Dette kalles ofte å "følge" en annen bruker, eller at en annen bruker "følger deg"." (Aalen, 2015, s. 20). Når en kan følge en annen person uten at den trenger å følge deg tilbake, gjør dette at ungdommer i dag kan få et innblikk i livene til

³ "App er en forkortelse for "applikasjon" i betydningen dataprogram" (Dvergsdal, 2018).

⁴ "Asynkrone relasjoner vil si at du kan knytte deg til meg uten at jeg trenger å knytte meg til deg." (Aalen, 2015, s. 20)

kjendiser eller andre offentlige personer. Dette var mye av grunnene til at Instagram var appen som ble fokusert på i fokusgruppene.

2.8.1 Fremstilling på sosiale medier

På Instagram deler en bilder og videoer med venner og ukjente, alt ettersom du har en privat eller offentlig profil. Hva er det egentlig folk deler på sosiale medier? Når en er i interaksjon med andre mennesker, ønsker en å fremstille seg selv på en best mulig måte, og i tråd med sosiale normer. I sosiale medier har en i større grad mulighet for å være svært selektiv i en sosial interaksjon, enn en har i ansikt-til-ansikt-interaksjon. Når en har mulighet til å velge hvordan en vil fremstå på sosiale medier, er det solskinnssiden en ofte presenterer (Aalen, 2015, s. 56). Mennesker har behov for å bli likt, og derfor deler en stort sett bilder eller videoer som stiller en i et godt lys. Et bilde hvor en viser sin veltrente kropp, kan ofte oppfattes som selvskrut, men handler gjerne om et ønske om å få kommentarer og likes, som igjen oppfattes som å bli likt. Ifølge Aalen (2015, s. 56) er det viktig å føle seg likt på sosiale medier av spesielt to grunner. (1) publikummet du deler informasjon med er potensielt stort, og (2) de fleste av de du deler med er personer du ofte må forholde deg til, og personer du mest sannsynlig kommer til å se igjen. Av disse to grunnene, kan det være viktig å presentere seg på en måte som stiller en i et godt lys. På dette grunnlaget, passer teorien til Goffman om "Impression Management".

I hverdagen er en opptatt over hvordan en fremstiller seg selv. Dette vil også være svært gjeldene for sosiale medier. "*The majority of participants expressed concerns with presenting information consistent with their self-perception, and they expressed concerns over the reduction of integrity and loss of control that errant disclosures could cause*" (Vitak og Kim, 2014, s. 468). Dette sitatet illustrerer forholdet mellom hvordan en fremstiller seg selv, og eventuelle baksider med å bli gjennomskuet hvis fremstillingen ikke er i tråd med hvordan en faktisk er. Som presentert tidligere i kapittelet, innehar man ulike roller. Som *mann* har en visse sosiale normer for hvordan rollen skal utøves. Erving Goffman trakk paralleller fra sosial interaksjon og skuespill. I et skuespill skal en spille en spesifikk rolle, og så lenge en er på scenen, er en i karakter.

"Since the vital secrets of a show are visible backstage and since performers behave out of character while there, it is natural to expect that the passage from the front

region to the back region will be kept closed to members of the audience or that the entire back region will be kept hidden from them." (Goffman, 1959, s. 113).

Sosial interaksjon er et møte mellom mennesker, og ulike menneskene spiller hver sin rolle, det være seg gutt/jente, venn, ansatt, mor/far etc. Goffman brukte begrepet 'front' for å vise til den siden en prøvde å uttrykke i interaksjon med andre mennesker (Goffman, 1959, s. 22). Det var her et forsøk på å fremstille den beste versjonen av seg selv, hvor en utelot informasjon om eventuelle "dårlige" egenskaper. 'Back stage' er et annet begrep som blir en form for kontrast til 'front'. 'Backstage' er beskrevet som det stadiet en ikke er i sosial interaksjon, som gjør at en ikke lengre trenger å spille den beste versjonen av seg selv. Her kommer gjerne den ekte personen frem, ettersom en ikke blir sett 'backstage' (Goffman, 1959, s. 112). Begge begrepene passer godt til sosiale medier. Når en person legger ut et bilde av seg selv, vil 'front' være det som blir presentert i bildet. Dette kan gi uttrykk for en solskinnshistorie, hvor ens beste sider blir fremstilt. Et bilde sier mer enn tusen ord, og på denne måten vil et bilde kunne fortelle mye om en person. På den andre siden, er 'backstage' også lettere å skjule når en er på sosiale medier. Om en egentlig har det slik en fremstiller det på bilder kan være vanskelig å gjennomskue. Etter fokusgruppeintervjuene var gjennomført, kom det tydelig frem at nettopp disse to begrepene vil være gjeldene for fremstilling på sosiale medier. Folk fremstiller det perfekte liv, men lever folk egentlig det perfekte liv?

2.9 Oppsummering

I dette kapittelet har jeg redegjort for litteratur omkring maskulinitet og mannsroller som er relevant for min problemstilling. Maskulinitet er et begrep som har vært mye diskutert, og uten å komme frem til en direkte definisjon av begrepet, har jeg i dette kapittelet forholdt meg til den forståelsen av at maskulinitet består av flere ulike maskuliniteter. Mannsrollen er således lik, ettersom det ikke ligger til rette for en ensidig definisjon men heller ulike måter å forstå mannsrollen på. Innen maskulinitet og mannsroller vil det likevel være ulike regler og normer for hvordan en skal oppføre seg for å oppfylle kravene. Problemstillingen i oppgaven tar for seg unge gutters tanker om maskulinitet og mannsroller, og det er derfor viktig at det ikke ligger til grunn en ensidig definisjon av disse to begrepene. Videre har kapittelet vist til ulike begreper som vil ha stor betydning for hvordan maskulinitet og mannsroller uttrykkes og gis mening til, der sosiale medier spesielt, har en sentral plass. Forskningsdesignet til oppgaven er inspirert av *grounded theory*, og litteraturen brukes som en *inspirasjon* i analysen.

Kapittel 3 Metode og design

3.1 Forskningsdesign

Med denne oppgaven ønsker jeg å undersøke hva unge gutter tenker om maskulinitet og mansroller, og hvordan det er å være ung gutt i dagens samfunn. Etersom oppgavens fokus er på deres refleksjoner, falt valget mitt på en kvalitativ tilnærming, der jeg kunne utføre fokusgruppeintervjuer som metode for innsamling av data. Her kunne informantene diskutere og utfordre tankene til hverandre, hvor jeg som forsker, kunne observere og lede diskusjonen innenfor de temaene som er relevant for oppgaven. Unge gutters tanker om maskulinitet og mansroller er relativt lite forsket på, som er grunnen til at forskningsdesignet mitt er inspirert av grounded theory, en tilnærming til fenomenet som lar forskeren utforske begreper, uten å være avhengig av et overordnet teoretisk rammeverk

3.2 Grounded Theory

Glaser og Strauss ville skape teori ut i fra innsamlet data (Glaser og Strauss, 1967, s. 1). Dette er den metodiske tilnærmingen de valgte å kalle grounded theory. Ofte når en driver med sosiologisk forskning benytter en seg av teori for å tolke det innsamlede datamaterialet. Det var det Glaser og Strauss ikke ville gjøre, ettersom en kan ha en tendens til å tvinge datamaterialet til å passe til den anvendte teorien. "Our basic position is that generating grounded theory is a way of arriving at theory suited to its supposed uses" (Glaser og Strauss, 1967, s 3).

Grounded theory er en komparativ analyse og er nyttig for forskning på mindre grupper i samfunnet. Gjennom å jobbe grounded kan jeg være teoretisk sensitiv⁵ i analysen, hvor sensitiverende begreper har vært av stor nytte. Sensitiverende begreper er i følge Herbert Blumer (1954, s. 7), begreper som mangler en klar og definert mening. Maskulinitet og mansroller er brukt sensitiverende i denne oppgaven, ettersom det ikke er enighet rundt definisjonene. Dette lar meg undersøke hva informantene legger i disse begrepene. Jeg kunne ikke på forhånd ta det for gitt at informantene var opplyst om maskulinitet og mansroller

⁵ Teoretisk sensitiv vil si å danne konsepter og teori ut i fra datamaterialet, uten å være bundet til en bestemt teoretisk retning på forhånd (Glaser og Strauss, 1967, s. 46).

som begreper. Det var også uvisst hvordan de ville ilegge begrepene mening under fokusgruppeintervjuene. Begrepene ga en retning å gå etter, men ikke et klart innhold.

3.3 Fokusgruppeintervju

Intervjuing kan gjøres på flere forskjellige måter, men den vanligste måten innen kvalitativ forskning, er å utføre semi-strukturerte intervjuer. Dette skiller seg spesielt fra måten en intervjuer i kvantitativ forskning, der en ofte bruker strukturerte intervjuer (Bryman, 2004, s. 319). Når en driver kvalitativ forskning, er ofte fokuset mer generelt når en danner seg forskningsideer. Dette kan igjen føre til at spørsmålene ikke er like spesifikke som de er i et kvantitativt strukturert intervju. Det viktig å påpeke at en ofte lager en intervjuguide⁶, hvor en skriver ned de temaene en ønsker å ta opp, slik at det vil være en rød tråd en kan følge gjennom hele intervjuet. En er ikke helt bundet til guiden, og har stor frihet til å stille oppfølgingsspørsmål utenfor intervjuguiden, ettersom den er veiledende heller enn oppskriftsmessig. En intervjuguide er i så måte et godt hjelpemiddel til å holde en diskusjon innenfor de temaene som er viktig for forskningen.

Fokusgrupper er blitt en mer vanlig form for intervjuing. En kan gjerne anta at en tanke som slår folk når de hører ordet intervju, er en intervjuer som stiller spørsmål til én respondent. Dette er nok også den vanligste formen for intervjuing, men fokusgrupper som intervjuingsmetode øker i popularitet (Bryman, 2004, s. 346). Fokusgrupper er et intervju som utføres på større grupper. Det er ofte en moderator – moderator er forskeren – og minst 4 deltakere i en fokusgruppe. Et fokusgruppeintervju kan ofte forveksles med gruppeintervju, men det er enkelte forskjeller som ikke skal forveksles. Forskjellen er at i fokusgrupper er en interessert i et relativt spesifikt tema, mens i gruppeintervjuer kan temaet være ganske bredt (Bryman, 2004, s. 346). En annen forskjell er at fokusgruppe som metode ikke er valgt på grunnlag av tidssparing, men fordi en ønsker å starte en diskusjon mellom informantene. En er interessert i å høre hva som kan sies i en gruppe, og å høre informantene diskutere temaene en tar opp seg i mellom. En er ute etter å høre hvordan informantene responderer på andres utsagn, og hvorvidt de danner seg en mening som er uavhengig av de andre informantene, eller om de danner en felles mening.

⁶ Intervjuguide er en liste med relativt spesifikke temaer en ønsker å ta opp i intervjuet (Bryman, 2004, s. 321).

Det er flere aspekter ved fokusgruppe som intervju det er viktig å poengtere. Som i et vanlig kvalitativt forskningsintervju, er det normalt å ta opp intervjuets samtale på båndopptaker, hvor en så transkriberer opptaket senere. Det er også viktig at moderatoren skaper en viss kontroll over informantene. En skal ikke få kontroll slik at en kan diktere intervjuet i den retningen en som forsker ønsker, men at en veileder diskusjonen sånn at den holder seg innenfor temaene en ønsker å undersøke (Bryman, 2004, s. 348). I et vanlig en-til-en intervju, vil vanligvis ikke respondenten bli utfordret på noen måte. Respondenten kan si ting som motstrider tidligere svar de har kommet med, men det er uvanlig at forskeren vil påpeke dette. I en fokusgruppe vil ofte informantene bli utfordret av hverandre, ettersom det foregår en diskusjon, hvor de kan ha ulike meninger om temaet (Bryman, 2004, s. 348). Det er også dette som er det ønskelige i en fokusgruppe. En ønsker å observere hvordan individer kollektiv gir mening til et fenomen, og hvordan de utfordrer hverandre til å komme frem til et mer realistisk svar om fenomenet, ettersom deres meninger blir utfordret av andres.

Når det er ønskelig å starte en diskusjon i en fokusgruppe, er det også visse forhåndsregler forskeren er nødt til å ta stilling til som moderator. Hvor delaktig en skal være, er kanskje det viktigste. Ettersom en ønsker å starte en diskusjon mellom informantene, inntar ofte moderatoren en mer tilbaketrukket rolle (Bryman, 2004, s. 352). Hvordan en stiller spørsmålene er også av avgjørende faktor. Stiller en spesifikke og lukkede spørsmål, åpner ikke dette opp for en diskusjon. Derfor er det viktig å stille relativt generelle spørsmål, slik at det er rom for å diskutere. Som moderator skal en gjerne ikke delta mer enn at en stiller spørsmålene. Hvis informantene får frihet til å diskutere seg i mellom, vil de også kunne snakke relativt fritt om spørsmålet, og dermed ende opp på temaer som interesserer dem (Bryman, 2004, s. 352). Dette kan være av stor nytte for forskeren. En skal bryte inn *hvis* diskusjonen viker i for stor grad fra temaet, men dette kan igjen føre til at en mister informasjon som kunne vært viktig for forskningen (Bryman, 2004, s. 354). Akkurat hvor mye en skal delta, kan være vanskelig å ta stilling til underveis.

Hvor mange grupper en trenger å intervjuere varierer, og i henhold til at intervjuingen foreligger innen tidsrammene til en masteroppgave, måtte jeg også begrense meg. Jeg endte opp med fire fokusgrupper, og ettersom de la til relativt lite nye funn, anså jeg det ikke hensiktsmessig å gjennomføre flere. Størrelsen på gruppene er også noe som kan variere, men vanligvis varierer det mellom seks til ti deltakere (Bryman, 2004, s. 351). Jeg la listen på mellom fem til seks deltakere, og det endte opp med å variere mellom fire til ni personer.

3.4 Utvalg

Ettersom temaet på oppgaven min er unge gutters tanker om maskulinitet og mannsroller, falt valget mitt følgelig på gutter på videregående skole. Hvem som helst kan delta i en fokusgruppe, hvis temaet er logisk passende for dem (Bryman, 2004, s. 353). Visse temaer krever ikke at det er noen spesifikke som blir utvalgt, men siden en ofte er ute etter et spesifikt tema, vil det være noen som vil være mer egnet til å delta i fokusgruppene (Bryman, 2004, s. 353). Unge gutters tanker om maskulinitet og mannsroller, gir ikke automatisk noe enkelt svar på hvilket utvalg jeg skulle ta, men jeg anså det naturlig at de skulle gå på videregående skole. Så lenge de gikk på videregående skole, og var gutt, falt de inn under mitt ønskede utvalg. Videre ønsket jeg å se om det var noen forskjeller mellom gutter som går på videregående skole når det kommer til tanker om maskulinitet og mannsroller. Dermed falt valget på yrkesrettet og studiespesialiserende utdanning. Grunnen til dette var for å se om det var noen systematisk forskjell i måten gutter på yrkesfaglig og studiespesialiserende diskuterte temaene i oppgaven.

Jeg tenkte på forhånd at valget mitt av gutter på yrkesrettet og studiespesialiserende utdanning, ville utarte seg i en del forskjeller når det kom til måten temaene ble diskutert. Jeg har selv gått på studiespesialiserende utdanning, og innad i det miljøet hersket det en del stereotypier om at det var forskjeller mellom ungdommer som gikk på yrkesfaglig og studiespesialiserende utdanning. Dette var også noe som førte meg inn på tanken – tidligere opplevelser og erfaringer – og til slutt endte opp med en komparativ analyse av de to gruppene. Gutter på videregående i dag har alle sammen vokst opp i gullalderen til sosiale medier, og har utvilsomt fått inntrykk av hvordan en *mann* skal være, og hvordan det eventuelt er forventet at de skal oppføre seg, og hvilke kroppsideal som er rådende. Med sosiale medier som en felles plattform for innblikk i maskulinitet og mannsroller, var det interessant å finne ut av om de to gruppene tolket informasjonen ulikt, ut i fra deres utdanningssituasjon.

For å få kontakt med informantene mine, sendte jeg mail til skolene de gikk på. Jeg begynte prosessen med å skrive et informasjonsskriv, hvor jeg fortalte kort om oppgaven min og hva jeg ville finne ut av. Videre gjorde jeg det klart at jeg gjerne ønsket fem til seks gutter i hver gruppe. Jeg startet med å sende mail til rektorer på ulike videregående skoler rundt om i Bergensområdet. Jeg fikk flere svar, hvor de skrev at de skulle forhøre seg med lærere om de

kunne rekruttere noen. Etter det hørte jeg ikke mer fra rektorene, og bestemte meg dermed for å gå unngå den tungvinte omveien via rektorene. I neste runde tok jeg kontakt direkte med lærerne på grunn av deres nære kontakt med elevene. Det var dette som viste seg å være den mest effektive metoden, da jeg omsider fikk tak i informanter. Når det gjaldt gutter på yrkesfaglig utdanning, var det litt vanskeligere å rekruttere informanter. De ulike yrkesfaglige skolene jeg kontaktet, hadde gjentatte ganger blitt spurt om deltakelse fra elevene til diverse forskning, og pågangen ble derfor for stor. Jeg bestemte meg da for å se utenfor Bergensområdet, og kom da i kontakt med en lærer. Han var interessert i å rekruttere informanter til intervjuene mine, og følte det ville være en lærerik opplevelse for hans elever. Jeg endte totalt opp med 24 informanter, og for å skille de ulike fokusgruppene i analysedelen, vil jeg klargjøre i tabellen nedenfor, hvilke navn de ulike gruppene har fått:

Tabell 1: Informasjon om fokusgruppene

Gruppenummer:	Studieretning:	Navn i analysen:	Antall informanter:
Fokusgruppe 1	Yrkesrettet (tømrer)	1Yrk	9 informanter ⁷
Fokusgruppe 2	Studiespesialiserende	1All	4 informanter
Fokusgruppe 3	Studiespesialiserende	2All	5 informanter
Fokusgruppe 4	Yrkesrettet (tømrer)	2Yrk	6 informanter

Jeg ønsket å ha intervjuene på de respektive skolene, og dette var noe lærerne jeg kontaktet også mente var best. Det å gjennomføre fokusgruppene andre steder enn på skolene, kunne medføre en viss fare for at informantene ikke stilte til intervju. Jeg fikk grupperom eller klasserom til rådighet for gjennomføring av fokusgruppeintervjuene, og på den måten var det ikke noe forstyrrelse fra andre på skolen. Lengden på intervjuene varierte mellom 50 minutter til 110 minutter, og intervjuene ble gjennomført i oktober/november 2017. Informantenes gjennomsnittsalder var 17 år.

3.5 Utforming av spørsmål

I følge Bryman vil en fokusgruppe fungere best hvis en bruker en semi-strukturert intervjuguide (Bryman, 2004, s. 355). Når en er ute etter tanker hos informantene, vil det være hensiktsmessig å la de få fritt spillerom. Jeg skrev ned en del spørsmål som var viktig for

⁷ I fokusgruppeintervju 1 var det egentlig bare 8 informanter. 9 stykker møtte opp, men en av informantene valgte å ikke delta i diskusjonene. Jeg ønsket ikke å stille spørsmål direkte til ham, ettersom jeg var bekymret for at han fant situasjonen ukomfortabel. Denne beslutningen ble fattet av etiske grunner.

oppgavens problemstilling, men var åpen for diskusjoner uten for mange begrensninger. Det ble også stilt flere oppfølgings spørsmål som var utenfor intervjuguiden, for å spille videre på diskusjoner som kunne være av interesse for studien. Før intervjuene startet, ga jeg klart uttrykk for at jeg var interessert i deres tanker, og at jeg skulle delta så lite som mulig. Jeg oppfordret til å snakke om det som falt de inn, men at jeg hadde en del spørsmål vi skulle gå gjennom. I det ene intervjuet startet vi med en prøverunde på noen enkle spørsmål – etter oppfordring fra informantene – for å vise hvordan de fritt kunne diskutere omkring tankene sine, og å bygge videre på det de andre sa.

3.6 Intervjusituasjonen

En av styrkene til fokusgrupper er at det skal gjenspeile den naturlige samtalen. Som moderator skal deltakelsen være minimal, og informantene skal diskutere seg i mellom. Selv om metoden skal være naturtro og har som intensjon å være lik en hverdagslig interaksjon er det viktig å tenke over situasjonen. Selv om intensjonen er å skape en hverdagslig diskusjon, vil informantene oppleve situasjonen som noe kunstig. Det sitter en moderator og hører på alt de sier, det de sier blir tatt opp på båndopptaker, for å senere bli transkribert. Dette vil trolig påvirke hvor fritt de snakker om temaene som blir diskutert. Som i hverdagslige diskusjoner, vil det stort sett alltid være noen som fremstår som noe dominant i en samtale. Dette kan bli et problem i en fokusgruppe, hvor de dominante kanskje får frem sin mening om et tema, der de andre sier seg enig uten at det har foregått en diskusjon. Dette er problematisk, og bør tas høyde for (Smithson, 2000, s. 107). På den annen side, er det forventet ettersom dette også forekommer i helt vanlige diskusjoner i hverdagslivet. Det vil alltid være noen som er mer utadvendt enn andre, og vil dermed ta litt mer plass. Som moderator kan en ta høyde for et slikt problem ved å velge så like informanter som mulig. Hvis alle er av samme kjønn, helst samme alder og gjerne har samme livssituasjon, kan dette minimere problemet.

Som moderator i en fokusgruppe vil jeg som person, kunne skape problemer for fokusgruppen. Min tilstedeværelse og kroppslige fremtoning kan ha noe å si for hvor åpen de ønsker å være, og hvor trygge de føler seg. En mulig fremgangsmåte er å gjøre det klart for informantene at en har en relativt lik bakgrunn som dem, og gjøre den sosiale avstanden så liten som mulig (Smithson, 2000, s. 110). En åpenbar forskjell som det var vanskelig å gjøre noe med var alder. Det er ikke lenge siden jeg var en elev på videregående skole, og dermed prøvde jeg å mimre tilbake for og anvende lik språkbruk som jeg gjorde på den tiden. Jeg prøvde å la alt akademisk språkbruk utebli, og fange opp deres måte å snakke på. Jeg plukket

opp uttrykk og ord som hyppig ble brukt av dem, så lenge jeg hadde forutsetning for å forstå hvilken sammenheng de skulle bli anvendt i. Klesstilen min var også noe jeg hadde tenkt gjennom. Hettegenser og jeans følte jeg kunne fremstå som avslappet, og kanskje noe informantene selv ville gå med. Dette var noe som viste seg å stemme, og kan ha vært av betydning for å minimere den sosiale avstanden.

Før intervjuene var jeg nervøs for at refleksjonene nevnt i forrige avsnitt, skulle legge demper på mine muligheter som moderator. Det viste seg i ettertid å være grunnløse bekymringer, der jeg overvurdert effekten av sosial posisjon. Det at vi alle var gutter har nok også hjulpet på den avslappede tonen jeg ønsket å skape i intervjusituasjonen. Jeg valgte å håndhilse på alle informantene mine, og ga tydelig uttrykk for min takknemmelighet over deres deltakelse. Videre informerte jeg om hva jeg ønsket fra dem. Jeg var ikke ute etter personlige erfaringer og opplevelser, men generelle tanker og meninger om teamene, noe som kan ha ført til en mer avslappet intervjusituasjon. Humor ble en stor del av intervjuene, noe både informantene og jeg som moderator satt pris på, og som gjorde situasjonen mer naturlig. Det å le *med* informantene, kan utvilsomt være en bidragsyter for å minimere en eventuell sosial avstand mellom informantene og moderatoren. På den måten følte jeg meg også mer inkludert, uten at jeg tok stor del i diskusjonen. Følelsen jeg satt med i ettertid av fokusgruppeintervjuene var at avstanden aldri følte stor, og at jeg mer eller mindre klarte å fremstå som relativt lik dem. Det anser jeg som en uvurderlig fordel for hvordan fokusgruppene utspilte seg.

3.7 Analyse

I analyseringen har jeg vært inspirert av en grounded tilnærming, der jeg har brukt maskulinitet og mansroller som sensitiverende begreper for å undersøke ulike temaer i datamaterialet. Kropp, trening, mannsideal og yrke er forskjellige temaer jeg har undersøkt med utgangspunkt i de sensitiverende begrepene. Jeg har gjennomført en tematisk analyse, der formålet er å undersøke hva informantene sier, heller en hvordan de sier det (Bryman, 2004, s. 412). En tematisk analyse er en underkategori av en narrativ analyse, som ønsker å avdekke hvordan folk gir mening til forhold i livene sine, eller hendelser som skjer rundt dem. I mitt tilfelle var det gutters tanker om maskulinitet og mansroller, hvor informantene skulle gi mening til forhold rundt det å være gutt i dagens samfunn. I intervjuguiden hadde jeg allerede tenkt ut en del temaer som jeg ønsker å undersøke i forbindelse med maskulinitet og

mannsroller, der jeg i analysen så på *hva* informantene sa, og hvordan de ga mening til de ulike temaene. I analysedelen av oppgaven har jeg med lengre utdrag fra transkripsjonene for å vise til diskusjonene som foregikk i deres respektive kontekst, og for å vise hva informantene sa i samhandling med hverandre. Dette er også gjort slik at leseren enklere kan forstå de tolkninger og konklusjoner jeg trekker, og for å gjøre analysen bekreftbar. Et fokusgruppeintervju fungerer bra for å vise hvordan tematiske interesser skapes gjennom diskusjon (Bryman, 2004, s 360).

3.8 Etiske vurderinger

Det er mye fokus på forskningsetikk, og hvordan en skal drive forsvarlig forskning. Forskning skal ikke påføre mennesker skade, og det er derfor laget en rekke retningslinjer for hvordan man kan drive forskning på en etisk korrekt måte. God moral sier at ingen skal forskes på uten å selv vite at de blir forsket på (Alver og Øyen, 1997, s. 102). Jeg sendte informasjonsskriv til lærerne, der det ble forklart hva jeg forsket på, og hva som var mitt formål med fokusgruppene. Informantene som deltok, var allerede klar over at de skulle delta i forskning, før de møtte opp til fokusgruppen. Et annet aspekt ved etisk forskning er å anonymisere informantene, og formidle om konfidensialitet (Alver og Øyen, 1997, s. 119). Før hver fokusgruppeintervju, ble det presisert at alle navn ville anonymiseres, og at det ikke ville være mulig å oppspore hvem som hadde deltatt. Hver gang det er nevnt navn i intervjuene, har dette blitt endret. I analysen vil ingen av informantene nevnes med navn, kun koder for hvilken gruppe de tilhører, og nummeret de er blitt gitt. Et eksempel for å illustrere hvordan det blir brukt i analysen: informant 1 i fokusgruppe 1 fra yrkesfaglig får navnet, 1Yrk1. Følgelig vil informantene på studiespesialiserende få navnet 1All eller 2All fulgt av informantens nummer. Det har blitt problematisert at å anonymisere alt av navn, som hvilken skolen, eller bydel de kommer fra, ettersom det kan bli vanskeligere å trekke konklusjoner (Alver og Øyen, 1997, s. 121). Jeg har ansett det som lite problematisk for min oppgave, ettersom studieretningen er det som er av betydning. Jeg er ikke interessert i noen personlige eller sensitive opplysninger, men kun deres generelle tanker om temaene. På grunn av dette var det ikke nødvendig å søke om tillatelse til å gjennomføre intervjuene av NSD. Alle informantene har også vært gammel nok, slik at tillatelse fra foresatte om å delta i fokusgruppeintervjuene, ikke har vært nødvendig. De etiske vurderingene som har vært påkrevd til mine fokusgruppeintervju er fulgt.

Kapittel 4 Kropp og trening

4.0 Innledning

Psykiater Finn Skårderud har tatt opp temaet om kroppspress blant gutter, hvor det legges spesielt stor vekt på muskler (Andersen, 2015). Muskler som aldri blir store nok, gutter som trener mer enn de burde, og ønsket om å være en veltrent mann, er problemer som begynner å gjøre seg gjeldene i dagens samfunn. Tanken er at maskulinitet og mannsroller kommer til uttrykk gjennom kroppen, hvor den muskuløse mannen vil være bildet på maskulinitet. Med dette i tankene, kan en se på hvilke treningsform som er økende i samfunnet. Styrketrening er den treningsformen som stiger mest i befolkningen. I 2016 var det 40 prosent i alderen 16 år og oppover som hadde trent styrketrening (SSB, 2016). Dette har steget med 16 prosent fra 2004. Til sammenligning, er det bare 13 prosent som har drevet med fotball i løpet av 2016 i samme alder. Forskjellen mellom fotball og styrketrening i 2004 var bare på 9 prosent, mens i 2016 er den oppe i 27 prosent (SSB, 2016). Nå sier ikke disse talene hvorfor folk driver med styrketrening, men det er betenkningsverdig at andelen har steget såpass fra 2004 til 2016. Kropp er tett knyttet til maskulinitet og mannsroller, og en tanke jeg satt med før jeg startet på denne oppgaven var at de fleste trener på treningssentre nettopp for å endre på kroppen sin, bevisst eller ubevisst på grunn av "kroppspress".

I det følgende underkapittelet vil jeg først vise hva informantene tenkte omkring følt kroppspress hos gutter. Videre tar jeg opp spørsmålet om kroppspress blant gutter fremstår som lite problematisk på bakgrunn av at det kan være et tabubelagt tema. Dette er således vanskelig å finne ut av, men noe tyder på at en gjerne ikke ville fortalt venner om en følte på et kroppspress. Kroppspress handler om et ønske om en "bedre" kropp, hvor det videre skal tas opp spørsmål om hva som er kroppsidealet for gutter. Et kroppsideal vil variere fra samfunn til samfunn, og mellom ulike tider, men med sosiale medier som en aktiv del av hverdagen, tenkte jeg at kanskje kroppsidealet for menn ville være av en mer objektiv art. Som en direkte sammenheng til kroppsidealet, ble det også tatt opp *hvor* de selv antok at kroppsidealet stammer fra. Mye tyder på at sosiale medier har mesteparten av ansvaret for formidlingen av kroppsideal. Som nevnt innledningsvis i kapitlet, har antallet som driver med styrketrening økt markant de siste årene, hvor grunnen til dette ikke nødvendigvis er kjent. Hvorfor trener folk styrketrening? Dette blir det siste temaet som blir tatt opp i kapitlet, før jeg avslutningsvis runder av med en oppsummering av tankene omkring de ulike temaene.

4.1 Kropp og trening

4.1.1. "Kroppspress"

I dagens samfunn skrives det mer og mer om kroppspress, der fokuset på gutter nesten er helt fraværende. Det er blitt hevdet at gutter sliter vel så mye med kroppspress som jenter, mens andre igjen, hevder at gutter ikke tar et slikt press innover seg på samme måte. Sosiolog Anders Bakken sier at jenter jevnt over tar ting mer seriøst enn gutter (Dietrichson, 2018).

Dette sier han i sammenheng med forskning på psykiske lidelser hos ungdommer i dagens samfunn. Det viser seg at det er 40 prosent flere som søker hjelp for psykiske lidelser enn for bare fem år siden. Det er forskjeller i hvilke psykiske lidelser jenter og gutter får, men det er flere jenter enn gutter som rapporterer om psykiske problemer (Dietrichson, 2018).

Grunnen til dette, tror Bakken, er fordi gutter lettere avfeier problemer, eller rett og slett overser dem. Når det nå er økende kroppsfokus i dagens samfunn, blir det interessant i å sette seg inn i hva guttene tenkte om kroppspress samt hvorvidt det Bakken sier får støtte i funnene mine:

Meg: [...] Helt innledningsvis, det skrives mye i media om kroppspress blant jenter, er det kroppspress blant gutter også?

1A113: Definitivt

1A112: Uten tvil

1A114: Ja, det er jo det

Gutter føler på kroppspress. I 2Yrk gruppen tenkte de:

Meg: [...] Det skrives mye i media om kroppspress blant jenter, er det også kroppspress blant gutter?

2Yrk1: Ja, så absolutt.

2Yrk3: Ja, det er jo det.

2Yrk1: Det er ikke direkte sånn kroppspress, at gutter går og baksnakker hverandre da. Det er mye mer sånn at, du kommer på skolen, du bør ha flat mage, store armer er viktig. Hvis du har trent for det, så kan du få litt respekt for kroppen din og sånt.

2Yrk3: Jeg føler det er mindre kroppspress enn det er på jenter. En gutt, hvis du har kledd på deg skikkelig, så ser du ikke så veldig stor forskjell på en gutt om han er veldig veltrent under klærne sine, men i forhold til en jente, du ser det ganske lett. De skal ha en flat mage, en stor rumpe, og store bryster. Det er litt vanskeligere å holde den fasongen der

Her er de også enige at de finnes kroppspress blant gutter, men at kroppspresset ikke føles likt for gutter og jenter. Det er blant annet enklere for gutter å oppnå en ønsket kropp, og gutters klær er heller ikke like avslørende. Jenter skal ha mer former, noe som blir hevdet å være vanskeligere å oppnå, hvor jenter generelt går med mer tettsittende klær som blir mer avslørende. Videre i diskusjonen kom det frem at gutter gjerne ikke tenker så mye på kroppspresset:

Meg: Ja. Men i henhold til at det er et press, noe man føler på. Tror dere at gutter går rundt og føler på dette presset?

Alle: Nei

2Yrk1: Noen gutter føler på det sikkert. Jeg tror ikke det er nødvendig at de føler på det. Det er bare et ekstra pluss blant gutter som begynner å bli voksen i dag.

2Yrk5: Det er ikke noe du går rundt og tenker på hele tiden

2Yrk1: Ja, det er ikke sånn at de går og "faen, du har dårlig kropp"

2Yrk4: Man tenker jo av og til sånn at "jeg har lyst å bli stor, for da får jeg flere damer og sånn sant". Det er mer naturlig å tenke sånn

Her er tonen blitt mer relativ. I starten var alle enige i at gutter følte på kroppspress, mens i denne passasjen, er de ikke like bastante. Gutter føler på det, men det er bare av og til, og er grunnet et ønske om større muskler for å være attraktiv for jenter. I 2All gruppen ble det presisert at kroppspress også finnes hos gutter, men ikke på samme måte som hos jenter

2All1: Ja, altså det er jo det, men jeg vil kanskje tørre å si at det kanskje ikke er like mye som det er med jenter. Det kan være gutter ikke er så opptatt, vi er ikke like sånn..

2All3: Gutter bryr seg ikke like mye, i like stor grad som jenter. Det er kanskje et lite press, men i alle fall vil jeg tro at de færreste av oss legger merke til det, fordi man bryr seg ikke så veldig mye om hva andre syns

Meg: Er det fordi man ikke bryr seg eller, eller fordi det ikke snakkes om blant gutter?

2All3: Kanskje det at de bare er fornøyd sånn som det er. Jeg tror liksom de fleste som meg og mine kompiser har ikke noe problem med å snakke om det. Vi har ikke opplevd noe press, i alle fall ikke jeg.

I en undersøkelse gjort av Mari Rysst og Gunn Roos, kom det frem at jenter er de som tar kroppspresset tyngst

"I denne kvantitative spørreundersøkelsen ble respondentene spurt om de opplever at de påvirkes av "fremstilling av den perfekte kroppen". 65% svarte ja på dette og det er en klar overhyppighet av jenter i forhold til gutter som rapporterer at de påvirkes av "den perfekte" kroppen (85 % vs 30 %)" (Rysst og Roos, 2014, s. 33).

Dette virker å være et funn som er gjort i alle mine intervjuer, hvor det er enighet om at gutter faktisk føler på kroppspress, men at det ikke er så "problematisk". I 1Yrk gruppen tenkte de at kroppspress blant gutter handlet om å bli likt:

Meg: [...]Ja, som jeg har nevnt da, så skrives det mye om kroppspress i media blant jenter, at jenter sliter, men hva tenker dere, er det, tror dere det er kroppspress blant gutter også?

Alle: Ja

Meg: Ja? Er det, hva tror dere kan føre til at det er kroppspress blant gutter?

1Yrk1: Kanskje de som trener litt mye som ser litt trent ut, de som er litt tynn, kanskje de føler de må se sånn ut for å være populær for eksempel

meg: ja?

1Yrk1: Eller for at jentene skal like de.

Å ha en veltrent kropp kan legge press på de som ikke har det, hvor en muskuløs kropp kan fremstå som det maskuline ideal. Igjen trekkes attraktivitet overfor det motsatte kjønn opp som en mulig faktor på at noen føler på et kroppspress.

Kroppspress utkrystalliserer seg som et fenomen også tilhørende gutter, hvor det gjøres sammenligninger mellom kjønnene. Jenter føler sterkere på kroppspress, og for gutters del,

blir det mindre problematisk. I 2All gruppen tenkte de at gutter ikke bryr seg nok om hva andre tenker om de, og på denne måten vil en ikke føle på et kroppspress. I de to yrkesfaglige gruppene derimot, ble kroppspress knyttet opp mot et ønske om å "dra damer". Et ønske om en bedre kropp ble forklart med å fremstå som mer attraktive for det motsatte kjønn. Da var det ikke nødvendigvis snakk om et følt kroppspress, men mer et indre ønske om å bli veltrent for å være attraktive på kjærlighetsmarkedet. "*Når menn og kvinner gjør seg mannlige og kvinnelig overfor hverandre eller oppfatter mannlighet og kvinnelighet som vesentlig for samhandlingen, deltar de i et kjønnssystem[...]*" (Holter, 1989, s. 108). I et kjønnssystem får fysisk kjønn sosial relevans. Når det er snakk om forholdet mellom mann og kvinne i et kjønnssystem, får også kjønnene en kjønnsverdi. "*Kjønnsverdi er en form for kjøpekraft, i første rekke overfor det annet kjønn*" (Holter, 1989, s. 109). Her må det ikke forveksles med kjøpekraft i form av penger. Muskler kan i denne sammenheng tolkes som en kjøpekraft gutter har for å skaffe seg jenter.

4.1.2 "Tabu å snakke om kroppspress?"

Som mine funn viser, finnes det indikasjon på at kroppspresset berører gutter i mindre grad enn jenter. De tar det ikke til seg i like stor grad, og kan tulle det vekk. Er det slik at gutter bare takler kroppspresset på en bedre måte, eller kan det ligge noe bak? Min tanke når jeg gikk inn på dette temaet om kroppspress, var at dette ikke er et enkelt tema å snakke om. Innrømmelse av følt kroppspress vil gjerne være et signal om at en ikke er fornøyd med hvordan kroppen ser ut, og et ønske om å endre den. Da er en ikke "god" nok. Da jeg spurte informantene om forskjeller mellom kjønn angående kroppspress:

1A114: Jeg føler egentlig litt at, med gutter har en tendens, hva skal jeg si, holde for oss selv. Vi undertrykker det sånn at, det er ikke noe folk skal gå rundt å få høre. Det er litt flaut å dele.[...]

1A112: Det er kanskje mer sosialt akseptert, siden det er lettere å snakke om det i et kvinnemiljø da, enn, det er i alle fall definitivt mer snakket om

1A114: Jeg tror det er fordi det blir sett på en slags, hva skal jeg si, en svakhet mellom gutter å gå og se ned på seg selv, og derfor kan du ikke gå rundt med det.

I kvinnemiljøer tenkte informantene at det er mer akseptert å snakke om følt kroppspress. Slik det diskuteres her, virker det ikke sosialt akseptert at gutter snakker om kroppspress. Å føle på

et kroppspress kan bli sett på som en svakhet, og det er noe gutter ikke vil bli assosiert med. Det er flaut å innrømme en misnøye med seg selv. I 1Yrk gruppen ble det ikke noe diskusjon rundt dette spørsmålet, men 1Yrk1 og 1Yrk2 mente det var tabu. I 2Yrk gruppen derimot, tenkte de at det ikke nødvendigvis var tabu, men bare at gutter ikke føler på et kroppspress:

- Meg: [...]Kan det være at det er flere gutter som føler på et kroppspress, men de sier det aldri til noen?
- 2Yrk6: Nei, jeg tror ikke de føler på så stort press. Liksom, hvis vi ser det at de har jobbet for noe, så kommenterer vi: "jævlig bra gjort" liksom.[...]
- 2Yrk1: Jenter er alltid sånn at de sier at du kunne blitt litt bedre der og sånn.
- 2Yrk3: Men så er det vel det at jentekropp og fasong på hvordan de skal være har vært en ting lenge før det ble sånn på gutter. På Instagram, på nettet, aviser så ser du alle disse flotte jentene, som er tynn og sånn. Jeg føler at det ikke er så mye for gutter.[...]
- 2Yrk1: Eller på bakgrunnsbildet på Spotify-sangene til jenter. Da ser du Selena Gomez, der når hun ligger naken, med den deilige kroppen liksom.

At det er tabu for gutter å snakke om kroppspress forstod ikke helt denne gruppen.

Kroppspresset er ikke like akutt hos gutter som hos jenter, og i sosiale medier er det mye større innslag av jentekropper. I 2All gruppen ble det problematisert hvorvidt gutter snakker om følt kroppspress:

- 2All3: Det kan godt være det er litt stigma rundt det for gutter. Det er liksom ikke noe man snakker om. Sånn er det bare
- 2All2: Typisk det med gutter er at de ikke er like flinke til å snakke om sånne type problemer som kanskje jenter er. Da blir det kanskje det, hvis noen som har det, og du er med gutter så begynner du ikke å snakke dypt om følelsene dine og hva du synes om deg selv liksom. Så det er ikke noe du akkurat snakker om der, men jeg er litt sånn, jeg vet ikke om det er et så stort problem for gutter som det er for jenter. Det er jo to forskjellige kjønn, og jenter er litt mer sentimentale enn gutter.
- 2All2: Jeg vil jo gå ut i fra at selve kroppspresset vil føles likt selv om du er gutt eller jente, for du vil jo føle på de samme tingene, men jeg tror det er riktig det de sier. Det blir ikke snakket om, og det er ganske vanskelig for gutter å plutselig

åpne opp for guttegjengen, å snakke om følelser og hvordan du føler om deg selv.

Her kommer det frem at gutter ikke ville fortalt det til noen om de faktisk skulle følt på et kroppspress. Det å være følsom kan anses som noe kvinnelig, og det å være åpen om sine følelser som mann, vil i så tilfelle være et brudd på maskuline normer (Lindsey, 2011, s. 246). I begge de studiespesialiserende gruppene tenkte de at følelser vedrørende kroppspress, ikke var noe gutter ønsket å snakke om. Blant gutter kan det være en forståelse om at følelser ikke skal snakkes om, spesielt ikke hvis det er negative følelser. Ytringer om et følt kroppspress, vil således være negative tanker om kroppen, og tyder på en usikkerhet som kan være uforenelig med mannsrollen. I 2Yrk gruppen derimot, er det tendenser til at gutter ikke føler så sterkt på et kroppspress, og dermed vil det heller ikke være et behov for å snakke om det. I begge gruppene ble det trukket sammenligner mellom kjønnene, som virker å stadfeste en forståelse om at gutter ikke har det så "ille" som jenter, og at dette gir en indikasjon på at det ikke er så mye kroppspress for gutter.

4.1.3 "Hva er idealkroppen?"

Bekymringer for hvordan idealkroppen fremstilles i sosiale medier og reklame har vært ytret flere ganger. Retusjering av utseendet har etter hvert blitt regelen heller enn unntaket, og dette har foregått i flere år (Rysst og Roos, 2014, s. 21). Før i tiden var en nødt til å bruke lys på riktig måte, mens i dagens samfunn bruker en redigeringsprogrammer på datamaskinen, eller filtre på sosiale medier. Når vi akkurat har diskutert kroppspress, er det interessant å se videre på kroppsidealer, og hvor de stammer fra. I 2Yrk gruppen mente de at idealkroppen var:

- Meg: [...] Hva tenker dere, hva er kroppsidealet?
- 2Yrk1: En veltrent kropp, men ikke den der kroppen, jeg tror det er få på vår alder som kan få en psykosvær kropp.
- 2Yrk4: Og ha lav fettprosent liksom.
- 2yrk3: Flat mage, noenlunde armer, også har du litte gran bryst på deg. [...]

Her kommer idealkroppen frem som en veltrent kropp, men ikke *for* stor. Spesielt er overkroppen vektlagt som viktig for gutter noe som gikk igjen i flere av de andre gruppene:

- 2All2: Det er vel bare å være veltrent og sunn.
- 2All4: Sunn egentlig. Ikke være for chubby holdt jeg på å si hahaha.
- 2All1: [...] hvis du er litt overvektig, da pleier du å ha dårlig helse, så det er vel kanskje bare å ha en god helse, slik at du ikke får sånn skade eller noe sånt som kan ødelegge liv.

I denne passasjen ble det ikke lagt like stor vekt på muskler. Det nevnes å være veltrent, men sunn virker å være det ønskelige kroppsidealet. I 1Yrk gruppen var det bare 1Yrk1 som svarte, men jeg tar likevel med utdraget fra intervjuet:

- 1Yrk1: Det er å ha sånn V-overkropp. Brede skuldre og smal midje.
- Meg: Okei?
- 1Yrk1: Ja, og ikke sånn chicken legs⁸.

Her forholder jeg meg til utsagnet; den som tier, samtykker. Det virket ikke å være innvendinger på det 1Yrk1 sa. Idealkroppen har så langt blitt beskrevet som veltrent, og overkroppen er det av størst betydning for gutter. I 1All gruppen, ble veltrent kropp nevnt som kroppsidealet, men de trodde likevel ikke at gutter nødvendigvis brydde seg om kroppsidealet:

- 1All4: Det er vel selvfølgelig det klassiske. Store skuldre, six-pack, liten fettprosent, alt det der, men jeg vet ikke. Føler ikke det er sånn, føler ikke gutter tar det så like tungt til seg, i forhold til jenter.[...].
- 1All3: Nei, jeg tror liksom ikke, tror ikke gutter tar det like mye innover seg som jenter liksom. Jeg føler liksom du kan på en måte kødde litt med det liksom. [...]
- 1All2: Det er åpent for garderobehumor om det føler jeg.
- 1All4: Ja.
- 1All2: Ja, men det er i alle fall ikke, jeg vet ikke, det er i alle fall ikke like mye snakket om. Både i media og sånn jenter i mellom. Men vi ser jo også at det i senere tid, etter folk som Arnold Schwarzenegger osv har kommet i

⁸ "Some one that has really skinny legs and looks like a girl" Kilde: <https://www.urbandictionary.com/define.php?term=chiken%20legs>

"limelight", så har jo flere folk begynt å gå på sånn studio, blitt bodybuildere og sånn.

Hos de på studiespesialiserende blir ikke kroppsidealet nødvendigvis ansett som noe gutter tenker nevneverdig over. Et kroppsideal er det mest jenter som tar innover seg, og lar seg stresse av. Gutter har garderobehumor, og gjennom humor blir kroppsidealet mindre betydningsfullt. Det å være sunn er også beskrevet som kroppsidealet for gutter, der muskler ikke har spesielt stor betydning. I de yrkesfaglige gruppene var det et litt annet syn på kroppsidealet. Her nevnes spesifikke deler på kroppen som mer viktig enn andre, hvor overkroppen blir ilagt mest betydning. De trakk i større grad inn muskler når de så for seg samfunnets kroppsideal, og kan være preget av deres utdanningssituasjon. Det at de to gruppene vektlegger muskler som betydningsfullt for det mannlige kroppsideal ulikt, er noe som kommer tydeligere frem senere i analysen. Selv om vektleggingen av muskler er noe ulik, er det tendenser til at de umiddelbare tankene om kroppsidealet er relativt like, og videre skal oppgaven undersøke hvorfor dette kan være tilfellet.

4.1.4 "Hvor kommer idealkroppen fra?"

Som nevnt i avsnittene over, er det rimelig å anta at sosiale medier og reklame er de største aktørene til å danne et bilde av idealkroppen. For ungdommer på videregående utdanning er sosiale medier med dem hvor enn de går, og de får hele tiden input på hvordan andre mennesker har det og hvordan kroppene deres ser ut. Som en følge av dette, tenkte jeg at sosiale medier mest sannsynlig ville bidra mest i fremstillingen av kroppsidealene. I 2All gruppen kom det frem at sosiale medier og veltrente mennesker, skaper kroppsidealene:

Meg: [...] hvor tror dere kroppsidealet kommer fra?

2Yrk5: Sikkert sånn fra nettet og sånt, sosiale medier

2Yrk2: Nettet

2Yrk5: Du ser de der idrettsutøverne som kommer på Instagram med svære kropper og store muskler.

Kroppsidealet kommer til uttrykk gjennom sosiale medier. I 1Yrk gruppen kom 1Yrk3 med et godt eksempel på dette:

1Yrk3: Det kommer vel fra sosiale medier og folk som faktisk har trent en god stund og ser ganske bra ut, de viser seg frem, som da fører til at jenter ser for eksempel på oss som ikke trener så mye, "hvorfør kan du ikke se sånn ut i stedet for, om du hadde trent litt mer så hadde du sett ganske stilig ut"

En kombinasjon av veltrente mennesker, og deres eksponering på sosiale medier virker å skape kroppsidealet i dagens samfunn. Det at jenter sammenligner gutter de ser på sosiale medier med gutter i egen omgangskrets, kan være en indikasjon på hvorfor det tidligere i analysen, ble hevdet at gutter ønsker å få større muskler for å øke sine sjanser hos det motsatte kjønn. På studiespesialiserende sa de:

1All1: Oi, samfunnet kanskje. For meg så er det på en måte, og de vennene rundt meg så er det på en måte nesten kompetitivt rundt det. Det er på en måte konkurranseutsatt, spesielt i gymtimene eller når du trener, på en måte, om å løfte mer enn de andre [...]. Det å være over de andre [...]. Det er også igjen media og filmer sånt hvor dette på en måte blir sett på, hvor dette på en måte setter standarden for hvordan man bør være. [...]

1All2: Spesielt estetisk også da, vi har jo alltid hatt kroppsidealene, helt siden grekertiden, men vi ser jo både på statuer og på tekster at det har jo forandret seg ganske kraftig. For eksempel på, ja perioden hvor det var kult å se på filmer som Terminator og sånn, så var jo idealet å bli en bodybuilder.

Her nevnes også sosiale medier som stedet hvor kroppsidealet stammer fra, men også fra samfunnet generelt. Funnene i passasjen henger sammen med det Drummond skrev om at unge gutter er opplært fra tidlig alder at konkurranse er noe som bygger karakter. Størst er best (Drummond, 2002, s. 93). Det å være større og sterkere enn sine kompiser kan vel så gjerne være et kroppsideal hos gutter. 1All2 nevnte at det var forankret i tid, noe som kom igjen i 2All gruppen:

2All4: Det er vel gjerne sosiale medier og, eller der det begynte gjerne i magasiner og på TV og sånn da. At kjendiser er veltrente og valgt for utseende sitt, også har alle lyst å være sånn, tenker jeg i alle fall

2All1: I alle fall før var det litt annerledes, altså sånn tilbake til middelalderen og litt lengre frem i tid, da var det litt sånn at kongene var kanskje litt mer overvektig.

Ikke akkurat så veltrent, men de var liksom de ideale menneskene fordi det var sånn du så ut, men hvis du var veldig sånn tan og veltrent og ja, altså sånn arbeider da, så var du mindre sett på.

Som antatt på forhånd, er sosiale medier den største bidragsyteren til formidlinger av kroppsidealer. Alle de fire gruppene virker å ha relativt likt syn på dette temaet. På studiespesialiserende trakk de frem hvordan det alltid har vært kroppsidealer i alle tider, hvor det nettopp er interessant at veltrente kropper er idealet for gutter i dagens samfunn. Som nevnt innledningsvis, er styrketrening en aktivitet som har økt de siste 10 årene, og i det følgende skal vi nå diskutere om sosiale medier kan være noe av årsaken til det.

4.2 Trening

4.2.1 "Treningsentre versus fotball"

"Most men today do not rely on war for validating masculinity. Whether as athletic competitors or spectator, sports have unquestionably emerged to fill this need." (Lindsey, 2011, s. 244). Professor Harrison Pope ved Harvard-Universitetet i USA sier at i Norden er det mer bruk av anabole steroider enn noe annet sted i verden (Moltubak, 2017). Dette tror han henger sammen med "sterk-mann" tradisjonen som råder i Norge, og at det kan gå helt tilbake til vikingtiden. Videre sier han at det henger sammen med "muskler-kulturen" hvor han refererer til sosiale medier og reklame. Store muskler har lenge vært forbundet med maskulinitet og mannlighet, og i en tid hvor kvinner nå kan gjøre nesten alt det en mann kan gjøre, kan menn fortsatt bli større og sterkere enn kvinner. I Skandinavia er likestillingen kommet lengre enn flere andre steder, og da mener noen at muskelstyrke være en siste mulighet for å oppnå maskulinitet. Når folk er over 16 år er styrketrening den mest populære treningsformen, til og med mer populær en fotball. Hvorfor er det blitt slik?

1Yrk5: Styrketrening, tenker du på sånn treningsstudio?

Meg: Jaja, med manualer og..

1Yrk5: Nei, det er vel tilbake til kropp igjen det. Flere vil sikkert bli større.

Meg: At det å ikke spille fotball..(avbrutt)

1Yrk8: Ikke er den store tingen lengre.

1Yrk5: Utseende har kommet veldig inn i bildet merket jeg.

1Yrk3: Nå skal prestasjoner ut, og utseende inn

- 1Yrk5: Mange av mine venner har jo sluttet på fotball og begynt å løfte vekter så.
- Meg: Kan du tenke deg at det har med?
- 1Yrk5: De tenker jo bare sånn, "jeg skal bli svær og ripped og", de skal ha alle damene.

Hvordan en ser ut er blitt viktig i dagens samfunn. Det kroppslige fokuset gjør at vanlige idretter som fotball ikke nødvendigvis er like attraktive. En skal gjennom styrketrening trene seg attraktive for det motsatte kjønn. I 1All gruppen tenkte de:

- 1All4: Det tror jeg rett og slett har noe med, for eksempel, det er litt det med de idealene igjen. Hvis du ser på fotballspillere sant, de er jo selvfølgelig i god form og alt sånt, men igjen, de er ofte litt sånn, ikke store nok sant, men hvis du går i studio så blir du boler og da blir du skikkelig svær og du får ofte kanskje litt mer sånn direkte endringer i kroppen, at du plutselig får store biceps.[...]. Det er litt sånn samfunnet er lagt opp, at du skal få mest mulig på kortest mulig tid.
- 1All3: Jeg tror egentlig det er flere grunner til det. Jeg tror også det er fotballen sin feil. For tidlig satsing etc. Splitting av lag og sånn. Du mister vennegjengen og da slutter mange. [...] Samtidig er det også at du vil se sterk ut, og gjerne hvis du ser sterk ut, teker du at du drar flere jenter og alt sånt.
- 1All2: Jeg vil påstå at i en verden hvor vi ser at kvinner får mer og mer rettigheter og mye mere like, så vil det være enda viktigere å kunne dominere i de tingene som har vært viktig, men ikke døds viktig fra før av. Bli enda sterkere enn man kunne bli på fotball for å kunne dominere enda mer, og å kunne på en måte solifisere sin egen plass da, selv om det ikke er et ord. (latter)

Et ønske om å bli stor er igjen en tenkelig grunn til at så mange driver med styrketrening. Som Pope sa, var Norge preget av en "muskel kultur", og at muskler kunne være en siste utvei til å oppnå maskulinitet (Moltubak, 2017). I et kjønnslikestilt samfunn, vil menn ha mistet sin makt i mange arenaer, men rå muskelstyrke vil være en arena menn fortsatt kan dominere i. Som Connell (2005, s. 76) beskrev, vil det være én rådende maskulinitet i et samfunn, og kanskje er muskler blitt den hegemoniske maskuliniteten i Norge. I 2Yrk gruppen ble det trukket en direkte link til sosiale medier, og hvilken effekt dette hadde på den foretrukne treningsformen:

- 2Yrk1: Fordi sosiale medier har gjort det slik at du skal se bra ut, for da blir folk opptatt av deg. Det er ikke så jævlig mange som legger ut videoer når de spiller fotball på fotballbanen for eksempel.
- Meg: Men hva tenker dere, trener gutter styrketrening for å se bra ut eller for å holde seg i form?
- 2Yrk5: For å få muskler
- 2Yrk4: For å se bra ut, definitivt
- 2Yrk6: Du trener jo også for deg selv. Jeg trener fordi jeg har lyst til å se stor ut. Jeg har lyst å ha store muskler
- 2Yrk5: Jeg trener bare for sporten. Altså, ute hos oss så er det sånn, du kan dele inn i mange faktorer. Du har de raskeste, de sterkeste, de som leser best som er mest smart og sånn. Jeg har alltid dritt i hva folk syns om meg og hvordan jeg ser ut og sånn. Når jeg er ute å spiller, da er det kun musklene som teller.

Det finnes indikasjoner i funnene om at styrketrening er en kroppslig prosess, der formålet er å trene seg mer attraktiv. Trening handler også om det å være best, og konkurransen i det, det å være bedre enn andre. Kropp har mye å si for ens selvidentitet, og selv om en ikke bryr seg om hva andre syns om en, vil fortsatt muskler signalisere selvidentitet overfor andre mennesker (Shilling, 2003, s. 4-5). I 2All gruppen tenkte de at styrketrening er mer populært enn fotball fordi:

- 2All4: [...] For det første må du være spesielt interessert i fotball, for det er et spill på samme måte som sjakk er et spill. Du må like selve spillet for å kunne holde på med det. Men så tror jeg også det handler om at du når kroppsidealet ditt fortere hvis du går for styrketrening, for det er ingen som kan se på deg om du har god eller dårlig kondis hvis du bare ser deg sitte i en stol for eksempel, men de kan gjerne se om armene dine er "så store" eller "så store" sant.
- 2All2: Jeg vil vel egentlig si at når en gjerne kommer i den aldersgruppen du sa, ca 16 år gammel, da er det vel gjerne da man satser på fotball eller slutter. Da blir det så seriøst, at det blir på en måte sånn, enten er det din greie.[...] for at de skal holde seg trent, så er det mye lettere for de å begynne på treningsstudio
- 2All3: Ja, jeg er helt enig. Jeg har drevet med masse forskjellige idretter. Det er på en måte, når du kommer til den type 16 årsalderen når du bikker over til

videregående, da blir det på en måte en satsningsside hvor du går på et annet nivå. Hvis du da ikke virkelig brenner for det da har du ikke mulighet til å fortsette å drive med det. Så da er på en måte treningsstudio et alternativ til å fortsatt holde deg fysisk aktiv på den måten. Det er ikke så mange andre tilbud.

Her tenker de at fotball har skylden for det, ettersom fotball danner elitelag som kan føre til at mange faller fra. Til tross for dette, er det indikasjoner på at styrketrening vil være den treningsformen som endrer utseendet på en måte som gjør det synlig ovenfor andre, med kroppsidealet i tankene.

Det er forskjeller mellom de yrkesfaglige gruppene og de studiespesialiserende. I de yrkesfaglige gruppene ble det lagt større vekt på utseende og muskler, enn det ble i de studiespesialiserende. Grunnen til at så mange nå driver med styrketrening er et ønske om en mer attraktiv kropp. På sosiale medier blir det til stadighet fremstilt ulike kroppsideal, og dette kan føre til et ønske om å være veltrent. Dette er også noe som gikk igjen i 1All gruppen, hvor det ble nevnt at muskler kan tenkes å gjøre en mer attraktiv for kvinner. Ellers ble det nevnt i begge de studiespesialiserende gruppene at fotball danner elitelag, som vil være en naturlig årsak til at så mange slutter med sporten. Da vil styrketrening være en måte å holde fysikken ved like, uten at det ble reflektert rundt ønsker om store muskler i stor grad.

4.3 Oppsummerende diskusjon

Som vi har sett er det relativt like tanker omkring temaene tatt opp i dette analysekapittelet. Til å starte med, ble det diskutert hvorvidt gutter føler på et kroppspress. Med sosiale medier kommer kroppsidealet i samfunnet tydeligere frem, noe mine funn indikerer. Det er klare likhetstrekk mellom de to gruppene angående tanker om kroppspress. Alle fokusgruppene ga uttrykk for at gutter også blir berørt av kroppspress, men da i mindre grad enn jenter. Jenter opplever kroppspresset som mer belastende, fordi samfunnet har et større kroppslig fokus på jenter. Det at det foreligger et kroppspress for gutter, er ikke nødvendigvis misnøye med kroppen, men heller et ønske om å forbedre den for å være attraktiv for jenter. Dette var tanker som gikk igjen i begge de yrkesfaglige gruppene. I de studiespesialiserende gruppene, kom det frem et mer tilbaketrukket forhold til kroppen, der de tenkte at gutter jevnt over virker å være mer tilfreds med sin egen kropp, og at gjennom garderobehumor, kunne en ta stilling til kroppspresset med senkede skuldre. Det er altså indikasjoner på at gutter føler på

kroppspress, men at det blir minimalisert i sammenligning med jenter, og gjennom at gutter *ikke* bryr seg i like stor grad.

Med mansrollen skal en skille seg fra det kvinnelige (Badinter, 1995, s. 116), hvor det å uttrykke usikkerhet med seg selv, er noe som blir ansett å være et kvinnelig anliggende (Lindsey, 2011, s. 246). Med dette i tankene, gikk diskusjonen videre på hvorfor det er så lite snakk om gutter og kroppspress i media. Hvis en gutt forteller om et følt kroppspress, vil det i så tilfelle være i strid med mansrollen og det maskuline, og det kan tenkes at dette er noe gutter ikke vil være bekjent av. Guttene på studiespesialiserende tenkte at det var stigma rundt meddelelse av følt kroppspress, hvor det i ytterste konsekvens, kunne bli ansett som en svakhet. Gutter snakker ikke om følelser generelt, og da vil negative følelser være helt utenkelig. I 2Yrk gruppen tenkte de ikke at gutter *ikke* kunne snakke om kroppspress, men at det ikke var noe press å snakke om. Gutter er flinke til å skryte av hverandre, og med skryt kommer god selvfølelse. Dette gir igjen en forståelse av at de ikke tenker på kroppspress som et press, men mer et ideal å se opp til, hvor en ønsker å nå dette målet for å øke sin kjønnsverdi (Holter, 1989, s. 109).

For å gi mening til hvorfor det foreligger et kroppspress, diskuterte vi videre hva de anså å være det mannlige kroppsideal. På dette temaet skiller de to gruppene seg i hvor mye fokus det legges på muskler. Den forståelsen guttene i de yrkesfaglige gruppene hadde om dagens kroppsideal var den veltrente mannen. En skulle ha store armer, kraftig brystkasse, lav fettprosent, og flat mage. Denne tendensen var også gjeldende i de studiespesialiserende gruppene, men fokuset lå ikke like sterkt på muskler. Her kom det frem et litt annet kroppsideal, hvor det å være sunn kanskje er viktigst. Dessuten har gutter en "garderobehumorholdning" til fenomenet, som fører til at kroppsidealet ikke fremstår spesielt viktig å oppnå. Det at den veltrente mannen ble nevnt i alle gruppene, tyder på at kroppsidealet kommer ganske likt til uttrykk i de to gruppene, noe som kan være påvirket av sosiale medier. Dette er det også funn i analysen som indikerer. Selv om de har en felles plattform gjennom sosiale medier, kan det likevel se ut som om de tolker kroppsidealet på noe ulik måte. Det kom til uttrykk videre i diskusjonen, da styrketrening ble tatt opp.

I de yrkesfaglige gruppene tenkte de at populariteten til styrketrening skyldes sosiale medier. Disse tankene deles til dels i de studiespesialiserende gruppene, hvor de tenkte at kroppsidealet vil nås raskere gjennom styrketrening, men iletter alder og fotball større

betydning. Jeg brukte fotball som sammenligningsgrunnlag, ettersom det er verdens mest populære sport, og tenkte at det var betenkningsverdig at styrketrening hadde økt så mye, i det tidsrommet sosiale medier hadde gjort seg gjeldende. De tenkte heller at fotball danner elitelag i 16års alderen, der mange slutter og at styrketrening vil være et godt alternativ når sporten blir for seriøs. Her ble ikke sosiale medier ilagt like stor betydning som i de yrkesfaglige gruppene. Hensikten med dette analysekapittelet var å få frem synspunkter på kropp og trening, ettersom kroppen er viktig for å uttrykke maskulinitet. I neste kapittel skal det dermed undersøkes hva informantene tenker om begrepene maskulinitet og mannsroller, hvor muskler og kropp blir trukket frem som viktig.

Kapittel 5 Maskulinitet og mannsroller

5.0 Innledning

I det foregående har vi sett på hvordan kropp spiller en rolle for selvidentitet og hvordan en fremstiller seg selv overfor andre. En veltrent kropp er ønskelig for gutter, ettersom dette uttrykker et bilde på maskulinitet, og hvor en får større kjønnsverdi overfor det motsatte kjønn. Styrketrening er den treningsformen som blir ansett som det mest effektive middelet for å oppnå det rådende kroppsidealet i samfunnet, som ofte ble fremstilt på sosiale medier. Tankene om kropp og trening indikerer at effekten av maskulinitet og mannsroller spiller en vesentlig rolle i hvordan gutter ønsker å fremstå overfor andre, og det er dette det nå skal bygges videre på.

Maskulinitet har tidligere vært forbundet med arbeid, inntekt og forsørgelse. Nå som kvinner i økende grad tjener penger selv, er den gamle forsørgerrollen blitt mer uvanlig. Hvordan er man så maskulin i dagens kjønnslikestilte samfunn? Det er viktig å presisere at likestilling ikke bare handler om kvinner, men at menn også er inkludert. Det har blitt diskutert hvilken effekt likestilling har på menn. Nå som kvinner kan gjøre mer av det *menn* gjorde før, kan det føre til endringer i hvordan menn *er* menn og hvordan en opprettholder følelsen av å være maskulin. Likestilling kan være negativt for menn når det kommer til tidligere status og privilegier, og det er blitt hevdet at likestilling blir et nullsumspill for menn (Holter, 2014, s. 516). Med nullsumspill menes; menn taper det kvinner vinner. Dette er blitt hevdet som mulige negative konsekvenser, men likestilling er i all hovedsak positivt for menn (Holter, 2014, s. 516). I land hvor likestillingen har kommet langt, er det generelt høyere velvære hos menn. Det er mindre vold og skilsmisseraten er lavere enn i land hvor det er mindre likestilling. Hvordan er det å vokse opp som gutt i dagens samfunn?

"Vi kan tenkes oss mannen som en del av et nett mellom mannlig og kvinnelig, gammel og ung. Han står selv i midten. Ovenfor seg har han alderens autoritet. Nedenfor er barnets uavhengighet og fantasi. Til høyre er hans maskuline og uthevede mannlighet, og til venstre hans feminine og mindre stereotype sider. Han trekker i alle disse fire retningene etter som forbindelsene slakkes og strammes. Kanskje beveger

han seg som en marionett, men han forsøker også selv å dra i trådene, å definere seg selv og sin tilværelse på selvstendig grunnlag" (Holter, 1989, s. 120).

Veien fra barn og inn i ungdomsårene handler mye om å ta del i den maskuline verden. En skal skille seg fra alt som er kvinnelig, og denne ferden kan være vond og vanskelig. En skal ofte lære gjennom å feile, for å finne ut hvilke handlinger som er en *mann* verdig. Menn skal være tøffe og maskuline, og for å bli den "harde" mannen må en kjempe en livslang kamp. Det er blitt definert fire krav til maskulinitet, som en skal oppfylle for å regnes som mann: "*No Sissy Stuff*", som betyr å ta avstand fra det som er kvinnelig. En skal ikke være bløt og følsom (Badinter, 1995, s. 131). Mannsrollen tvinger menn til å gjemme alle sine følelsesmessige behov. "*the big wheel*", handler om å oppnå noe og være bedre en andre. Konkurransen skaper karakter, og i konkurransen skal en komme ut som den beste. Mannligheten blir i så måte definert ut i fra suksess og om en blir beundret for sine bragder (Badinter, 1995, s. 131). Det tredje kravet, "*the sturdy oak*", handler om å være selvstendig. En skal ikke gjøre seg avhengig av andre, for avhengighet tyder på svakhet. Svakhet skal ikke skinne gjennom, og en skal holde følelsene sine i sjakk. Det siste kravet, "*Give'em Hell*", viser også til konkurranse. En mann skal være best i det han gjør, han skal ikke la seg slå av andre. Han skal aldri være redd for å ta en utfordring på strak arm, selv om rasjonelle tanker råder en til å la vær. En skal satse alt (Badinter, 1995, s. 131-132). Hvis en oppfyller disse fire kravene, er en idealmannen - den andre ser opp til.

I det følgende skal vi undersøke hvilke tanker informantene hadde om maskulinitet, og hvordan de definerer det. Som vist tidligere, handler maskulinitet om det å skille seg fra det kvinnelige. Med dette i tankene diskuteres det hvorvidt menn kan være maskuline og feminine på samme tid. Til slutt rettes fokuset mot mannrollen, og hvordan den skal oppfylles.

5.1. Maskulinitet

5.1.1 "Hva er maskulinitet"

Selv om de to gruppene forstår begrepet "maskulinitet" relativt likt, trakk de likevel frem ulike krav for maskulinitet. I 1All gruppen tenkte de at tradisjonelle tegn på maskulinitet fortsatt er gjeldende i dag:

- Meg: [...] hva legger dere i begrepet maskulinitet?
- 1All1: Normer og verdier som man anser at man bør ha, eller har
- meg: Men hva tenker dere, hvordan er man maskulin?
- 1All2: Tradisjonelt sett?
- Meg: Ja, eller i dag
- 1All4: Det er jo veldig sånn, hva skal jeg si, veldig sånn lederaktig og selvstendig. Veldig sånn, hva skal jeg si, barsk og sånn som det. Sånn i gamledager og vikingene, men ja.
- 1All2: Ja, vi har veldig mye av de, vet ikke, mye av de tradisjonelle verdier, de verdiene som gjorde at menn tradisjonelt gjorde det bra i gamle samfunn, så er det jo fremdeles idealer i dag. [...]

I samfunnet er det normer og verdier som legger føringer for sosial interaksjon, og det tyder på at menn skal følge de maskuline normene. Den tradisjonelle maskuliniteten er fortsatt ansett som viktig for menn, og lederrollen vil kunne hjelpe på uttrykking av maskulinitet. De trakk inn vikingtiden som en periode hvor menn var maskuline og barske. 2All gruppen virker å dele noen av disse tankene:

- 2All5: Nei, det er jo å være mann liksom
- Meg: Ja?
- 2All3: Altså, jeg tenker i alle fall på det som han tøffe barske mannen fra middelalderen kanskje, som er stor og sterk og brøler og grynter og drikker masse øl, og gjør som det passer han, [...]

Middelalderen ble trukket frem som en tid hvor menn var maskuline. På studiespesialiserende utdanning, kan det være noe de har lest gjennom pensumlitteraturen. "*Academic historical writing has, of course, always been about men – at least, about rich and famous men.*" (Connell, 2005, s. 27). Det har også blitt laget flere ulike TV-serier om vikinger den siste tiden, hvor vikingene blir fremhevet som store, muskuløse menn, helt ribbet for frykt i søken på skatter og makt. I de yrkesfaglige gruppene tenkte de at maskulinitet var tett knyttet til muskler:

- Meg: Hva legger dere i begrepet?

1Yrk8: Du må ikke være en bitch.
Meg: Du må ikke være en bitch?
1Yrk8: Ja.
Meg: Hva mener du med det?
1Yrk8: Du kan ikke være så jævla følsom.

Følelser er ikke noe du skal vise, fordi en mann skal ikke bli ansett som en "bitch". Det ene kravet om maskulinitet, "*No Sissy Stuff*" (Badinter, 1995, s. 131) gjør seg gjeldende her. Med maskulinitet tar en avstand fra det som er kvinnelig. Videre i diskusjonen om hvordan en mann er maskulin sa de:

Meg: Men hvordan er en mann maskulin?
1Yrk1: Han er sterk og stor, og er ikke redd for å bli skitten.
1Yrk8: Når jeg ordet maskulin, så tenker jeg med en gang stor, sterk og ustoppelig.
Meg: Ja, hva tror du er grunnen til det?
1Yrk8: Nei, det kan jo være mye, men det er bare det som slår meg når jeg hører ordet maskulin.
Meg: Ja, så du assosierer det med store muskler?
1Yrk8: Ja, stor og sterk.
Meg: Er folk enig i det?
Alle: Ja.
1yrk5 Ripped fyr liksom.
1Yrk2: Ikke redd for noe, ikke si nei til noe, tørre å gjøre alt.

For dem er maskulinitet et bilde på store muskler, og å tørre å gjøre ting. "*Give'em Hell*", som er et av de maskuline kravene, handler om å satse alt, hvor en ikke skal være redd for å ta en utfordring (Badinter, 1995, s. 131-132). Dette kommer tydelig frem som maskulint i denne passasjen. I 2Yrk gruppen tenkte de at maskulinitet handlet om:

Meg: [...] Kjenner dere til begrepet maskulinitet?
Alle: Ja.
Meg: Hva legger dere i begrepet?
2Yrk5: Når du sier ordet, så tenker jeg bare store muskler med en gang.
2Yrk3: Ja.

- 2Yrk4: Og motorsykkel.
- 2Yrk6: Jeg tenker ikke store muskler. Jeg tenker mer sånn at du viser at du er mann rett og slett. Jeg tenker mer på en gammel far som, gammel bestefar for eksempel.
- 2Yrk4: Spise biff og kjøre Harley Davidson.

Her blir også muskler tatt opp som et bilde på maskulinitet. Som vist i kapittel 4 "*kropp og trening*" var kroppen en sentral del i uttrykkelsen av maskulinitet. 2Yrk6 derimot, tenkte ikke at muskler handler om maskulinitet, og trakk heller frem farsrollen som et uttrykk på maskulinitet. Videre i diskusjonen ble begrepet gjort helt tydelig for alle informantene:

- 2Yrk1: Maskulinitet? Er ikke det svære muskler da?
- 2Yrk6: Jo, hvis du er maskulin så har du jævlige store muskler jo.
- 2Yrk1: Ja, men maskulinitet, sa dere ikke det?
- Meg: Maskulinitet!
- 2Yrk6: Det er mannen. Hva er det kvinnfolkene heter da?
- Alle: Femininitet.

Her var det en liten misforståelse, men jeg fikk inntrykk av at alle de andre hadde forstått begrepet. Når vi hadde fått klarhet i hva maskulinitet var, gikk diskusjonen videre til hvordan en mann *er* maskulin:

- 2Yrk5: Det er jo litt med armene hans.
- 2Yrk6: Jeg tenker oppførsel jeg. Hvordan man oppfører seg.
- 2Yrk4: Kjører motorsykkel.
- 2Yrk5: Hvis du kjører heftig motorsykkel og svær bil, så tenker du mann med en gang.
- 2Yrk2: Hva du jobber med også kanskje. Om du er tømmer eller noe sånt, da vet folk at du må være sterk og må klare å holde deg ute og sånt. Om du står i kassen på en eller annen butikk..
- 2Yrk3: Da tenker du dame. Da tenker du damejobb liksom.
- 2Yrk1: Han jobber sikker på Meny, det er så typisk (peker på meg).
- Alle: (Alle ler av den kommentaren).
- 2Yrk5: Du respekterer en mann som er brannmann. Du respekterer ikke en mann som står bak kassen på Spar.

2Yrk6: Det spørres da. Hvis han som jobber på Kiwi har jævnlig med armer.

Her er det litt forskjellige svar, men mye tyder på at muskler er det viktigste når det kommer til maskulinitet. Det var også ansett som maskulint å kjøre motorsykkel, hvor Harley Davidson blir nevnt som eksempel. Dette kan nok komme fra motorsykkelgjenger, som ofte blir omtalt som barske og kriminelle. De trakk også inn arbeid som en måte å uttrykke maskulinitet på, hvor de nevnte sitt eget yrke som et maskulint yrke, og satt det i direkte motsetning til det å jobbe i kassen på en dagligvarebutikk, som ble ansett som en *kvinnejobb*. Det som var interessant, var at så lenge han bak kassen hadde store og muskuløse armer, kunne han likevel bli respektert i en "feminin" jobb.

Når maskulinitetsbegrepet ble diskutert i de fire forskjellige gruppene viste det seg å være noen forskjeller i hvordan de anså maskulinitet, eller i det minste, hvordan de diskuterte det. På studiespesialiserende kom ikke muskler frem som en veldig vesentlig årsak til maskulinitet. De tenkte seg tilbake til andre tider, og tradisjonell maskulinitet. Det kan tyde på at de har mer kunnskap om begrepet, etter å ha lest om det gjennom pensum på skolen. Det kan tenkes at muskler likevel er en faktor for dem også, ettersom vikingtiden ble nevnt. Vikingene er ofte blitt omtalt og fremstilt som store og sterke. På yrkesfaglig var muskler helt klart det største fokuset når vi diskuterte maskulinitet. Å ha store muskler er viktig, og det kan tenkes at dette har større betydning for dem, ut i fra deres yrkesrettede utdanning. Som tømrer er en nødt til å ta i et tak, hvor en skal være sterk og utholdende. Videre skal jeg gå inn på femininitet. Maskulinitet og femininitet blir ofte omtalt som motsetninger. Som sitert tidligere: "gender makes us masculine or feminine" (Lindsey, 2011, s. 4). Her blir det fremstilt som enten eller, hvor en får inntrykk av at maskulinitet og femininitet ikke kan gå sammen.

5.1.2 "Kan en være både maskulin og feminin?"

Når jeg spurte hva informantene la i begrepet maskulinitet svarte 1Yrk8 at en ikke måtte være en "bitch", og at en ikke måtte være så *følsom*. Det ble også nevnt at maskulinitet handlet om normer og verdier. Lindsey skriver om maskulinitetsnormer, hvor en av dem er "antifemininitet" (Lindsey, 2011, s. 246). "*This powerful norm stigmatizes all stereotyped feminine characteristics and the qualities associated with them, including openness in expressing emotions related to vulnerability*" (Lindsey, 2011, s. 246). Da jeg spurte om en

gutt kunne inneha feminine egenskaper sammen med maskuline egenskaper tenkte 1Yrk gruppen:

- Meg: [...] kan en mann være feminin men maskulin på samme tid?
Alle: Ja.
Meg: Hvordan da tenker dere?
1Yrk1: Da er han vel sterk men har feminine trekk.
Meg: [...] Men tenker dere at man kan være maskulin i personligheten også?
1Yrk5: psykisk og sånn? Ja, det går an.
1Yrk2: man kan være feminin, men kanskje tørre å ikke bry seg, vet ikke.

En kunne ha feminine trekk, så lenge en var sterk. Igjen trekkes tøffhet frem som en maskulin egenskap, og hvis en er feminin, skal en fortsatt tørre å ikke bry seg så mye. Hva de iletter feminine trekk kommer ikke frem her, men i den andre gruppen trakk de frem klesstil som et feminint trekk, uten at det gikk på bekostring av maskuliniteten:

- 2Yrk1: Mange er sær på noen ting. Sånn, noen er sånn at hvis skoene er litt for små eller litt for stor eller våt, det er veldig viktig, men de kan tåle mye ellers.
2Yrk6: Ja, de klager på skoene eller klesplagget.
2Yrk1: Jeg tror det ofte er når du kommer litt opp i årene at det er viktig at skjorten er sånn eller sånn.
2Yrk5: Tenker litt mer på klærne kanskje. At du ikke tenker hettegenser og helt vanlig bukse, du tenker mer jeans og en pen skjorte.
2Yrk3: Litt mer skikkelig kledd.
2Yrk1: Sånn min morfar er sykt maskulin og mann og bruker ikke hansker når han står på ski eller noe sånt, men det er jævlilig viktig at når han skal ut å spise, om akkurat hvilken skjorte han skal ha på og hvilken bukse.

Det er indikasjoner på at interesser for klær kan anses som feminint. En kan fortsatt være maskulin og mannlig selv om en bryr seg om hvilke klær en går med, og på denne måten vil maskulinitet og femininitet være forenlig. Disse tankene gikk igjen i 1All gruppen:

- Meg: [...] kan en mann være feminin men samtidig maskulin?

1All1: Ja, men forskjellige ting da. Det kan være, på en måte, maskulin i holdningen din, også på en måte kler deg feminint. Du kan ikke på en måte gjøre begge de to samtidig om samme tingen, det blir på en måte litt motstridene. Du kan på en måte ha en ting som er på en måte ansett som feminint og en annen ting som er ansett som maskulint.

Meg: Okei, så sammen går det ikke så bra?

1All1: Ja, nei, du kan ikke, for sånn jeg føler det, så er på en måte feminine klær og maskuline klær, det er på en måte forskjellige ting, så du kan ikke gjøre det samtidig. Det er på en måte motsetninger.

Meg: Nei? Så du tenker da I hovedsak hvordan du kler deg da, eller du tenker du holdninger?

1All1: Ja, holdninger, de tog, etikette og sånt, for så vidt og, ja, holdninger

Her er 1All1 litt i tvil om det å være maskulin og feminin på samme tid, men virker å tenke det samme som de på 2Yrk gruppen. En kunne ha en maskulin holdning, og feminin klesstil, uten at det ville gå på bekostning av maskuliniteten. Videre i diskusjonen meldte de andre seg på, og her kom det frem at maskulinitetsbegrepet hadde mistet litt av sin essens i dagens samfunn:

1All2: Men jeg vil påstå at holdninger og idealer og ting som man ofte bruker for å begrunne bak hva som er maskulint, hva som er feminint kan endres og adopteres gjennom tid. [...]

1All1: Det har blitt mer relativt, selve begrepet vil jeg påstå

Meg: Litt mer flytende? Det er ikke så veldig tydelig nå lengre hva som er maskulin og hva som ikke er maskulint?

1All4: Jeg føler det mister litt av sitt eget begrep nå, i nye dager, at det er liksom ikke det samme som det pleide, og det har nesten mistet helt betydning

Hva som er maskulint og hva som ikke er maskulint har blitt mer utvasket, og ikke like lett å skille mellom lengre. Det maskuline er noe som endres gjennom tid, og derfor kan det være litt vanskelig å henge med på utviklingen av hva som nå blir sett på som maskulint. Dette gir også støtte til påstander om at det er vanskeligere å bli ansett som *mann* i dagens samfunn (Lorentzen, 2014). I 2All gruppen mente 2All4 at begrepene maskulinitet og femininitet ikke skal brukes som beskrivelse på kjønn:

- 2A113: Man kan få mye hets for det. Snakker du om sminkebruk for gutter og sånn som det, også sitter du der mer noen som er veldig i mot dette, så er det på en måte, da bruker man det som et argument for at det ikke er maskulint nok og det er ikke greit...
- 2A114: Jeg tror egentlig begrepene ikke bør bli brukt med tanke på kjønn, fordi når du sier maskulint, så er det ofte hvordan en mann skal være, og feminint sånn en kvinne skal være. Jeg mener du kan bruke de mer som vanlige adjektiv på en måte, at du kan si en mann er feminin uten at det er noe negativt, det er bare en måte å beskrive den mannen på. [...]

Som en feminin gutt kan en oppleve hets. Dette er spesielt om en omgås personer som vil ha seg frabedt feminine menn. Som nevnte eksempel sier, vil sminkebruk kunne brukes som et argument mot at en *ikke* oppfyller maskulinitetskravene. Sminke er forbundet med jenter, og som mann, skal en i så tilfelle ta avstand fra det. Vi ser også at bruken av maskulinitet som beskrivende for *menn* alene, ikke burde gjøres. En skal heller benytte begrepet når det blir passende, gjerne når en maskulin handling utføres, ettersom menn ikke er alene om å utføre maskuline handlinger (Beynon, 2002, s. 1-2). Når jeg spurte de om en mann kunne være maskulin og feminin på samme tid svarte de:

- Alle: Ja.
- 2A113: Ja, det tror jeg. På hver sine områder.
- 2A114: [...] Du kan bli mer maskulin med å være litt feminin [...] For eksempel det å være en god far, hvis det blir sett på som å være maskulin, så må du gjerne være litt feminin hvis du skal sitte hjemme med babyen og mate den og vugge den i søvn. Det er akkurat det som tidligere har blitt regnet som feminine trekk da, også kan det gjerne være at hvis du har en litt feminin side, så kan det styrke din maskuline side.
- Meg: Ja?
- 2A115: Det blir jo litt at du ikke bryr deg og kan gjøre det du vil. Det er jo veldig maskuline trekk.
- Meg: At du ikke bryr deg om at du er feminin?
- 2A115: Ja, rett og slett. Drite litt i om det er feminint blir jo maskulin igjen.

Farsrollen blir brukt som et eksempel på å uttrykke feminine egenskaper. Å være en god far kan regnes som maskulint, men en er nødt til å ha attributter som er ansett som feminine når en driver med omsorg for sitt barn. Her vil altså det å være feminin styrke ens maskuline side. Dette sammenfaller også med funn i en svensk studie (referert i Holter, 1989, s. 128), hvor det ble undersøkt hvorfor menn ønsker mer omsorg for barna. Den største motivasjonen handlet om å komme i kontakt med sider ved seg selv en ikke klarte gjennom jobben. Oppdragelse av barn lot en komme i kontakt med sin sensuelle side, og lekne side. Dette vil være egenskaper som faller utenfor maskulinitetsnormene. Det finnes funn i oppgaven som indikerer at farsrollen er noe alle gruppene anser som en maskulin handling, eller en handling som blir ansett å være en *ekte mann* verdig. Det kommer vi tilbake til siden.

Tanker om en kunne å være feminine og maskuline på samme tid, har i alle gruppene blitt diskutert som mulig, men av noe ulik karakter. I 2Yrk og 1All gruppene vil ikke klesstil gå på bekostning av ens ønske om å fremstå som maskulin. I 1Yrk gruppen ble det nevnt at en kunne ha feminine trekk, men en måtte være muskuløs samtidig, hvor musklene vil være en markør som tydelig illustrerer at en ikke *kun* er feminin. I 2All gruppen, ble det først nevnt at en kunne få hets om en ble ansett som feminin. Spesielt var snakk om sminkebruk "uakseptabelt" for en gutt. Videre diskuterte de farsrollen som en arena hvor det var akseptert å uttrykke feminine egenskaper, ettersom dette kunne styrke de maskuline sidene. I det følgende vil vi se på viktigheten av å være maskulin, eller om informantene tenker at det fortsatt er viktig å føle seg maskulin, selv i et samfunn hvor maskulinitetsbegrepet er blitt mindre entydig.

5.1.3 "Det er viktig for en mann å være maskulin"

Vi har nå sett på hva informantene legger i maskulinitetsbegrepet. Det virket å være relativ enighet om at en kan være feminin, i den grad klesstilen er det, men som *gutt* var det viktig å fortsatt fremstå som maskulin. Nå skal vi gå inn på diskusjonen om *viktigheten av maskulinitet*. 2All gruppen tenkte at maskulinitet var blitt mer relativt enn før, og begrepet hadde mistet litt av sin betydning. Dette til tross, var jeg interessert i å finne ut av om maskulinitet ble ansett å være viktig for gutter i dagens samfunn:

Meg: Kan det tenkes at det er viktig for en mann å være maskulin? I det minste oppfattes å være maskulin?

- 2All5: Spørs jo litt.
- 2All3: Ikke sånn idealmannen, i alle fall ikke sånn i byer og sånt, men ofte hvis man kommer litt utenfor byen i Norge, så må man være litt mer mannemann, kjøre litt traktor og sånn, men i byene er det ikke viktig å oppfattes som maskulin vil jeg si. [...]
- 2All4: [...]Jeg tror det er viktigere å vise sine skikkelige sider, enn å prøve å vise at man er maskulin hvis man ikke er det for eksempel.
- 2All2: Men det også mer nå i 2017 enn før, mye mer globalisert, og i sånne byer, altså vi er 7 milliarder + mennesker på jorden. Altså, i store byer som 2All2 nevnte om hvordan, ja at det er mange flere som bor i byer og der er det mange flere kulturer og personlighet, så da er det lettere å være seg selv enn før. ...

Her tenker de at det er forskjeller mellom by og land. I mer landlige strøk, vil viktigheten av maskulinitet fortsatt spille en større rolle, ettersom de tradisjonelle kjønnsrollene kanskje er mer gjeldene der. I den følgende passasjen kom det opp tanker om maskulinitet og makt i 1All gruppen:

- Alle: Ja.
- 1All3: Ja, i alle fall, du vil jo ikke føle det sånn at andre tenker at du er feminin, det tror jeg ikke.
- 1All2: Men jeg tror faktisk hovedsakelig at det er på grunn av feminitet og maskulinitet er veldig sterkt assosiert med de, altså respektive hierarkiske plassene til de to tingene. Altså, det å være feminin er sett ned på, fordi tradisjonelt så har kvinnen alltid vært under mannen, i alle fall i agrikulturelle samfunn.
- Meg: At det henger igjen?
- 1All2: At det henger igjen. Akkurat. Det er derfor vi ser også at kvinner som er mer selvstendige og klarer å forsørge seg selv ofte, altså, blir sett på som mer mannlige. [...] Hun blir jo ikke mindre kvinne av å være selvstendig. [...]

Maskulinitet er viktig. Det virker å handle om en form for dominans. En ønsker ikke å bli sett på som feminin, ettersom feminitet tradisjonelt sett har blitt sett på som underlegen maskuliniteten. Her er det likhetstrekk med den hegemoniske maskuliniteten til Connell (2005, s. 77). Det indikerer en tanke om at menn som ikke er maskuline, blir underordnet

maskuline menn. Blant menn vil det være viktig å bli oppfattet som maskulin. Dette er interessant, tatt i betraktning av at det i forrige avsnitt "*Kan en mann være både feminin og maskulin?*" ble presentert tanker om at menn kunne være feminine. Til tross for dette indikerer denne passasjen at det gjerne ikke er ønskelig å bli ansett som feminin selv om det er en aksept for det.

I 1Yrk gruppen fikk jeg ikke noe diskusjon rundt dette spørsmålet, ettersom det tidvis var vanskelig å få gruppen til å diskutere fritt rundt de ulike temaene. Svaret jeg fikk var at maskulinitet sikkert kunne være viktig for noen, og mindre viktig for andre. I 2Yrk gruppen kom det frem at maskulinitet var noe menn var oppvokst med:

- Meg: Kan det tenkes at det er viktig for en mann å være maskulin?
- 2Yrk5: Ja, det hjelper jo for selvtilliten.
- 2Yrk1: Typisk mann det er sånn, maskulin, alle menn har det oppi hodet.
- 2Yrk3: Man er oppvokst med det.
- Meg: Ja, men er det noe man er oppvokst med, eller er det på grunn av samfunnet?
- 2Yrk3: Nei, jeg tenker det er noe du er født med. Det har med familien å gjøre.
- 2Yrk5: Vokser du opp med en rolig familie som ikke gjør noe med sport eller noe sånt, så bryr du deg ikke. Når du kommer fra en familie med tømrere og de som trener mye og driver med masse sport, så har det noe å si.
- 2Yrk3: Når mamma griner, så er det greit, det er ikke så uvanlig, men når pappa griner, da er det noe skikkelig gale.
- 2Yrk6: Ja, hva faen skjer her liksom.
- 2Yrk1: Før var det mandig å grine.
- 2Yrk2: Ja, å vise følelser.
- 2Yrk4: Men nå hvis man griner på fotballtrening så går de andre rundt og bare "se på han, han ser ut som en gris".

Maskulinitet er noe en er født med, eller som 2Yrk1 sier; "*alle menn har det oppi hodet*". Her ligger det til grunn for en forståelse om at en blir født med maskuline egenskaper, hvor primærsosialiseringen i familien vil ha betydning for den opplevde betydningen av maskulinitet. Eksempelet som blir tatt opp om grining hos foreldrene, illustrerer godt hva som er akseptert for menn. Hvis moren griner, er det helt normalt, men hvis faren griner derimot, antar en at det må ha skjedd noe fælt, ettersom menn ikke griner for "småting". Dette er også

ifølge informantene, noe nytt, ettersom det før i tiden var mandig å grine. Dette tyder på at de har en forståelse av at maskulinitet og mansroller er noe som endres over tid.

"Hvis maskuliniteten er noe tillært, noe konstruert, må den utvilsomt kunne forandre seg. I det 18. århundret var det sosialt akseptert at et "ekte mannfolk" både kunne grine og dåne, ved slutten av det 19. århundret er den slags blitt en umulighet, med mindre man risikerer å sette sin maskuline verdighet på spill." (Badinter, 1995, s. 41).

Omkring dette temaet var det litt uenighet om viktigheten av maskulinitet. Hos 1All tenderer det å være en forståelse av at maskulinitet er av mindre umiddelbar betydning i dagens samfunn, spesielt om en bor i en storby, ettersom mangfoldet er større enn det er på bygden. Dette virker også å være tanken i 1Yrk gruppen, hvor det ble sagt at maskulinitet kunne være viktig for noen, og mindre viktig for andre. I de to siste gruppene på yrkesfaglig og studiespesialiserende var det likhetstrekk i tankene rundt viktigheten av maskulinitet. Her forstår jeg det slik at maskulinitet er bra for selvtiliten, og noe som er ønskelig. De tenkte ikke at femininitet er en utelukkende negativ egenskap, men at menn flest gjerne ønsker å fremstå som mer maskuline enn feminine. I det følgende skal vi se på hvordan mansrollen oppfattes, og hvorvidt det finnes strenge sosiale normer for hvordan gutter skal oppføre seg.

5.2 Mannsrollen

5.2.1 "Menn skal oppføre seg på en spesiell måte"

Kultur har mye å si for hvordan kjønnsroller opprettholdes og utøves. "*Cultures are organized through social institutions that ensure the basic needs of society are met in established, predictable ways.*" (Lindsey, 2011, s. 55). Spesielt er familien en viktig sosial institusjon til å sette standarder for hvordan kjønn utfører kjønnsroller ulikt. Gutter opplæres til å vise emosjoner på andre måter enn jenter, gjerne med ubevisste tanker om kjønnsforskjeller og makt. Dette kan ha noe med at kvinner er ansett å ha mindre makt og prestisje enn menn. Familien utgjør primærsosialiseringen, hvor andre institusjoner overlapper og hjelper med videre sosialisering (Lindsey, 2011, s. 55). Barnehage og skole er spesielt viktige institusjoner for sosialisering, og er et sted man bruker mye tid. Kjønnsroller, på linje med maskulinitet, endres over tid, og i dagens samfunn hvor globalisering har satt sitt preg, og sosiale medier råder, var jeg nysgjerrig på hvordan kjønnsroller oppleves i dag. Er det fortsatt klare regler for

hvordan menn skal oppføre seg, eller er de utvasket med lite klare rammer? Kulturen har en viss grad av sosial kontroll på individer, og fører til at individer oppfører seg etter visse sosiale normer (Lindsey, 2011, s. 55). Guttene i 1Yrk gruppen tenkte ikke at menn trenger å oppføre seg på noen spesiell måte:

Meg: [...] tenker dere at en mann skal oppføre seg på en spesiell måte?

1Yrk2: Nei.

1Yrk3: Nei.

Meg: På ingen måte?

1Yrk3: Nei, bare vær deg selv.

Menn trenger ikke å oppføre seg på noen spesiell måte, en trenger bare å være seg selv. Da jeg spurte om de skal oppføre seg annerledes enn jenter sa 1Yrk8:

1Yrk8: Man skal være gentleman, åpne dører for damer og, sånn egentlig.

Så snart jeg trakk inn kjønnsrolleforskjeller, kom det frem at menn skal være gentleman. Dette tyder på at menn skal oppføre seg på en spesiell måte, i alle fall i forhold til kvinner. I 2Yrk gruppen kom det frem klare kjønnsroller for en mann, og kan minne om utsagnet til 1Yrk8:

Meg: [...] Tror dere at menn skal oppføre seg på en spesiell måte?

2Yrk1: Ja.

2Yrk5: De skal ta vare på familien.

2Yrk1: De skal ikke bli sett på som svake..

2Yrk6: Barsk. Skal gå foran som et bilde for sønnen og familien, og for konen. Hvis konen blir plukket på så skal han være der: "det der er faen ikke greit".

2Yrk4: Klinker han ned.

2Yrk6: Du skal være tøff liksom. Du skal tåle litt, du skal ikke bare være han som: "Nei drit i det, jeg bare later som ingenting skjedde".

2Yrk5: Du skal være den tøffeste du kan være. Du skal ikke vise at du er svakere enn noen andre egentlig, foran familien.

Dette er også noe som kom frem når vi tidligere snakket om maskulinitet.

"Any male must express confidence in his ability to carry out tasks that appear insurmountable. He must do so with a sense of stoicism that shows he is in command of the situation. Leadership is reinforced by toughness." (Lindsey, 2011, s. 248). Farskap er ikke noe som tradisjonelt sett har vært regnet å være maskulint, spesielt hvis en tenker på oppdragelse. Menn skulle være forsørgere, og ellers ikke ta mye del i andre forhold. I den følgende passasjen tenkte guttene i 1All gruppen at det i alle fall skal være forskjeller i hvordan menn oppfører seg i forhold til kvinner:

Meg: [...] Tror dere at menn skal oppføre seg på en spesiell måte?

1All4: [...] Jeg føler det skal være litt forskjell på kvinner og menn egentlig, sånn rett og slett, men det er liksom ikke så veldig faste regler på hvordan man skal oppføre seg. I alle fall ikke i dagens samfunn. Det er litt mer sånn, litt mer fritt egentlig.

Meg: Mhm?

1All2: Det er litt mer andre steder, og det er mindre enn det var før. Men likevel så ser vi jo at det er jo forventet at hvis du skal være ikke bare en mann, men en suksessfull mann, så må du kunne ha visse attributter som er tradisjonelt mannlige. Spesielt også hvis du skal være en attraktiv mann, for det spiller veldig stor rolle, ikke bare den maktposituren, men også seksuell seduksjon om du får deg partner.

Meg: Ja, det er viktig for en mann å oppføre seg som en mann? Spesielt overfor kvinner?

1All2: Ja, men i mindre grad enn andre steder og før, for vi ser jo at det er mindre, altså det er mer tolerert på en måte, i alle fall date mindre tradisjonelt mannlige gutter da. [...]

1All4: Mhm, jenter i dag velger ikke alltid den mest maskuline og mest mannlige, men velger mer feminine gutter.

Det skal være en viss forskjell på menn og kvinner, men ikke like stor forskjell som før i tiden. I dagens samfunn er det mer fritt for folk å oppføre seg slik de ønsker. Fortsatt tenker de at en mannlige mann, eller en som besitter attributter som tradisjonelt har blitt ansett som maskuline, vil kunne gjøre det bedre i arbeidsmarkedet og når det kommer til å være attraktiv for det motsatte kjønn. De sammenligner Norge med andre steder, og andre steder tolker jeg

at ligger utenfor Skandinavia, hvor likestillingen ikke er kommet like langt. I Norge vil det være viktigere å være en tradisjonelt sett, maskulin mann. Når 1All4 sa at jenter gjerne velger litt mer feminine gutter, tolker jeg det dit hen at gutter som kler seg pent og er opptatt av utseende vil være attraktivt. Klesstil er den formen gutter kan uttrykke feminitet på, uten at det nødvendigvis går ut over den maskuline personligheten. I 2All gruppen kom det frem at det er ønskelig å oppfattes som maskulin:

2All4: Jeg tenker ikke at vi må, holdt jeg på å si, men jeg kjenner jo på den der at man vil. En blir jo påvirket av ting rundt seg, og selv om, som vi har snakket om, at det ikke skal sees på som noe negativt, så har jeg gjerne ikke lyst å bli sett på som mer feminin, altså, helst mer maskulin enn jeg er, fordi man vil jo gjerne være mann sant. Det handler jo om dette med idealer. Hvis det er et ideal, så er det fordi folk vil oppnå det.

2All1: Du kan jo ta fra folk er liten da, det er litt det med at jenter skal leke med barbie-dukker, og gutter leker med pirater og lego og sånt. Da blir det litt sånn, som 2All4 sa, at man blir påvirket av ting siden fødselen, at dette er gutteting og dette er jenteting. Da er det psykologisk at du begynner å tenke hva som er normalt for en gutt å gjøre, og for en jente å gjøre. Så hvis jeg ser en gutt som går med leppestift normalt, så vil jeg legge merke til det, ettersom det vil se unormalt ut, ettersom jeg har lært at det er for jenter. Selvfølgelig, jeg har ikke noe i mot det, men jeg vil legge merke til det.

2All3: Altså, jeg tror aksepten er så stor, i alle fall for oss ungdommer, at du er den du er. Bruker du sminke, går du med tights på skolen, eller superskinny jeans, så tror jeg at man aksepteres av kamerater og vennene sine. Det er ikke en spesiell måte man må være på.

2All4 skulle ønske at han ble oppfattet som mer maskulin enn han er, fordi ønsket om å være mann er idealet. Et ideal er der fordi mennesker ønsker å oppnå det, så selv om aksepten er stor for mangfold, er det fortsatt ønskelig for gutter å oppleves som maskuline, eller som en *mann*. Selv om aksepten er stor, vil fortsatt handlinger som går utenfor sosiale normer oppfattes som unormale, eller i verste fall umannlige. Dette sammenfaller med det Ekenstam (2006, s. 33) skrev om umannlighet.

Igjen er det mer likhetstrekk enn forskjeller mellom hvordan guttene på yrkesfaglig og studiespesialiserende tenkte. Det er tendenser om stor aksept for mangfold, og det er ikke veldig strenge regler for hvordan en gutt/mann skal oppføre seg. Guttene på 2Yrk var de som ikke snakket om aksept for å være den du vil være, men 1la mannsrollen en lederrolle, et ansvar for familien, hvor en skulle være den tøffeste en kunne være. Diskusjonen i de ulike gruppene indikerer en tanke om at gutter har lyst å oppfattes som maskuline, selv om aksepten for mangfold er stor. Selv om det ikke er *galt* å være feminin, er det heller ikke ønskelig å oppfattes som feminin. En tendens i alle intervjuene er at det er ønskelig å oppfattes som en *mann*, og med dette i tankene skal vi i det følgende se på hvordan en er en *ekte mann*.

5.2.2 "Ekte mann"

Jørgen Lorentzen skrev en kronikk i NRK hvor han tok for seg pres(s)tasjonen ved å være mann. Med likestillingen har flere hevdet at mannsrollen har blitt utsatt for en endring, som har gjort det vanskeligere for menn å være *mann*. Før var det viktigste for en mann å arbeide, tjene penger, og forsørge (Lorentzen, 2014). Nå er det ikke like aktuelt, og kvinner er ikke lengre avhengig av mannen. Det Lorentzen poengterer, er at gutter er mer utsatt for prestasjonspress, i den grad de skal være best i det de driver med. Dette er også noe informantene tenke i kapittel 4 "*kropp og trening*". Når jeg spurte om hvordan en mann var en *ekte mann*, trakk guttene i 1Yrk gruppen inn idrett som en måte å vise seg som en ekte mann:

Meg: [...] Av og til så bruker folk begrepet ekte mannfolk, han er en ekte mann, hvilken mann ser dere for dere? [...]

1Yrk3: En som tør alt. Sånn, ja tør bare gjøre alt.

Meg: Ja?

1Yrk2: Ser for meg en med skikkelig skjegg.

1Yrk5: En robust type.

Meg: [...] du sier å tørre alt, men hva er egentlig å tørre alt?

1Yrk3: Nei, det er sånn, ehm, hvordan skal jeg si..

1Yrk8: Han er ikke redd for å ta en utfordring.

1Yrk5: Sånn på fotballbanen, han er en ekte mann, sånn han går i taklinger og alt, han driter i det.

Meg: Okei?

1Yrk8: Han tåler en smell liksom.

1Yrk5: En ekte mann, det er Pepe, han tørr alt, går i 110 prosent i alt som finnes på banen.

En skal ikke være redd for å ta utfordringer, og en skal ikke være redd for noe. Her trekker de inn fotball som en arena, hvor en kan vise seg frem som en ekte mann. Tøff i taklinger, og ikke være redd for å skade seg kan være tegn på maskulinitet. Sport blir her brukt som et virkemiddel for å oppnå maskulinitet.

"Most men today do not rely on war for validating masculinity. Whether as athletic competitors or spectators, sports have unquestionably emerged to fill this need. [...] Like the military, sports build character and comradeship, provide heroes and role models, teach about courage, and show how to overcome adversity against all odds." (Lindsey, 2011, s. 244).

Når 1Yrk5 nevner Pepe - Fotballspiller som har spilt for Real Madrid - som en ekte mann, blir han brukt som en rollemodell for hvordan en skal være tøff, og ikke være redd for å skade seg. I 2Yrk gruppen tenkte de at nevenyttighet er tegn på en ekte mann:

2Yrk2: Det er sånn handyman. En som fikser ting, ordner opp i ting

2Yrk3: Trenger ikke ringe noen for å få fikset noe

2Yrk1: Sinnasnekkeren for eksempel

Meg: En som kan alt?

2Yrk1: Ringer ikke etter naboen hvis du skal feste en list liksom

2Yrk6: Ja, hvis man prøver først selv, så kan man ringe noen andre.

Viktigheten av å klare å fikse ting selv ser de på som en viktig egenskap hos en ekte mann. En ringer ikke etter naboen for å fikse en list, en gjør det selv. Det kan virke som behov for hjelp indikerer en svakhet, eller en udugelighet som ikke er forenlig med en ekte mann. Dette sammenfaller med maskulinitetskravet "*the sturdy oak*", hvor en mann ikke skal gjøre seg avhengig av andre (Badinter, 1995, s. 131). En prøver heller selv enn å be om hjelp. Som nevnt innledningsvis sa Lorentzen at det å være en mann var prestasjonsbasert (Lorentzen, 2014). En skulle være best innen noe. Disse tankene kom også frem i 1All gruppen:

- 1A112: Jeg vil påstå at det å være en skikkelig mannemann, det er å være den beste i et, på en måte, i et viktig felt, altså du kan være en mannemann med å være den mest aggressive mann, med å være den mest dominante mannen. Men du kan også være en mannemann med å være den rikeste mannen, den som er høyest på strået. Du kan være en mannemann med å være den smarteste mannen. Men det går liksom ikke an å være en mannemann hvis du er svekling, hvis du er en dumming. Det er ingen mannemann som er fattig for eksempel.
- 1A111: Jeg føler at det koker ned til å ha veldig mye med å, på en måte være ypperst i noe. I noe av en eller annen form. Det kan komme til uttrykk på mange måter, men det at du har, på en måte, det å være ypperst, det har mye med det å gjøre.
- 1A112: Ja, ting som har potensiale til å dominere andre.
- 1A114: Typiske sånne manns ting, sånn tradisjonelle manns ting å gjøre. Hvis du er ypperst i det, så blir du sett på som en mannemann, men hvis du er ypperst i kvinne ting, så er det ikke akkurat det samme.
- 1A112: Det ypperste i ting som på en måte gir deg mulighet til å være en del av det høyeste sjiktet [...].

For å kunne regnes som en mannemann, eller ekte mann, er det viktig å vise til oppnådd suksess innen en gren som blir ansett som mannlig. Som en tydelig motpol, er det å være ypperst i "kvinnelige ting", ikke ansett å være en måte å oppnå merkelappen *ekte mann*. Det handler om å være "*the big wheel*", som er et av maskulinitetskravene. "Han må være bedre enn andre, mannligheten måles etter graden av suksess, av makt og andres beundring" (Badinter, 1995, s. 131). I 1 2All gruppen så de for seg at en ekte mann, som en er respektfull overfor andre mennesker:

- Meg: Men hvis du skulle sett for deg en ekte mann i dagens samfunn, hvor du bor i en by?
- 2A113: Altså, da ville jeg ikke brukt, kalt han et mannfolk eller en ekte mann eller mannemann. Det er ikke det jeg assosierer med det ordet, men en mann i dagens samfunn er et respektfullt mennesket, han har respekt for andre og klarer å heve seg over de. Han lever et godt liv, tar hensyn til andre.
- Meg: Så det handler mye om å ha respekt for mennesker og være..?
- 2A113: Å være et godt medmenneske.

- 2A115: Du må liksom være nyttig for samfunnet tenker jeg, litt mer sånn for å være mannlig i bylivet. Så er det litt dette, du gjør noe nyttig for byen liksom, du blir respektert av folk, og du har en bra jobb. Du er liksom kanskje ikke bare en arbeider, men du er liksom eier av en stor bank. Da er jo det veldig mannlig, fordi du hjelper byen rundt deg og.
- 2A112: [...] Jeg har alltid sett på en ekte mann, som en som er en naturlig leder, som alle respekterer, og han respekterer alle. [...].

Det er tidligere blitt nevnt at maskulinitet ikke er av sentral betydning i dagens samfunn, og spesielt ikke hvis en bor i en storby. Det å være en respektabel mann, kan bli ansett som en ekte mann, spesielt om en bidrar i samfunnet gjennom arbeid. Det å være en leder i et stort firma vil i så tilfelle være et godt tegn på at en bidrar. En leder for en bank er i tråd med Connell (2005, s. 77), en bærer av den hegemoniske maskulinitet, i den grad denne personen innehar en økonomisk posisjon i samfunnet, som er et ideal for folk flest.

Som vi ser, er det ulike måter å bli ansett som en *ekte mann*. Det kan være alt fra "handyman", til å ta utfordringer på strak arm. Dette er tankene som gikk igjen i de yrkesfaglige gruppene, mens det hos de studiespesialiserende gruppene er indikasjoner på at en leder er en ekte mann. En som kan utøve dominans overfor andre mennesker, hvor mannligheten måles ut i fra suksess. Å være leder for et firma, vil således tyde på en hard innsats med å jobbe seg oppover, hvor en vil bli belønnet med å besitte en rolle som kan tenkes å inneha den hegemoniske maskulinitet. Tankene i de ulike gruppene kan tenkes å gjenspeile hvilken utdanningsretning de går på. På yrkesfaglig vil det ha mer betydning å kunne være "handyman", hvor dette vil være en stor del av deres fremtidige arbeidshverdag. På studiespesialiserende vil også tanker om lederposisjoner kunne tyde på deres håp om gode stillinger etter lengre utdanninger på høyskoler eller universiteter.

5.3 "Oppsummering"

I dette kapittelet har jeg undersøkt tanker om maskulinitet og mannsroller. Jeg var interessert i å finne ut av om det er viktig for gutter å fremstå som maskuline, og om de tenkte at det er strenge krav for hvordan en utførte mannsrollen. Jeg hadde på forhånd tanker om at det ville være relativt store forskjeller på hvordan yrkesfaglige og studiespesialiserende gutter tenkte omkring disse temaene. Funnene i kapittelet indikerer heller at forskjellene er små, *men* at

tankene gjenspeiler deres utdannings situasjon. Maskulinitet ble jevnt over assosiert med muskler, hvor dette vil være den tydeligste bæreren av maskulinitet. Informantene på yrkesfaglig var de som la mest vekt på muskler, mens muskler hos informantene på studiespesialiserende ble ilagt mindre betydning.

Videre ble det diskutert om en kunne være feminin samtidig som en var maskulin, eller om dette ville sette maskuliniteten på spill. I alle gruppene ble det hevdet at dette gikk fint, hvor spesielt klesstil ble trukket frem som noe feminint, og forenelig med maskulinitet. Selv om det tydelig er en aksept for femininitet hos gutter, er det en underliggende tendens til at det likevel ikke er ønskelig å oppfattes som feminin. I sosial interaksjon med andre gutter, kan feminine egenskaper føre til at en blir *underordnet*, i den grad dette blir ansett som umannlig. Det tradisjonelle bildet på maskulinitet ble i hovedsak ansett som ønskelig i de yrkesfaglige gruppene, hvor spesielt muskler og tøffhet ble trukket frem. Selv om det til tider er en tendens i de studiespesialiserende gruppene at maskulinitet ikke lengre har noe særlig betydning i dagens samfunn, finnes det indikasjoner på at maskulinitet vil bidra positivt for menn. Dette sammenfaller med Connell sitt begrep *medvirkning*, hvor menn, uten å bidra til en hegemonisk maskulinitet, likevel vil dra nytte av menns overordnede posisjon over kvinner (Connell, 2005, s. 79). Det ble gjentatte ganger nevnt at det å være *ypperst* i noe vil være ønskelig, spesielt om det lar en dominere innen noe som ikke er ansett som *kvinnelig*. Det vil være ønskelig å kunne ha en form for makt, og det kan tenkes at med maskulinitet, kommer maktmuligheter.

Når det ble diskutert hvorvidt menn skulle oppføre seg på en spesiell måte, ble det i begge de yrkesfaglige gruppene nevnt at menn skal ta vare på kvinner. En mann skal være gentleman, og menn har et ansvar som leder av familien. Dette indikerer et skille mellom mann og kvinne, hvor mannen er den "store og sterke", som skal beskytte den "lille og svake". Hovedtendensen i de studiespesialiserende gruppene var at det ikke er et klart skille på hvordan en mann skal oppføre seg i dagens samfunn. Det er stor aksept for mangfold blant personer på deres alder, noe som fører til mindre strenge krav i utførelsen av mannsrollen. Her er det likevel tendenser til at det er visse handlinger som ikke er "like" akseptert for gutter, og sminkebruk blir trukket frem som en av dem. Det blir kanskje for *kvinnelig*, og dermed noe en styrer unna. For å tilfredsstille kravene til å bli sett på som en *ekte mann*, ble det i alle gruppene nevnt maskulinitetskrav. Forskjellen var imidlertid på hvilke maskulinitetskrav det ble lagt mest vekt på. Hos de yrkesfaglige gruppene ble tøffhet og

uavhengighet tiltenkt som karakteristikk hos en ekte mann. En skal ikke være redd for å ta utfordringer, og en skal ordne og fikse opp i huset, uten å trenge hjelp fra andre. På studiespesialiserende ble ingen av disse kravene ansett som viktig, men de trakk paralleller mellom en leder og en ekte mann. Som leder, vil en stadfeste sin posisjon i samfunnet, der en også har mulighet til å dominere og utøve makt. Det å være ypperst er viktig, og en leder vil i så måte være det tydeligste tegnet på å være i toppsjiktet. Forskjeller i hvordan informantene tenkte, bærer preg av deres livssituasjon, hvor utdannings situasjonen tenderer å ha stor påvirkning på hvordan maskulinitet og mannsrollen oppleves.

Kapittel 6 Menn i samfunnet

6.0 Innledning

I det foregående har vi sett hvordan maskulinitet og mansroller er viktig for gutter i dagens samfunn. I de studiespesialiserende gruppene var det *mannlige* ansett å henge sammen med en lederrolle. En skal være best i det en driver med, og gjennom sin ledende posisjon, kan en utøve makt og dominans. Maskulinitet ble på denne måten sett opp mot overordning og underordning, enten menn i mellom, eller mellom menn og kvinner. På yrkesfaglig er maskulinitet og mansrollen tettere knyttet til det å være en sterk mann, som ikke er redd for å ta en utfordring og som kan gjøre en god jobb. De trakk ikke en sammenheng mellom maskulinitet og makt, men som et skille på maskuline jobber versus mindre maskuline jobber.

Det skal nå undersøkes hvordan maskulinitet og mansroller kommer til uttrykk i samfunnet. Her er sosiale medier – spesielt -, og reklame tiltenkt en sentral rolle i å uttrykke et bilde på hvordan en mann skal være, og se ut. I følge Shilling (2003, s. 4-5) er kroppen blitt en stadig mer sentral del i å fremstille selvidentitet. Mennesker er i stadig økende grad opptatt av hvordan kroppen deres er, og hvilke inntrykk de fremstiller gjennom den. Sosiale medier har gitt ny aktualitet til denne problematikken, siden en i større grad har mulighet til å velge hvordan en vil fremstå på sosiale medier, enn en vil ha i virkeligheten. Ettersom dette er det siste analysekapittelet, vil det avsluttes med en diskusjon om hva informantene på studiespesialiserende og yrkesfag tenker om hverandres ideer om maskulinitet og mansroller. Knyttet til dette, vil det presenteres refleksjoner om yrkeslivet og forskjeller mellom mans- og kvinnedominert arbeid.

6.1 Menn i samfunnet

6.1.1 "Mannsidealet på sosiale medier"

Sosiale medier er en arena som gir mulighet til å velge hvordan en ønsker å fremstå. Ting som blir lagt ut på sosiale medier er nøye gjennomtenkt, og setter en i et godt lys hos venner og bekjente (Aalen, 2015, s. 56). Ettersom sosiale medier er blitt en integrert del av hverdagen til ungdommer i dagens samfunn, er det interessant å se om guttene tenker at det kommer til uttrykk en spesiell mansrolle på sosiale medier. Guttene i 1All gruppen tenkte at bodybuildere er det som blir promotert på Instagram:

- Meg: Har dere noen tanker om hvilke mannsideal som kommer frem på Instagram for eksempel[...]?
- 1All2: Masse bodybuildere.
- 1All1: Ja.
- 1All4: Ja, masse.
- 1All2: Det er en veldig narsissistisk plattform.

Tidligere i oppgaven da kropp og trening ble diskutert, var bodybuilder noe som ikke var ønskelig, likevel tenker de at dette er det som kommer frem på sosiale medier. Det er et tydelig tegn på at muskler er viktig. I 2All gruppen, så de for seg at sosiale medier gjorde det mulig å dele sin suksess med andre:

- Meg: [...] Men hvilket mannsideal er det? Rett og slett bare det å vise karrieren sin?
- 2All1: Vellykket med livet, og karrieren.
- 2All4: Jeg tror du bare kan si vellykket i livet generelt.
- 2All3: Være god på det du gjør.
- 2All4: Vise at du får til noe på en måte.
- Meg: Så da blir det en plattform for skryt?
- 2All4: Jeg synes i alle fall det.
- 2All5: "Se hvor langt jeg er kommet, se hvor flott jeg har det"

Igjen virker det som inntrykket av Instagram er at folk legger ut bilde for å få skryt, eller for å skryte av seg selv. En legger ut bilder for å vise vellykkethet, eller oppnåelse av noe. Det tenderer til å handle om prestasjoner. Dette sammenfaller med hva Lorentzen beskriver som det største presset på gutter i dagens samfunn: "Det viktigste presset på menn er likevel et kontinuerlig krav om å prestere." (Lorentzen, 2014). Som 2All3 sier, så skal du være god på det du gjør. Det handler om prestasjonen, og det er gjerne den som blir lagt ut på Instagram. På yrkesfaglig fremgikk det også at det gode liv blir presentert på sosiale medier:

- 1Yrk4: Rike folk egentlig. Det kommer opp rike folk med en gang.
- 1Yrk2: Masse bilder og folk i bar overkropp, og bikini og alle mulige greier
- 1Yrk5: Fotballspillere. Bare kjendiser.
- Meg: Det gode liv?

- 1Yrk2: Ja.
- 1Yrk5: Det er ikke noe vanlig der liksom.
- Meg: Det er ikke en vanlig gutt i bar overkropp som er på Instagram?
- 1Yrk5: Nei, det er nok en med masse 'likes' og sånt.
- 1Yrk3: Hvis en helt vanlig gutt i bar overkropp som ikke har vært sånn, skikkelig trent, har lagt ut et bilde så hadde han nok fått ganske mange kommentarer om: "å du er så stygg, hvorfor trener du ikke mer?".

Rikdom er et bilde på mannsideal på sosiale medier. Er en rik, gjenspeiler det suksess i en eller annen form, og med penger kan man kjøpe fine biler som mannen i gaten bare kan drømme om. Her kommer det også frem at hvis en vanlig gutt legger ut bilde i bar overkropp, kan det få hatkommentarer. Hvis en ikke trener, har en ikke noe å vise frem. Også i 2Yrk gruppen kom det tydelig frem at en veltrent kropp er mannsidealet:

- 2Yrk5: Det folk vil legge ut på Instagram er jo bra kropp og sånn, eller hvis de kanskje trener eller løfter noe tungt.
- Meg: Ja, for folk legger ikke ut kjedelige hverdagslige ting?
- 2Yrk5: Nei, du ser aldri på Instagram at noen borrar eller et eller annet på jobben.
- 2Yrk6: Jo, det syns jeg er tøft. Det er jo tøft å stå å borre hull i vegger. Det er gøy det, rase en vegg og.
- 2Yrk5: Du ser mer folk med heftige biler eller trener noe sykt.
- Meg: Ja, det er mer det idealet som kommer?
- 2Yrk5: Ja, i alle fall er det sånn på min Instagram.
- 2Yrk4: Det er mest sånn, de som ser jævlig bra ut, de legger ut bilder, men det er ikke noen andre som gjør det.
- Meg: Så mannsidealet på sosiale medier er mer sånn en veltrent mann?
- 2Yr5: Det blir ofte sånn

Her også er det tydelig at mannsidealet som skinner gjennom på sosiale medier, handler om suksess i en eller annen form. I hovedsak dreier det seg om muskler; det å være en veltrent mann. Hvis en ikke er veltrent, legger en ikke ut bilder av seg selv i bar overkropp. En får ikke inntrykk av mangfold, men at det er én måte *mannen* skal være. Det som er viktig å presisere er at guttene ikke nødvendigvis selv tenkte at dette er mannsidealet.

Det er store likhetstrekk i måten de diskuterte mannsidealet som kommer til uttrykk på sosiale medier. På Instagram er det stort fokus på det kroppslige, hvor personer legger ut bilder av sine veltrente kropper. Det blir nevnt at hvis en "vanlig person", en som ikke er veltrent, legger ut bilde av kroppen sin, vil det generere hatkommentarer, ettersom denne personen ikke oppfyller *kroppsidealet* som kommer til uttrykk på sosiale medier. Det er også stort fokus på å vise hva en har oppnådd i livet, hvor suksess i arbeidslivet kunne måles gjennom penger, der bilder av dyre bilder vil være et bevis på store økonomiske midler. Som følge av dette, skal vi nå se om sosiale medier kan tenkes å bidra til kroppspress hos gutter.

6.1.2 "Sosiale medier bidrar til kroppspress"

I det foregående kom det tydelig frem at det er stort kroppslig fokus på sosiale medier. Folk deler bilder av veltrente kropper, og hvis en deler bilder av en ikke-veltrent kropp, kan det høste hatkommentarer. Med dette som utgangspunkt, er det derfor interessant å diskutere hvorvidt sosiale medier bidrar til kroppspress. "*Body image is an issue for many young people, both male and female, but particularly females in their teens and early twenties. As many as nine in 10 teenage girls say they are unhappy with their body.*" (Royal Society for Public Health og Young Health Movement, 2017, s. 10). Det ble utført en stor undersøkelse av den uavhengige organisasjonen Royal Society of Public Health (heretter referert til som RSPH), hvor det ble spurt 1479 ungdommer, om å ta stilling til skadeligheten av sosiale medier i henhold til den mentale helsen. Det var de fem mest populære sosiale nettverkstjenestene som ble vurdert opp mot hverandre, og Instagram var den som ble vurdert mest skadelig. I mine fokusgruppeintervjuer ble Instagram fokusert på av de ulike sosiale nettverkstjenestene, og det at Instagram ble vurdert som den verste sosiale nettverkstjenesten, gir videre grunn til å diskutere om Instagram bidrar til kroppspress. Sosiale medier er hovedgrunnen til kroppspress i følge 2Yrk gruppen:

Meg: Hva tenker dere om kroppsidealet som blir fremstilt?

2Yrk5: Det er den perfekte kroppen

2Yrk4: Jeg føler det er det å være svær med lite fett

2Yrk5: Hvis du bare hadde sett på det som står på Instagram, så tror du jo at alle menn har six-pack, store armer og er på treningssentre 24/7.

Meg: Okei, men tror dere sosiale medier kan bidra til kroppspress?

Alle: Ja.

Yrk5: Det tror jeg egentlig er største grunnen.

2Yrk1: Før i tiden når jentegjenger møttes så tror jeg ikke de snakket så mye om andre sine kropper, de var bare glad for at de kunne møtes, men nå kan de snakke drit om andre hele tiden.

I rapporten fremlagt av RSPH kunne de ikke med sikkerhet si at kroppsbildet ble påvirket av sosiale medier, men av de som brukte sosiale medier, var det flere med dårlig kroppsbilde enn hos den gruppen som *ikke* brukte sosiale medier. (Royal Society for Public Health og Young Health Movement, 2017, s. 10). Det er lite forskning på akkurat dette temaet, men skal en tro informantene mine, er sosiale medier kanskje hovedgrunnen til kroppspress. Som 2Yrk5 sa, skulle en trodd alle menn hadde sixpack, store armer og oppholder seg på treningsentre dagen lang. Den perfekte kroppen er det kun en liten andel som har, men likevel er det nesten alt en ser på sosiale medier. Hos 1All gruppen var det også enighet om at sosiale medier bidrar til kroppspress:

Meg: [...] tror dere at sosiale medier kan bidra til kroppspress:

Alle: Ja.

1All1: Ja, utvilsomt. Det er mye av årsaken merker jeg. Man bruker mye tid der, så man tar jo mye til seg der også, så jeg vil definitivt si det.

1All2: Og man har gjerne ofte ikke valg på hva man skal se heller, siden det bare kommer opp. [...]

Det som kommer opp på sosiale medier har en tendens til å være ukontrollerbart, og gjennom gjentatte besøk i løpet av dagen kan en bli påvirket av de inntrykkene en får. Når sosiale medier er en så stor del av hverdagen, er det nesten umulig å ikke bli påvirket av det en ser, enten det er reklame, innlegg av venner, bekjente eller kjendiser. En ser også igjen disse svarene hos 2All gruppen:

2All4: Ja, jeg tror det. Jeg tror det er ganske sentralt

2All1: Ja, nesten hovedgrunnen nå. I 2017 og den digitale verden. Mesteparten har jo en telefon, og av de har flesteparten sosiale medier. [...] men for jenter kommer det gjerne opp et bikinibilde med en slank fin jente, så tenker de: "må jeg se sånn ut for å kjøpe den?"

2All3: Det er lite for gutter sin del. De store og kjente folkene, det er ikke så mye magebilder og sånt det går i. [...] Jeg føler menn er mye ærligere på sosiale

medier, [...] Jenter legger ut bilder for likes og kommentarer, jeg føler ikke det er så gjennomgående for gutter eller for menn.

Her tenker de også at sosiale medier skal ha mye av skylden for følt kroppspress blant ungdommer, og 2All1 nevner også dette med inntrykk man får på sosiale medier. Det blir en så integrert del av hverdagen, at en ikke slipper unna. 2All3 tror ikke det er like ille for gutter på sosiale medier, og dette er også det som kom frem i RSPH (2017, s. 10) sin rapport. Det er verst for jenter. Gutter er flinkere til å tøyse vekk problemer, og tar ikke ting like seriøst. Dette vil i så tilfelle komme dem til nytte når sosiale medier serverer en rekke inntrykk om uoppnåelige kropper.

I diskusjonen om dette temaet, var det likheter i hvordan informantene på yrkesfaglig og studiespesialiserende tenkte. De virker å være samstemte på at sosiale medier er mye av grunnen til at dagens samfunn er preget av kroppspress. Det er menn med muskler som legger ut bilder, som igjen kan føre til følelser om et uoppnåelig kroppsideal. Mangel på nyansering og mangfold kan også føre til at gutter føler at alle andre er veltrente. Videre skal det diskuteres om hva som skaper mest kroppspress på sosiale medier. Er det en sammenligning med kjendiser, eller er det med venner?

6.1.3 "Sammenligning med venner skaper mest kroppspress"

Leon Festingers (2014, s. 120-121) teori om sosial sammenligning, handler om hvordan individer sammenligner seg selv med personer som er relativt lik dem selv. Han har tatt utgangspunkt i ansikt-til-ansikt sammenligning, men det kan tenkes at det kan relateres til sosiale medier også. Da informantene mine skulle ta stilling til hvem en sammenligner seg med, virker det å stemme overens med Festingers teori:

Meg: [...] hvis man er på Instagram, så ser man bilder av Cristiano Ronaldo da, tror dere det påvirker like mye, skaper like mye kroppspress som hvis du ser en kompis som har lagt ut et bilde og er like veltrent?

1Yrk9: Kompisen tror jeg det hadde vært litt mer, for du kjenner jo han liksom.

Meg: Du tror rett og slett det å kjenne de, kan skape mer press?

Alle: Ja.

Meg: Hvorfor tror dere det?

- 1Yrk3: Fordi at, når det kommer til Cristiano Ronaldo så er det sånn, han spiller jo fotball, og han trener sikker, vet ikke hvor mange ganger om dagen.
- 1Yrk8: Det er ikke få ganger.
- 1Yrk3: han trener i alle fall sinnsykt mye. Hvis du ser på han, så kan du skjønne hvorfor han ser sånn ut. Han er jo nødt til å være veltrent for å spille fotball, i sånn grad som han gjør, men en kompis trener jo gjerne bare tre ganger i uken
- Meg: Men hvis du ser en kompis..?
- 1Yrk2: Ja, da blir du litt mer..
- 1Yrk3: Da blir du mer misunnelig.

Når en ser bilder av Cristiano Ronaldo, tenker informantene at det er mer naturlig at han ser ut som han gjør. Som en av fotballverdens største stjerner, kreves det at han er veltrent, og derfor vil det heller ikke være et grunnlag for å sammenligne seg med han. Hvis en kompis er veltrent der i mot, *da* kommer misunnelsen. Her er det snakk om en person som er nærmere i tid, og i relativt lik situasjon. En vil kanskje dele de samme egenskapene og meningene som en kompis, og derfor vil det være mer naturlig å sammenligne seg med han (Festinger, 2014, s. 120-121). I 2Yrk gruppen tenkte de at det hersker konkurranseinstinkt mellom venner:

- 2Yrk3: Jeg hadde ikke brydd meg om han kjendisen. Konkurranseinstinktet mitt ville slått inn, jeg vil slå han der.
- Meg: Så hvis kompisen legger ut er det verst?
- 2Yrk3: Ja.
- 2Yrk5: Hvis kompisen hadde lagt ut et bilde i bar overkropp, så har du egentlig bare lyst å klesse til han og si; "Nå er du bare en liten bitch".
- Meg: Men hva tror dere vil skape generelt mest press blant folk?
- 2Yrk6: Kompis.
- 2Yrk5: Bekjent.
- 2Yrk3: En kjent.

Konkurranseinstinktet hadde slått inn, og en ønsker å prestere bedre enn kompisen. Det virker å handle om å være best. Når en er i samme situasjon som en kompis, vil en ha samme utgangspunkt, i alle fall i teorien, om å trene kroppen til et ønskelig nivå. Dette virker også å gå igjen hos guttene på 1All gruppen:

- Meg: [...] Tror dere det skaper mest kroppspress å følge en venn, eller å følge en eller annen kjendis? [...]
- 1A114: Jeg tror faktisk det er litt begge deler.
- 1A112: Hvis en godt trent venn, da sliter du.
- 1A113: Ja.
- 1A114: Ja definitivt.
- 1A113: Ja, men man følger så mange på Instagram da, ja i alle fall en del mennesker, og du er jo ikke tight med alle mennesker, så jeg vil tror det vil skape mer kroppspress om det er en nær venn, eller om det det bare er en du vet om.

Her er det tydelig at en nær venn vil skape mer press enn en perifer kjendis vil gjøre. En god venn er en som man ofte bruker mye tid med, og da blir det lettere å sammenligne seg selv med han. Andre venner vil også kunne sammenligne dere, og en føler kanskje i dette tilfellet at en kommer til kort, i forhold til vennen. Videre i diskusjonen kom det også frem at en til dels kan styre om en skal føle på kroppspresset:

- 1A114: Men samtidig føler jeg at en skal ikke være redd for at andre er i god form. Så hvis du ser noen i god for, så skal du ikke tenke "nå føler jeg meg svak, nå må jeg unfollowe de". Jeg tenker det må gå an å gå i seg selv og tenke "jaja, de fikk det til, og det har ikke jeg fått til enda eller ikke orker det", også sveiper videre og ikke tenk så mye på det. Det handler litt om personen din og, at du ikke nødvendigvis trenger å bli presset
- Meg: At du ikke trenger å sammenligne?
- 1A114: Nei, du trenger ikke sammenligne. [...] For folk varierer jo, du må kunne være med folk som er i god form og i dårlig form, og samtidig må du kunne følge de. Så det er litt personlig samtidig og, hva du tenker rundt det.
- 1A112: Og det gjelder jo å være litt bevisst på hva dette, hvem du følger, hva det kan gjøre for deg og din underbevissthet for eksempel. Hvis du følger nesten bare masse superstjerne og Hollywood folk, og folk som bare er digg, og har de i 'feeden' din hele tiden, så vil jo det uansett om du vil eller ikke, ha en påvirkningskraft på deg. [...] Så ikke vær redd for det som han sier, men kanskje begrense det litt da. Eller vær klar over den effekten det kan ha på deg.

Her går diskusjonen over på egne valg man tar på sosiale medier. Hvis en velger å følge superstjerner, kan en hevde at en utsetter seg selv for et press. Å være mer bevisst over hva som kan være skadelig, og en tanke om at en veltrent kropp er noe du selv kan oppnå om du legger ned nok innsats, vil kunne føre til en bedre selvfølelse. I 2All gruppen var også sammenligning med en venn det som ville skape mest press:

- 2All2: [...] Jeg tenker når du har et forhold til det, så skaper det et mye mer press. La oss si at du går hjem fra skolen med kompisen din hver dag, og i begynnelsen så er begge like stor, også plutselig blir han kjempesterk og sånt, så er det ikke gøy for deg å alltid være han spinkle som går ved siden av liksom.
- 2All3: Tar du en av vennene av dine, han går på samme skole som deg, han driver med samme fritidsaktivitet som deg, som er en kompis av deg. Han klarer å få det til, han gjør sånn, jentevenninne dine de ser at han er sånn, og de liker kanskje det. [...] Med vennene dine blir det litt annerledes.
- 2All4: Det tenker jeg også faktisk. Jeg husker når jeg begynte å trene, det tenkte jeg ikke på i sted, men det var en annen venn av meg som hadde begynt å trene og fått noe skikkelig ut av det, så innser du også da at du, når du er såpass mye med en person som plutselig blir godt trent, så vil de samme menneskene se dere, så tenker de "Wow, han er blitt godt trent", også vil du bli sammenlignet siden dere står ved siden av hverandre når de ser dere. [...]

Her kommer det tydelig frem at sammenligningsgrunnlaget med en venn er viktigst. I alle gruppene har venner vært det man sammenligner seg med på sosiale medier. Kjendiser er ikke personer en omgås med, og heller ikke i samme livssituasjon. Tanken er at venner har samme muligheter innen trening, og hvis den ene blir større enn den andre, kan dette virke som et nederlag. Muskler har i ulik grad fremkommet som en viktighet i henhold til maskulinitetsbegrepet, og det er derfor rimelig å anta at når en venn er mer veltrent, vil en kunne føle seg *mindre* maskulin. Tanken er også at jenter gjerne liker veltrente gutter, så når det kommer til hvor attraktiv en er, er det tendenser på at muskler *er* viktig. Funnene indikerer således et ønske om å være best innen noe som blir ansett som mannlig, og konkurranseinstinkt tyder på et ønske om å være på topp i vennegjengen. Dette sammenfaller med maskulinitetskravene, og hvordan det er en prestasjon å være *mann* (Lorentzen, 2014; Badinter, 1995, s. 131-132). Det handler mye om å være best.

6.1.4 "Reklame fremstiller mannsidealet og maskulinitet"

Reklame har lenge vært kritisert for å fremme uopnåelig kroppsideal. Spesielt har unge kvinner vært sårbare for kroppsidealene, som kan ha være grunner til dårlige selvbilder. Nå som sosiale medier har blitt en integrert del av hverdagen, er det interessant å se om reklame fortsatt spiller like stor rolle, eller om reklame er mindre betydningsfullt. Her skal vi se på om reklame gir et bilde av maskulinitet, og hvilket mannsideal som blir fremmet. I følge 1Yrk gruppen blir veltrente menn brukt i reklamer:

- Meg: [...] Tror dere at reklame påvirker synet på hva som er et mannsideal? Den perfekte mannen?
- 1Yrk1: Det blir jo litt sånn ja, når du ser på de der Vi Menn reklamene at det kun er macho folk.
- Meg: Ja?
- 1Yrk2: og Dressmann. Det er jo bare veltrente menn de. Det kan være photoshoppet, men de er veltrent i reklamen.
- 1Yrk5: Du se jo ingen som ikke har six-pack.
- 1Yrk3: Finn en som er vanlig.

Reklame virker å fremstå på lik måte som sosiale medier. Det er veltrente kropper som er bildet på mannen, og en finner ikke alminnelige menn i reklamer. Da informantene ble spurt om reklame fremstilte maskulinitet var det et enstemmig ja:

- Meg: [...] Fremstiller de på en måte maskuline menn?
- 1Yrk9: Ja.
- Meg: Det er, alle tenker at det er litt oppfatningen av reklame?
- Alle: Ja.

I den andre gruppen på yrkesfaglig tok de opp kritikk rettet mot reklame, og ga uttrykk for at virkelighetsnær reklame kunne gjort det bedre:

- Meg: [...] men tror dere at reklame påvirker synet på hva som er et mannsideal, den perfekte mannen?
- 2Yrk5: Ja.

- 2Yrk6: Til en viss grad.
- 2Yrk4: Du har jo det der Dressmann opplegget. De fikk jo mye tyn for at de bare hadde sånne veltrente folk, også var det noe med pappakroppen.
- 2Yrk6: Jeg var i, tror jeg var i Norheimsund, der har de sånn Dress Mann, og jeg syns det var sykt stilig for der hadde de ingen modeller som var lean og ripped, det var kun den der pappa-kroppen, helst overvektige personer, det syns jeg var ganske tøft. Jeg likte den reklamen, og tenkte sånn reklame liker jeg.
- 2Yrk5: Det er ingen fedre som har gjort masse riktig. Du ser ikke faren din komme på julaften med dressen som passer perfekt og er veltrent. En far har ølmage.

Reklame bidrar bare til en viss grad, i å skape et bilde på mannsidealet. Når det bare brukes veltrent menn i reklamene, gjennomskues det, for virkeligheten er ikke slik. Egne opplevelser av fedre tyder ikke på at menn nødvendigvis er veltrente, men har ølmage og dresser som ikke passer perfekt. Da de videre fikk spørsmålet om maskulinitet, virket de heller usikker på om det var noe reklame klarte å formidle:

- Meg: Men bidrar reklame til å danne et bilde av maskulinitet?
- 2Yrk6: Neeeee.
- 2Yrk1: Det er ofte sånn at gutter, etter det med Mark Wahlberg og Justin Bieber, de har jo vært Calvin Klein modeller begge to, og har bra kropp. Da er det sånn at når gutter går med Calvin Klein, og i tillegg har bra kropp, da er det litt sånn "å i helvete liksom", skjønner du? Og det er jo ofte litt sånn i dagens samfunn.
- 2Yrk5: Jeg tenker den største mannen det er, sånn som meg da, når jeg trener med seniorlagene, så er den største mannen han som er størst og gjør mest taklinger, det er det jeg ser på. Jeg driter i hvordan de ser ut og sånn.
- Meg: [...] så reklame fremstiller egentlig ikke noe?
- 2Yrk6: Nei.

Reklame klarer ikke helt å danne et bilde av maskulinitet. Det er tidligere kommet frem at maskulinitet handler mer om holdninger og handlinger, enn det gjør om kroppen. Den som er tøffest og best, er den som fremstår som maskulin. Hos 1All gruppen, tenkte de at reklame bidrar til et bilde av den perfekte mannen, men de tenkte likevel at folk er mer kritiske:

Meg: [...] føler dere at reklame påvirker synet man har på et mannsideal, den perfekte mannen?

Alle: Ja.

1A114: Ja, det er litt sånn som sosiale medier, det er alltid der på en måte. Hvis du ser på tv eller sitter på nett. Det kommer alltid opp noe reklame. Det popper opp bilder av menn med den six-packen og alt det der sant, og det vil jo påvirke deg og. Nesten som om du bare satt på Instagram og så folk der.

1A113: Tror folk har blitt litt mer klar over at mye av det er kunstig på en måte, så jeg tror ikke man tar det like mye opp via reklame nå lengre, ettersom det har vært veldig mye fokus på at mye av det er redigert da, føler jeg.

Reklame gir fortsatt inntrykk på personer, men mye grunnet dens ufrivillige karakter. Det popper opp bilder av menn med six-pack, som man i utgangspunktet ikke var på utkikk etter. Likevel blir reklame gjennomskuet på grunn av redigeringer av bildene. 1A111 tenkte heller at det er produktene som er skyldig et mannsideal, og ikke selve reklamen:

1A111: Jeg tror også at det ikke nødvendigvis har så mye med reklame å gjøre, men produktene i seg selv. Spesielt når det kommer til kosmetikk, så er på en måte antagelsen at det er jente ting, også hvis du skal ha en deodorant, så står det deodorant for menn, eller liksom shampo, så står det sport liksom. Så det ligger på en måte i produktene mer disse antagelsene og normene enn i selve reklamene, så bare det å kjøpe ting som liksom er helt normalt, jeg antar at de fleste kjøper deodorant, så ligger det på en måte visse normer om hva du som mann, hva du bør gjøre.

Meg: Det legger litt grenser på hva du skal ha av produkter?

1A111: Ja, det er på en måte, shampo der er det sånn dobbeldusj, sånn sportsshampo sant. Der ligger det liksom i, du som mann skal være sporty, du skal være atletisk, du skal ha sånne ting. Mens for kvinner er det bare shampo liksom

Reklamer for kosmetikk blir tydelig kjønnsdelt. Menn skal ikke bare ha shampo, men de skal ha en mannlig shampo for *atleten*. Sosiale normer er med på å prege hva som er akseptabelt for menn å kjøpe, og dette gjenspeiler produktene på en tydelig måte. Når normer og verdier brukes av reklamene kommer det også frem et bilde av maskulinitet, som kan sammenlignes med reklamers fremstilling av jenter og det feminine:

- Meg: Så dere tenker at reklame bidrar til å skape et bilde av maskulinitet?
- 1A114: Ja.
- 1A112: Definitivt. Gjerne også et ganske kritisk, men vi ser ganske mye av det, hvordan det blir fremstilt da, så er det i visse grader spesielt også for media, ganske mye mer kritisk henstilt til kvinner og kvinneidealer. For eksempel når man ser kjendiser, så er det flere spørsmål til de angående deres fysikk og deres kropp enn det er til menn liksom. Ja, du får kanskje «shit du ser bra ut», men det er ikke «du har gått kjempemye ned i vekt, hvordan har du klart det» og masse sånne greier. Man ser jo, ingen av delene er jo bra, men vi ser at det er uproporsjonert

Et bilde av maskulinitet blir gitt via reklame, men i forhold til hvordan kvinner blir presentert, virker det ikke å være så ille. Det kan forstås som at det ikke forekommer et press om maskulinitet, og at for kvinner og femininitet er det et mer kritisk og pressende bilde som blir gitt. I den siste gruppen tenkte de ikke at det kom frem et spesielt mannsideal i reklame:

- 2A112: [...] Jeg tror ikke reklame har så stor innflytelse som det hadde før. Hvis jeg skal se noe på tv så er det Netflix, eller opptak, eller Sumo. Det er mest sånn på Instagram eller Snapchat at det kommer opp reklame. Det kan være at de fleste som ser på reklame blir mer irritert enn at de bryr seg om hva som er i reklamen ettersom det er blitt en irriterende greie.[...]
- 2A113: Det som er, man blir jo, man ser jo ikke på tv lengre, men det er ikke der reklamen er lengre. Den er på avisen, den er på radio, Snapchat, Facebook, du er utsatt for titusen ganger mer reklame nå enn du var før. Du får så mange flere inntrykk av reklamen enn du gjorde tidligere. Du har jo hele tiden telefonen din med deg, og der er det reklame over alt på en måte. Før måtte du sette deg ned foran tven for å se reklamen.
- Meg: At du blir eksponert for mer reklame hver dag nå?
- 2A113: Ja, greit nok at reklamen blir mer nyansert, men det er fortsatt reklame som skal påvirke.
- 2A112: Men jeg tror ikke den lengre fremstiller noen mannsrolle, eller mannsideal.

2All5: Jeg tror reklame er mer opptatt nå av hva du er mest interessert i, fremfor liksom, det er liksom mer det at den skal være skreddersydd og fin, enn at du liksom skal tenke at på treningssentrene blir alle bøffe og stor.

Reklame oppleves som irriterende og påtrengende. Med sosiale medier har reklame blitt tilpasset individer, og skreddersys til individets interesser. Reklamen er i så måte blitt mer nyansert, hvor det nå er fokus på produkter og ting som kan falle i smak. Av denne grunn gir ikke reklame et bilde på en spesifikk mannsrolle eller et mannsideal. Da de diskuterte om det ble gitt et bilde på maskulinitet var også denne gruppen enige om at det er verst for jenter:

Meg: Men tenker dere at reklame bidrar til å skape et bilde av maskulinitet da?

2All4: Ja, det kan jo det, men jeg tror det er verre for kvinner egentlig. At det kommer, det skaper ikke så mye kroppspress for menn, men mye mer for kvinner. [...]

Også i denne gruppen tenker de at reklame er verst for jenter. Det er mer kroppsfokus, og dette opplever de ikke like mye for menn. Til tross for dette, er det generelt en oppfattelse om at reklame er med på å bidra til å skape et bilde av den perfekte mannen. Det er litt sidestilt med sosiale medier, og dette skyldes nok at informantene ser reklame via sosiale medier. Den veltrente mannen er det de satt med som inntrykk da de diskuterte reklame. I 2All gruppen var de ikke helt enige om dette. De tenkte at reklame er blitt mer skreddersydd for hvert enkelt individ, og at kroppsfokuset ikke like sterkt lengre. Reklame rettet mot jenter er ofte mer kroppsfokusert, hvor det for menn ofte er mer humor involvert. I 2Yrk gruppen tenkte de ikke at reklame dannet et bilde av maskulinitet. En ville bli mer påvirket av sosiale medier enn av reklame.

6.2 "Yrkes versus studiespesialiserende"

6.2.1 "De tenker ulikt på yrkesfaglig og studiespesialiserende"

Så langt har vi sammenlignet hvordan informantene på studiespesialiserende har diskutert de ulike temaene, og hvordan informantene på yrkesfaglig har diskutert temaene. Et av spørsmålene jeg hadde på intervjuguiden var om de selv trodde det ville være forskjeller mellom hvordan de på studiespesialiserende tenkte om maskulinitet og mannsroller, og

hvordan de på yrkesfaglig tenkte. I Yrk1 gruppen ble det diskutert at det *er* forskjeller i tankegangen:

1Yrk2: Ja, egentlig.

1Yrk4: Jeg tror det er det samme egentlig, men kanskje noe annerledes.

Meg: Du tror ikke det er noen forskjeller på de som går på yrkesfaglig og de som går på allmennfaglig?

1Yrk8: I alle fall ikke store forskjellene

1Yrk2: De som går her er jo litt mer interessert i praktiske ting ofte, eller det må jo ikke være sånn

Meg: Men på byggfag er det vel flertall av gutter, på studiespesialiserende er det flertall av jenter. Tror dere at det kan påvirke?

1Yrk1: De syns kanskje det er mer attraktivt med kontorjobb enn å jobbe fysisk, og vi er vel litt mer i mot at det er macho å jobbe fysisk.

1Yrk8: Da blir det kanskje litt mer på den feminine siden, de syns det er ekte mann å gå med tichte bukser og skjorter og alt sånn

Meg: [...] kan det tenkes at det er mer greit å være feminin på studiespesialiserende?

1Yrk8: Ja, det kan være.

Forskjellen ligger i hvilke jobber man finner attraktive. Her blir det sett på som mer macho å jobbe fysisk, og kontorjobb kan sees på som mer feminint. I 2Yrk gruppen tenkte de også at forskjellene ligger i jobber, men de tenkte også at guttene på studiespesialiserende er mer reflekterte:

2Yrk6: Nei, jeg tror vi har ganske lik tankegang.

2Yrk5: Jeg tenker de kanskje snakker mer om, altså, vi har snakket en del om yrkesfag og tømrer, kanskje de snakker mer om hvordan ting er inne på kontoret eller om lege eller forsker.

2Yrk1: Det er sjeldent det kommer en lege med syke muskler, men det er ofte du ser en tømrer med bra muskler.

Meg: Så det kan være det er viktigere med muskler for folk på yrkesfaglig?

2Yrk5: Du må være sterk.

2Yrk4: Jeg tenker det blir litt sånn stereotypisk utdanning på en måte, siden vi er tømrere, så blir det liksom at vi blir opptatt av det som er..

2Yrk5: Jeg tenker at de på studie bryr seg mer om hva som er inni hjernen enn hva som er på armene.

2Yrk4: Det kan være de er litt mer reflekterte.

2Yrk5: Når det kommer til de, så er det jo det som er inni hodet som er viktigst.

Da jeg spurte om de kommer til å bli forskjellige menn kontra de på studiespesialiserende, svarte de:

2Yrk6: Nei.

2Yrk5: Kanskje mer penger enn oss

2Yrk6: De kan kanskje kjøpe mer til barna sine enn oss, men jeg ikke så mye på det.

2Yrk5: Jeg tenker de kommer til å bli roligere enn oss. Vi blir jo den typiske pappaen.

2Yrk6: Hissige pappaen som ikke lar datteren gå på date liksom.

2Yrk3: Ja, litt mer sånn tullete, tømrere er litt mer 'laidback'.

Gutter på studiespesialiserende har en mer innbringende økonomisk fremtid, men dette er ikke noe som går inn på dem. En maskulin mann har vært omtalt som en far, en som tar vare på familien. Med tanke på hva som er viktig innen hver av disse studieretningene, går muskler og karakterer igjen som forskjellige attributter ut i fra hvilken retning en går, og dette var også tilfellet hos informantene på studiespesialiserende:

Meg: [...] Tror dere det er forskjeller om hvordan dere tenker om disse temaene kontra de som går på yrkesfaglig?

1All4: Ja.

Meg: Ja?

1All4: Det vet jeg nesten om og, for jeg har en del venner på yrkesfag og. Det er rett og slett fordi på yrkesfag der har du igjen det der med, spør hva du går, men hvis du går på bygg så har du mer fysisk jobb og du må jobbe fysisk og jobbe ut. Mens her på studiet så er det mer hva du tenker, hva du gjør, og da er vi ofte mer åpne om at det er det hjernen som bestemmer hvor høyt du setter deg selv og andre, og ikke nødvendigvis hvor stor og sterk du er.

1All2: Og siden kvinner og menn på en måte kan være like smarte, og definitivt også på en større skala er det, så er det mye mer like forutsetninger for begge deler, og derfor trenger du ikke de, det er ikke den ulikheten i fysikken som kreves av

noen yrkesfaglige steder. Hvis du er sånn som du sa, bygg og anlegg, så vil du komme høyere på strået hvis er sterkere og kan bære mer.

Meg: Så det har med forskjellen i hva man gjør på skolen, at de skal på en måte drive med fysisk arbeid, mens dere ikke nødvendigvis skal det?

1All4: Det har vært litt normer kan du si. På yrkesfag er det ofte menn som går. Du ser klasser på 30 gutter og én jente. Også har du på helsefag, der har du ofte 30 jenter og én gutt, mens på studier er det ofte et mellomledd, det er litt begge deler. Derfor kan du si vi er litt mer nøytral oven for det.

Viktigheten av muskler er viktigst på yrkesfaglig. Der bruker de muskelstyrken til å utføre arbeidsoppgaver, noe som ikke er like nødvendig i de jobbene som personer på studiespesialiserende skal ha, fordi kunnskap er det viktigste for dem. For å komme videre på høyere utdanning eller ut i arbeid, må en ha gode karakterer. Spesielt kroppsidealet kan tenkes at blir ulikt, noe informantene i 2All gruppen tenkte:

2All5: Jeg tror det spørres hvor teoretisk eller hvor praktisk du jobber. Fordi jo mer teoretisk det er, jo mindre behov er det for en fysisk bra kropp, men hvis du jobber som tømrer eller mekaniker, så er det fortsatt et behov for å være sterk. Jeg tror det fortsatt i de yrkene at det er et press om å være en mannemann, litt mer vikingtypen.

2All4: Men altså sånn, vi har jo gått på samme skole som de som går på yrkesfaglig på barneskolen og på ungdomsskolen, og de har jo samme oppvekst som oss på sånn utdanning, og de har blitt påvirket av samme ting som oss, så jeg vil nå si at de blir påvirket på samme måte som vi blir påvirket. Studiet på allmenn trenger ikke så mye trening for å skrive med blyant i forhold til de som tømrer som må gjøre tømrer ting

2All3: Samtidig så er det ganske store forskjeller, fordi det jo ikke sånn at valget står mellom yrkesfaglig eller studiespesialiserende. Det er ikke sånn at du har studiespesialiserende på førsteplass, også har du yrkesfag ute i Arna på andre plass. Det er liksom, man er forskjellige typer mennesker, altså, vi har ganske samkjørt blick på det med maskulinitet og sånn som det, men jeg tror du ville fått utrolig ulike svar hvis du hadde gått på en yrkesfaglig skole hvor de driver med disse praktiske tingene, vi snakket jo om mannemann og sånt.

Her er det litt uenighet om hvor store forskjeller det er i tankene til yrkesfaglige og studiespesialiserende elever. Igjen kom det frem at viktigheten av muskler er avhengig av hvilken linje en går på.

Det er slående hvor likt de snakker om hverandre i dette underkapittelet. Guttene på yrkesfaglig ilegger muskler en større betydning for dem, ettersom deres fremtidige arbeidshverdag vil kreve bruk av kroppen. De tenkte også at de studiespesialiserende guttene ikke vil være så opptatt av muskler, ettersom det er karakterene som skal føre de videre inn i arbeidslivet. Disse tankene gikk igjen i de studiespesialiserende gruppene, hvor nettopp karakterer blir ilagt mest betydning, og muskler blir antatt å være viktigere for de på yrkesfaglig. Dette gir også en bedre forståelse for hvorfor muskler blir ilagt ulik betydning for maskulinitet og manssroller i kapittel 5.

6.2.2 "Mannsjobber og kvinnejobber?"

Som et siste punkt i intervjuguiden var jeg interessert i å finne ut om hva informantene tenkte om arbeidslivet. I forrige underkapittel ble det lagt stor vekt på jobbene de skulle ha. Derfor er det spennende om det er forskjeller i hva de tenker om mannsjobber. Tenker de at det er mannsjobber eller kvinnejobber, og hvorfor de eventuelt tenker det. I 2Yrk gruppen ble spørsmålet tolket feil av den ene informanten, men det førte til et godt bilde på hva de anså som mannsjobber:

Meg: Men tenker dere det finnes typiske mannsyrker og kvinneyrker?

2Yrk5: Nei, ikke i 2017.

2Yrk3: Ja, men hva du tenker på som er typisk.

2Yrk1: Hvis jeg sier tømrer til deg

2Yrk3: Ja da tenker du kvinne?

2Yrk5: Det er mange kvinner på jobben vår

2Yrk3: Ja jeg vet det

2Yrk1: Hva tenker du egentlig? Tømrer?

2Yrk5: Da tenker jeg mann ja

Meg: Hvis du ser på sykepleier da, hvem er det som jobber der?

2Yrk5: Nei, da er det flere jenter

2Yrk1: Vi skjønner at det du mener, at det ikke bare er noen jobber som kun har gutter.

2Yrk5: Jeg misforstod spørsmålet, jeg trodde han mente mer sånn bare gutter skal være

Misforståelsen av spørsmålet førte til en rekke yrker som er ansett å være mannsdominert og kvinnedominert. Da jeg spurte om hvorfor de trodde det var sånn svarte de:

2Yrk5: Jeg tror det er mer, sånn når vi er ute og tømmer og sånn, så blir vi skitne på hender og klærne.

2Yrk1: Vi blir kald og vi blir våt.

2Yrk5: Jenter vil heller være varme og kanskje holde seg litt mer rein.

2Yrk1: Det er litt mer innenfor komfortsonen.

2Yrk4: Det kan være at de, jenter er flinkere med mennesker på en måte.

2Yrk5: Jeg tror gutter er mer fysisk sterk, mens jenter er mer mentalt sterk.

Det å være ute å arbeide, hvor en blir skitten, våt og kald er forbundet med maskulinitet. Dette ble nevnt i kapittel 5 "maskulinitet og mannsroller". En mann skal ikke være redd for noe, og han skal tørre å bli skitten. Omsorg er igjen forbundet med femininitet, og derfor tenkte de at kvinner er i omsorgsykker. De er flinkere med mennesker. Dette kom også frem i 1Yrk gruppen:

1Yrk9: Det er jo sånn tømmer og sånne ting som er sånn mannsyrker også.

1Yrk8: Jeg føler betong er mer.

Meg: Sykepleier da?

1Yrk1: Det er et mer feminint yrke.

Meg: Hvorfor tenker du at det er et feminint yrke?

1Yrk1: Fordi det er mer feminine trekk å være omsorgsfull og hjelpe andre enn det er maskulint.

Her trekkes det en klar sammenligning på hva som er maskulint og hva som er feminint. Det å være feminin er å være omsorgsfull, og å være maskulin handler om å være sterk.

Tømmer er blitt nevnt som et mannsyrke, og således et maskulint yrke. Dette viste seg også å gjeldende for guttene på studiespesialiserende. Her vises det til mannlige yrker, innenfor deres yrkesretning:

- 1All4: Lege er jo ofte veldig sett på som mannsyrke, mens sykepleier er kvinneyrke.
- 1All1: Kvinner pleier jo oftere å bli lege for barn, mens menn ofte tar litt mer vanlige saker som vanlig lege på sykehus.
- 1All4: Det tror jeg er fordi kvinner er mer følsomme og forstår mer av følelser i forhold til oss menn. Det er ofte derfor de kan relatere til barn og deres følelser. Vi menn velger ikke følsomme oppgaver.
- Meg: Hvor det krever at du skal vise følelser?
- 1All2: Exccactly!

På lik linje som de yrkesfaglige gruppene, blir relevante yrker for deres utdanningsvalg trukket frem som eksempler på mannsjobber. For å argumentere for hva som er mannlig, trekkes følelsesspekteret frem som en grunn til at kvinner og menn velger ulike varianter innenfor samme yrke. Menn styrer unna yrker som krever følelsesmessig involvering, for dette ligger ikke i deres natur. I 2All gruppen hadde det tidligere vært en stor debatt på akkurat dette temaet, og av tidsmessige hensyn kunne ikke jeg la de gå i detalj, men likevel presenteres noen av argumentene deres her:

- 2All4: Ja, det syns jeg. Jeg og 2All2 krasjer litt på dette temaet, men jeg mener i alle fall det er noen yrker som er, hva skal jeg si da, som kvinner velger fordi de er kvinner fra før av, og mange yrker menn velger fordi de er menn fra før av. Når det kommer til, spesielt de yrkene du velger etter en yrkesfaglig utdanning, så er det flere menn, hvis du går ut og ser på hvem som lager den nye kinoen utenfor kjøpesenteret, så er det flertall av menn. På samme måte som hvis du går på sykehuset, så er flertallet av sykepleierne kvinner.
- 2All2: Personlig tror jeg at det har mer med interesser, for begge har jo på lik linje en helt lik mulighet om å velge hvilken skole de har lyst å gå på, og hvilke linje de vil gå på. Det er mulig at det på en måte ligger mer "in their nature" for menn å velge et, for eksempel bli tømrer enn sykepleier, men jeg tror det handler mer da om hvilke interesser man har. Fordi, hvis man er en jente, men hater ideen om å være sykepleier, men virkelig brenner for å være tømrer, da velger du jo ikke sykepleier på grunn av hvilket kjønn du er, men det er ofte at et yrke kan være kjønnsdominert, som for eksempel de som jobber med kinoen utenfor kjøpesenteret. Det tror jeg har med interesser å gjøre.

2All3: [...] Det er på en måte, ja det har med interesser å gjøre. Brenner man skikkelig for å bli sykepleier, så ja, da blir jeg sykepleier, men på en måte, samfunnet har ikke lagt til grunne for det. Det er liksom jenter som blir tilbudt å reise på prøvedager på et sykehus via skolen. Husker når jeg var gutt på ungdomsskolen, da fikk ikke jeg tilbud om det, på grunn av kjønnet mitt. Det er i utgangspunktet sykt spesielt. Regner med det ikke er vanlig. Det er interesser, men samfunnet legger opp til et kjønnsdelt arbeidsmarked.

2All1: Som jeg nevnte for lenge siden, så handlet det jo om siden du blir født hva gutter og jenter skal leke med. Bare med leker bestemmer samfunnet om hvilke valg de tar der. Man reflekterer jo på jobb også, man får velge hva man vil, men samfunnet har en pil på hvor de mener folk burde gå.

Alle informantene er enige at interesser styrer mye av hvilke valg en tar når det kommer til utdanning, men det er andre forhold som spiller inn. Et eksempel på dette er:

2All3: Jeg tror det har mye med familien å gjøre. Kommer du fra en familie med to advokater så da er du mest sannsynlig ikke han som begynner på elektrolinjen. Jeg tror at familien og foreldrene du kommer fra har utrolig mye å si for hva du kommer til å velge senere.

Sosial bakgrunn vil være en faktor som kan styre en i en retning heller enn en annen (Ekren, 2014, s. 22). Samfunnet er også lagt opp slik at kvinner og menn sosialiseres ulikt, noe som kan være en grunn til at enkelte yrker blir mannsdominerte, mens andre blir kvinnedominerte. Dette er basert på egenskaper en tilskriver kjønn. *Kvinner* er mer følsomme, *menn* er ikke følsomme.

Hos de yrkesfaglige gruppene, ble mannsjobber tiltenkt en tøffere arbeidshverdag, der en jobber ute og ikke kan være redd for å bli skitten. Kvinner som omsorgsfulle vil ikke nødvendigvis passe innenfor mannsdominerte yrkes som tømrer, ettersom det kan ligge utenfor komfortsonen. I dette underkapittelet kommer det tydelig frem at de ulike gruppene reflekterer rundt mannsjobber og kvinneyrker med utgangspunkt i deres egen utdanningssituasjon. 2All gruppen trakk imidlertid frem mannsdominerte yrker som byggfag eller tømrer, når de siktet til "de som jobber utenfor kjøpesenteret". Selv om det er en tendens i gruppen til at interesser styrer mest, er det en underliggende tone om at normer og verdier

skapt i samfunnet også vil ha noe å si for ens valg av yrker. Som mann vil det være noen yrker som ikke passer innenfor maskulinitetskravene, og hvor den typiske mansrollen ikke passer inn. I omsorgsykker kreves det egenskaper som menn er sosialisert til å *ikke* ha, og derfor kan det være at de styrer unna på bakgrunn av det. I alle gruppene er det indikasjoner på at menn og kvinner velger jobber på bakgrunn av feminine eller maskuline egenskaper, der hva som er et maskulint yrke varierer mellom de to gruppene.

6.3 Oppsummerende diskusjon

Å være mann i dagens samfunn har endret seg med sosiale mediers inntog. Bilder av menn som veltrente, er det som kommer til uttrykk på Instagram. Det er blitt et stadig mer kroppslig fokus blant ungdommer, der en vil være mer opptatt av hvordan en uttrykker identitet gjennom kroppen (Shilling, 2003, s. 4-5). På Instagram er *idealmannen* den veltrente eller rike, der plattformen blir brukt til å sette seg selv i et godt lys overfor andre. Dette var tanker som gikk igjen de to gruppene. Da *idealmannen* ble presentert som en vel trent mann, var det naturlig å diskutere om informantene tenkte at sosiale medier kunne bidra til kroppspress. I alle gruppene kom det tydelig frem at sosiale medier er en av hovedårsakene til kroppspress, ettersom mye tid blir brukt på å bla gjennom Instagram blant annet. I RSPH-rapporten (2017, s. 10) var det en indikasjon på at dårlig kroppsbilde blir skapt gjennom bruk av sosiale medier, og da spesielt sosiale nettverkstjenester som Instagram. I diskusjonen mellom informantene mine, får denne påstanden medhold.

Som Festinger (1954, s. 120-121) presiserte vil en sosial sammenligning ofte skje på bakgrunn av like egenskaper. Det å sammenligne seg med personer som er svært ulik en selv vil ikke være hensiktsmessig, ettersom det ikke foreligger en grunn til å sammenligne. I alle gruppene var det en enighet om at en sammenligner seg med venner eller bekjente, og ikke kjendiser. Dette er fordi venner og bekjente ofte lever relativt like liv som en selv, med de samme egenskapene og ressursene, noe kjendiser ikke gjør. Det er gjentatte ganger nevnt hvordan det eksisterer en konkurransepreget maskulinitet blant gutter, og hvis en venn er mer vel trent, taper en i kampen om å være *best*. Dette kom tydelig frem i alle gruppene.

Videre i kapitlet ble det diskutert hvorvidt reklame er en bidragsyter til å fremstille maskulinitet og mansroller. Som på sosiale medier, er idealmannen den veltrente mannen, noe alle gruppene hadde til felles å tenke. Det var kun 2Yrk gruppen som ikke tenkte at

reklame fremstiller maskulinitet, i den grad reklamene bruker kjendiser for å fronte sine produkter, personer en *ikke* vil sammenligne seg med. Det kroppslige fokuset i reklamene ble i størst grad diskutert hos de yrkesfaglige gruppene, hvor det i de studiespesialiserende gruppene ble diskutert at reklame ikke lengre rettet seg mot kropp, men mer normer og verdier gjennom produkter, produkter *menn* skal ha, ettersom menn skal skille seg fra kvinner. Det var også en tendens i begge de studiespesialiserende gruppene om at reklame er "snillere" mot gutter, og at det kroppslige fokuset ikke er like kritisk som det er mot jenter.

Til slutt i diskusjonen lot jeg informantene diskutere ulikheter mellom studiespesialiserende og yrkesfaglige grupper. I den diskusjonen var det påfallende hvor like tanker de hadde om hverandre, hvor muskler og karakterer ble ansett som viktigst, i hver sin utdanningsretning. For guttene på yrkesfaglig var muskler viktig, og for guttene på studiespesialiserende var karakterer viktig. Disse svarene gir også mer innsikt i hvorfor spesielt muskler ble tiltenkt å ha ulik rolle med tanke på maskulinitet og mansroller (jf. Kapittel 5). Til slutt i kapittelet ble det diskutert hvorfor det var mannsdominerte og kvinneedominerte yrker. Menn søker etter jobber som ikke krever følelsesmessig involvering eller omsorg for andre mennesker. Med mansrollen blir en opplært at dette er *kvinnelige* egenskaper, og derfor vil det heller ikke være ønskelig å jobbe i yrker hvor dette er påkrevd. Sykepleier ble i samtlige grupper trukket frem som det tydeligste eksempelet på hva de anser å være et kvinneedominert yrke, der disse egenskapene vil være viktige. De yrkesfaglige gruppene trakk tømreryrket frem som et mannlig yrke, og tenkte at det å jobbe utendørs uansett vær, ikke ville være noe kvinner trives med. All2 gruppen nevnte også tømrer som et mannsdominert yrke, men sa ikke at det var et mannlig yrke. 1All gruppen trakk frem lege som et mannlig yrke, og brukte sykepleier som en motpol. Hvis en kvinne velger å bli lege, velger hun i så tilfelle en mer kvinnelig variant, og ender gjerne opp som barnelege. Menn vil velge den varianten som krever minst følelsesmessig involvering, og kirurg trekkes frem som det menn vil gå etter. Det er igjen prestisje når denne gruppen snakker om hva som er mannlig. Dette er også den største forskjellene mellom de to gruppene.

Det er indikasjoner i mine funn om at de studiespesialiserende gruppene snakker om maskulinitet og mansroller i termer av over- og underordning, en form for vertikal maktposisjon, der menn ønsker jobber hvor det er mulighet for dominans og makt, og på denne måten være overordnet andre. I de yrkesfaglige gruppene ble det ikke snakket om makt og dominans i den forstand, der de heller så for seg en horisontal arbeidsdeling i yrkeslivet

basert på hvilke jobber som vil kreve mannlige og kvinnelige egenskaper. De la vekt på enkelte yrkers fysisk tunge arbeidshverdag, der spesielt jobbing ute i kulden ikke vil være innenfor komfortsonen til kvinner. Tømreryrket ble gjentatte ganger nevnt som et eksempel på hvilke jobber som er ansett som lite passende for kvinner.

Kapittel 7 Avslutning

7.1 Oppsummering

Den overordnede problemstillingen til denne studien har vært: *Hva tenker unge gutter om maskulinitet og mannsroller, og hva tenker de er mannsidealet?* I dette kapitlet vil jeg vise hvordan oppgaven har besvart denne problemstillingen gjennom en oppsummering av de tre analysekapitlene.

I **kapittel 4** undersøkte jeg: *Hvordan tenker informantene omkring kropp og trening, og er det ulike kroppsidealer de tenker er rådende i dagens samfunn?* Kroppspress har vært et mye omtalt tema i mediene, der fokuset på gutter mer eller mindre har vært fraværende. Det er tendenser i mine funn som tilsier at gutter også føler på et kroppspress. Påstander om at gutter kan føle på et like stort press som jenter, ble imidlertid avvist. Da informantene sammenlignet kroppspresset hos gutter og jenter, ble det bagatellisert for gutters del. Kroppsfokuset på kvinnekroppen er langt mer fremtredende, og har også et mer kritisk blikk på hvordan kvinnekroppen skal se ut. I de yrkesfaglige gruppene finnes det indikasjoner på at kroppspresset ikke nødvendigvis oppleves som utelukkende negativt, men at fokuset på kropp kan fungere som en motivasjon for å endre kroppen til det "bedre", der spesielt det å være attraktiv for kvinner anses som ønskelig. På den andre siden, tenkte guttene på studiespesialiserende at ytringer om misnøye med egen kropp ikke vil være forenelig med mannsrollen, ettersom følelser om misnøye med egen kropp kan bli sett på som en *svakhet*, der en kan risikere å bli ansett som *umannlig*.

Kroppsidealet i samfunnet ble beskrevet relativt identisk i de to gruppene, der en veltrent overkropp ble ansett å være viktigst for gutter. I alle gruppene ble sosiale medier tenkt å ha stor rolle i fremstillingen av kroppsidealet. Men det finnes indikasjoner på at *muskler* ble ansett som viktigst i de yrkesfaglige gruppene, som kom med ulike beskrivelser av hvordan *mannen* skulle se ut. I de studiespesialiserende gruppene ble muskler også nevnt, men ble ikke tilskrevet like stor betydning for en mann, som i de yrkesfaglige gruppene. De tenkte heller at kroppen skulle være sunn, og at fettprosenten skulle være lav.

Videre ble det diskutert hvorvidt styrketrening har økt i popularitet på bakgrunn av sosiale mediers posisjon i formidling av kroppsidealet. Det finnes indikasjoner i alle gruppene om at

dette er tilfellet, ettersom oppnåelse av kroppsidealet vil kunne skje raskere gjennom styrketrening. På denne måten kan styrketrening bli forstått som et prosjekt, hvis formål er å endre kroppen. Det å trene seg til store muskler kan brukes til å uttrykke maskulinitet og manssrollen på en mer effektiv måte, ettersom store muskler blir mer synlig for andre mennesker. Dette er tanker som ble delt i alle gruppene.

I kapittel 5 undersøkte jeg: *Hvor viktig maskulinitet er, og hvordan gutter skal oppføre seg?*

Dette kapittelet viser også en forskjell i hvilken grad de to gruppene ilegger muskler betydning for maskulinitet. I de yrkesfaglige gruppene handler maskulinitet mye om muskler, der det er en tendens til at de så på maskulinitet og muskler som sammenfallende. I de studiespesialiserende gruppene var det tanker om at muskler vil kunne være ett av flere virkemidler i uttrykking av maskulinitet, men ikke ensbetydende med det. En leder var i deres øyne den kanskje mest iøynefallende bæreren av maskulinitet, fordi lederrollen vil besitte muligheter til å utøve makt og dominans over andre mennesker. Videre ble det diskutert hvorvidt det var mulig for en gutt å være feminin, men samtidig maskulin. Her er det indikasjoner på at klesstil er et område hvor femininitet vil være akseptabelt, og forenelig med maskuliniteten.

I diskusjonen om manssrollen kom det frem tydelige forskjeller. I de yrkesfaglige gruppene tenkte de at en *ekte mann* var en "handyman", en som ikke vek unna utfordringer og ikke viste frykt for noe. Dette var også det de yrkesfaglige gruppene beskrev som maskulinitet. I de studiespesialiserende gruppene derimot, var en leder den ekte mannen. Muligheten til å utøve dominans og makt ble igjen ansett å være viktig i sammenheng med maskulinitet, og lederrollen er et tydelig tegn på å være best i det en driver med. De studiespesialiserende gruppene var alene om å trekke inn maskulinitet i forbindelse med posisjon i samfunn, og muligheten en har til å sette seg selv i en posisjon over andre på bakgrunn av maskulinitet og manssrollen. I de yrkesfaglige gruppene handlet maskulinitet mer om egenskaper som gjør at menn passer inn i enkelte yrker heller enn andre.

I kapittel 6 undersøkte jeg: *Hvilken rolle sosiale medier spiller i å fremstille manssidealet, og hva de tenker er mansdominerte jobber, og hvorfor?* I dette kapittelet kom det tydelig frem at sosiale medier ansees som den *største* bidragsyteren til å fremstille manssidealet, der spesielt muskler er en viktig faktor for en mann. Bilder av veltrente kjendiser pryder sosiale medier, og ettersom ungdommer i dag investerer mye tid på for eksempel Instagram, er det

umulig å slippe unna inntrykk. Det var enighet mellom alle gruppene om at sosiale medier er opphavet til kroppspress, der kroppsfokuset har økt markant etter at sosiale medier ble en del av hverdagen. I diskusjonen rundt sosiale mediers rolle, er det påfallende hvor identiske tanker informantene hadde. Til og med da vi diskuterte hvem en sammenlignet seg med, var det enighet om at sosial sammenligning skjer med mennesker en deler visse egenskaper med. Kjendiser kommer ikke under denne kategorien, og ble derfor ikke et sammenligningssubjekt.

I diskusjonen rundt "yrkesfaglig versus studiespesialiserende" var det interessant å se hvor like tanker de hadde om hverandre. Det kan tyde på en underliggende stereotypi om de ulike utdanningsretningene i samfunnet, ettersom tankene som gikk igjen, var tilnærmet identiske. På yrkesfaglig tenkte de at forskjellen mellom dem og de på studiespesialiserende handlet om karakterer og fysikk. Det å være praktisk anlagt med god fysikk ble ilagt stor betydning for deres fremtidige arbeidshverdag, der de trodde de studiespesialiserende gruppene var mer opptatt av kontorjobbing. Disse tankene gikk også igjen i de studiespesialiserende gruppene, og gir en innsikt i hvorfor de to gruppene ilegger muskler en ulik rolle i uttrykkningen av maskulinitet og mansroller. De respektive studieretningene preger tydelig hvordan de to gruppene tenker omkring temaene tatt opp i denne studien. Den største forskjellen mellom de to gruppene er i hvilken grad de tiltenker maskulinitet og mansroller en overlegen posisjon i samfunnet. De studiespesialiserende gruppene var alene om å tenke at mansrollen kan medføre et overtak over kvinner, der de yrkesfaglige gruppene heller tenkte at mansrollen legger til rette for at menn og kvinner velger ulike yrker.

7.2 Refleksjoner

Denne studien har undersøkt situasjonen for gutter i dagens samfunn, der jeg har sett på ulike temaer med utgangspunkt i maskulinitet og mansroller. I media er det lite fokus på gutter om kroppspress og prestasjonspress, og derfor fant jeg det interessant å belyse dette.

Hovedfokuset har vært på en sammenligning mellom studiespesialiserende og yrkesfaglige gutter, i stedet for mellom gutter og jenter. Forskjellene mellom de to gruppene ikke er så stor som jeg på forhånd hadde antatt. Det er indikasjoner på at sosiale medier skaper et bilde av idealmannen som den muskuløse. Bildet ble imidlertid nyansert når diskusjonen nærmet seg deres egen hverdag, og idealmannen ble også forstått i forhold til ulike yrkespreferanser. Som tømrer vil en ha en mer fysisk tung hverdag, og dette lå som en underliggende faktor når de yrkesfaglige gruppene diskuterte maskulinitet og mansroller. For de studiespesialiserende spilte egentlig muskler liten rolle for å uttrykke maskulinitet, der den *ekte mannen* er en

lederskikkelse. Makt og dominans var noe de anså som maskulint, der yrkestittelen vil ha mest å si for hvordan en vil bli sett på av andre mennesker.

Fokusgrupper har vært en fruktbar metode for å samle inn data om et bredt og komplekst tema, der informantene har dannet kollektive meninger i diskusjon med hverandre. Det er tendenser i mine funn til at gutter i dagens samfunn ikke sliter mye med et kropps- eller prestasjonspress. Det er ble sagt i fokusgruppeintervjuene at et stort mangfold i samfunnet bidrar til mindre strenge regler for hvordan mannsrollen skal uttrykkes, men jeg sitter igjen med en følelse av at bestemte mannsidealene fortsatt spiller en stor rolle for gutter i dagens samfunn.

Litteraturliste

- Aalen, I. (2015) *Sosiale Medier*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke AS.
- Alver, B. G. og Øyen, Ø. (1997) *Forskningsetikk i forskerhverdag; Vurderinger og praksis*. Oslo: Tano Aschehoug.
- Andersen, A. T. (2015) Musklene som aldri blir store nok. *Aftenposten* [Internett] 10. november 2015. Tilgjengelig fra:<<https://www.aftenposten.no/meninger/sid/i/3MnL/Musklene-som-aldri-blir-store-nok>> [Lest 12. Februar 2018].
- Badinter, E. (1995) *XY – Hva er en mann?*. Norsk utgave. Oslo: Tiden Norsk Forlag.
- Beynon, J. (2002) *Masculinities and culture*. Buckingham: Open University Press.
- Blumer, H. (1954) What is Wrong with Social Theory?. *American Sociological Review*, [Internett]. Vol 19 (1) s. 3-10. Doi: <https://doi.org/10.2307/2088165>
- Boyd, D.M. og Ellison, N.B. (2007) Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, [Internett]. 13. s. 210-230. Doi: <https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2007.00393.x>
- Bryman, A. (2004) *Social Research Methods*. New York: Oxford University Press.
- Bæk, U.-D. K. (2006) Kjønnforskjeller og yrkespreferanser: Opprettholdelsen av kvinners kulturelle mandat. *Tidsskrift for ungdomsforskning* [Internett], 6(1), s. 47-66. Tilgjengelig fra:<<https://journals.hioa.no/index.php/ungdomsforskning/article/view/1111>> [Lest: 1. mai 2018].
- Connell, R.W. (2005) *Masculinities*. 2 utg. Cambridge: Polity Press.

- Dietrichson, S. (2018) Kroppspress, skole og bekymringer gjør flere jenter psykisk syke. *Forskning.no* [Internett] 26 februar 2018. Tilgjengelig fra:<
<https://forskning.no/samfunn-skole-og-utdanning/2018/02/kroppspress-skole-jenter-psykisk-syke>> [Lest 3. mars 2018].
- Dvergsdal, H. (2018) App. *SNL*. [Internett] 20. februar 2018. Tilgjengelig fra:<
<https://snl.no/app>> [Lest: 26. april 2018].
- Drummond, M.J. (2002) Men, Body Image and Eating Disorders. *International Journal of Men's Health*, [Internett] Vol 1, 89-103. Tilgjengelig fra:<
https://www.mensstudies.info/OJS/index.php/IJMH/article/viewFile/398/pdf_70>
[Lest: 23.04.18].
- Ekenstam, C. (2006) Män, manlighet och omanlighet i historien. I: Lorentzen, J og Ekenstam, C. (red.) (2006) *Män i Norden: Manlighet och modernitet 1840-1940*. Hedemora: Gidlunds Förlag, s. 13-47
- Ekren, R. (2014) Sosial reproduksjon av utdanning?. *Samfunnsspeilet* [Internett]. 5/2014, s. 20-24. Tilgjengelig fra:< <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/sosial-reproduksjon-av-utdanning>> [Lest: 30. april 2018].
- Festinger, L. (1954) *A Theory of Social Comparison Processes: Human Relations* [Internett], Vol 7 s. 117-140. doi: <https://doi.org/10.1177/001872675400700202>
- Glaser, B. G., og Strauss, A. L. (1967) *The discovery of grounded theory: strategies for qualitative research*. New York: Aldine de Gruyter.
- Goffman, E. (1959) *The Presentation of Self in Everyday Life*. New York: Doubleday
- Halsaa, B. (2003a) Kvinneforskning. I: Lorentzen, J. Og Mühleisen, W. (Red.) (2003) *Kjønnforskning: En grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget AS, s. 95-107.
- Halsaa, B. (2003b) Fra kvinneforskning til kvinne- og kjønnforskning. I: Lorentzen, J. Og

- Mühleisen, W. (Red.) (2003) *Kjønnsforskning: En grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget AS, s. 108-120.
- Holter, Ø. G. (1989) *Menn*. Oslo: Aschehoug
- Holter, Ø. G. (2014) "What's in it for Men?": Old Question, New Data. *Men and Masculinities*, 17, s. 515-548. Doi: <https://doi.org/10.1177/1097184X14558237>
- Kimmel, M. (1996) *Manhood in America: A cultural history*. New York: The Free Press.
- Lindsey, L.L. (2011) *Gender Roles: A sociological perspective*. 5 utg. Boston: Prentice Hall.
- Lorentzen, J. (2003) Forskning på menn og maskuliniteter. I: Lorentzen, J. Og Mühleisen, W. (Red.) (2003) *Kjønnsforskning: En grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget AS, s. 121-135.
- Lorentzen, J. (2014) Pres(s)tasjonen ved å være mann. *NRK* [Internett], 14. juli 2014. Tilgjengelig fra:< https://www.nrk.no/ytring/pres_s_tasjonen-ved-a-vaere-mann-1.11830610> [Lest 29. mars 2018].
- Moltubak, R, D. (2017) "Viking-muskler" gir økt kroppspress. *TV2* [Internett], 12 juni 2017. Tilgjengelig fra:<<https://www.tv2.no/a/9176063/>> [Lest 18. mars 2018].
- Mosse, G. (1996) *The Image of Man: The creation of Modern Masculinity*. New York: Oxford University Press.
- Royal Society for Public Health og Young Health Movement (2017) Status of Mind: Social media and young people's mental health and wellbeing [Internett]. RSPH. London: Royal Society for Public Health. Tilgjengelig fra:< <https://www.rsph.org.uk/uploads/assets/uploaded/62be270a-a55f-4719-ad668c2ec7a74c2a.pdf>> [Lest: 5. april 2018].

Rysst, M. og Roos, G. (2014) *Retusjert reklame og kroppspress*. Oppdragsrapport nr. 1-2014. Oslo: SIFO.

Shilling, C (2003) *The Body and Social Theory*. Second Edition. London: Sage Publications.

Smithson, J. (2000) Using and Analyzing Focus Groups: limitations and possibilities. *International Journal of Social Research Methodology*, 3(2): s. 103-119. Doi: <https://doi.org/10.1080/136455700405172>

SSB (2016) Vi trener mer enn før. *SSB* [Internett] 23. november 2016. Tilgjengelig fra:< <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/statistikker/fritid/hvert-3-aar/2016-11-23#content>> [Lest: 13 februar 2018].

SSB (2017) Menn dominerer de fleste yrkesfag. *SSB* [Internett] 14. mars 2017. Tilgjengelig fra:< <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/menn-dominerer-de-fleste-yrkesfag>> [Lest: 1. mai 2018].

Støren, L. A. og Arnesen, C. Å. (2003) Et kjønnsdelt utdanningssystem. *Utdanning 2003 – ressurser, rekruttering og resultater* [Internett]. Statistiske analyser nr. 60, SSB, s. 135-160. Tilgjengelig fra:< <https://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/sa60/kap-7.pdf>> [Lest: 30. april 2018].

Vitak, J. og Kim, J. (2014) "You can't block people offline": examining how facebook's affordances shape the disclosure process. *Proceedings of the 17th ACM conference on Computer supported cooperative work & social computing*. [Internett] CSCW'14 s. 461-474. Doi: <http://dx.doi.org/10.1145/2531602.2531672>

Vedlegg 1 – Intervjuguide

Fokusgruppeintervju – en guide

- Hvor gamle er dere?
- Hvilken klasse går dere i?

Jeg tenkte vi skulle begynne å snakke litt om kroppspress

- Det skrives jo mye i media om kroppspress blant jenter. Er det kroppspress blant gutter også?
- Hva er kroppsidealet, liksom?
- Hvor kommer det fra?
- Hvordan merker man at man blir sammenliknet med idealet?
- Hva skjer hvis man driter i det?
- Hva tenker dere er de viktigste forskjellene på gutter og jenter når det kommer til kroppspress?
- Tror dere det er enda verre for jenter? (hva er det som gjør at dere tror det?)
- Er kroppspress mer tabu blant gutter?
- Hva er egentlig kroppspress? Hvordan vil dere definere det? (hvis dere skulle forklare det til noen som aldri hadde hørt om det før, hvordan ville dere beskrive det)

Tenker dere at det er noen idealer for hvordan gutter og menn skal være?

- Kjenner dere til begrepet maskulinitet, og hva legger dere i det?
- Hvordan er en mann maskulin?
- Kan en være feminin men samtidig maskulin?
- Kan det tenkes at det er viktig for en mann å være maskulin?
- Tror dere at menn skal oppføre seg på en spesiell måte?
- Er det greit for gutter å snakke om følelser?
- Hva tenker dere om det å være feminin?
- Kan det tenkes at femininitet ikke passer med mannsrollen?
- Er det greit for gutter å snakke om følelser?
- Tenker dere at mannsidealene har forandret seg?
- Av og til bruker folk begrepet «ekte mannfolk» - han er en «ekte mann». Hva slags mann ser dere for dere da?

- Finnes det forskjellige måter man kan være en ekte mann (en skikkelig mannemann). (er det ikke ofte forskjellig menn som er rik og mektig, og sterk og macho?)
- Hva med de som er ingen av delene (ikke sterk, ikke rik, ikke macho – hvordan kan de være ekte menn?)

Trening

- Statistikk viser nå at det er flere gutter som driver med styrketrening enn som driver med fotball, hva er deres tanker om dette?
- Hva tenker dere om styrketrening? Er det for å holde seg i form, eller er det for å få muskler?

Kropp

- Hva tenker dere om et begrep som kroppspress som har vært mye fremme i media?
- Hva tror dere at dette fører til?
- Tenker dere at det er store forskjeller på kjønn når det kommer til kroppspress?

Sosialt medium

- Har dere noen tanker om hvilke mannsideal som kommer til uttrykk i sosiale medier?
- Tror dere sosiale medier kan bidra til kroppspress?
- Mye av fokuset på sosiale medier er at man sammenligner seg med modeller eller kjente personer, men er kanskje venner noe man sammenligner seg med i større grad? Har dere noen tanker om dette?

Fokus i samfunnet

- Tror dere reklame påvirker synet på hva som er et mannsideal (den perfekte mannen)?
- Bidrar reklame til å skape et bilde av maskulinitet?
- Dere går på yrkesrett/studiespesialiserende. Tror dere at de som går på det yrkesfaglig kan ha andre tanker om det å være mann? (kommer til å bli en annen type menn?)
- Hva er de viktigste forskjellene mellom yrkesfaglig og studiespesialiserende?
- Finnes det typiske mannsyrker og kvinneyrker (eksempler)?

- Hva tenker dere er de viktigste forskjellene på hvilke type jobber gutter og jenter velger? Hvorfor tror dere det finnes typiske mannsjobber og kvinnejobber? (hva tror dere at dette skyldes?)

Vedlegg 2 – Informasjonsskriv

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

Unge menns tanker om maskulinitet og mansrollen

Bakgrunn og formål

Formålet med denne studien er å belyse unge gutters tanker rundt det å være gutt og mann, samt deres tanker om samtidens maskulinitet. Studien vil ta utgangspunkt i fire fokusgruppeintervjuer med til sammen ca. 20 gutter fra to videregående skoler. Intervjuene vil bli brukt i en masteroppgave i sosiologi ved Universitetet i Bergen.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Deltakelse i studien innebærer at man deltar i et fokusgruppeintervju sammen med minst fire til 10 deltakere. Intervjuet vil vare i ca. én time. Formålet er å diskutere omkring ulike spørsmål knyttet til det å være gutt i dagens samfunn. Spørsmålene vil blant annet omhandle hvilke maskuline idealer man utsettes for i dag, og hvorvidt disse er knyttet til for eksempel sosiale medier, reklame etc.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Intervjuet vil bli tatt opp og transkribert, og det er kun undertegnede som får tilgang til båndopptak. Alle innsamlede opplysninger anonymiseres, slik at det ikke blir mulig å identifisere noen av deltakerne i studien. Lydopptak slettes ved prosjektslutt, senest 31.12.2018.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan også trekke ditt samtykke underveis uten å måtte begrunne det nærmere.

Dersom du har spørsmål til studien, ta kontakt med:

Student: Sigve Johannes Skjærven

E-post: Sigve.Skjerven@student.uib.no

Veileder: Ann Nilsen

E-post: Ann.Nilsen@uib.no